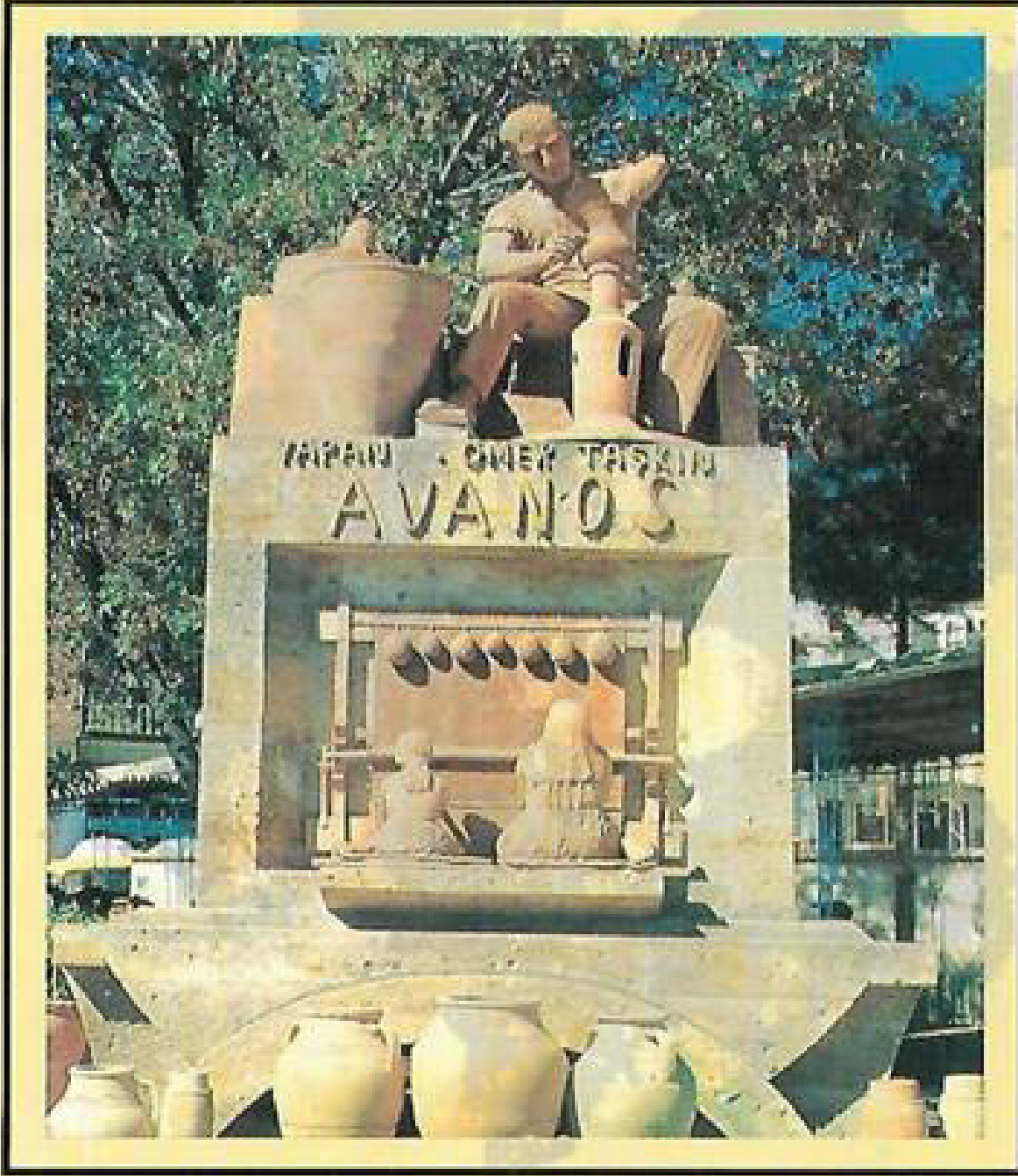

AVANOS KİTABI

Derleyen: Yaşar BÜKEN

Handwritten text in Turkish, including the title "AVANOS KİTABI" and the author's name "Yaşar Büken".

AVANOS KİTABI

Avanos Kitabı
Derleyen: Yaşar Büken

Birinci Baskı: Şubat 2004

ISBN 975 - 288 - 838 - 0

İsteme Adresi:

Avanos Eğitim ve Kalkındırma Vakfı
Bahçelievler Mahallesi, Taşköprü Yanı, AVANOS
Tel: 0.384.511 59 01

Yayına Hazırlık: Remzi Özmen

Baskı: Sözkesen Matbaacılık Tic. Ltd. Şti., Tel: 0.312.395 21 10 - Ankara

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	9
AVANOS HARİTASI.....	11
Avanos'un Tarihi	15
Bölgede Hristiyanlığın Başlaması	18
Anadoluya Türk Göçü	19
Yozgat İsyanı	20
Avanos Tarihinde İlkler	20
Avanos'un Kaymakamları.....	22
Avanos'un Belediye Başkanları	24
Coğrafi Durum.....	25
Ekonomik Durum	27
Eğitim	29
Rüştiye Mektebi.....	30
Kızılırmak İlkokulu	31
Ortaokul	31
Avanos İlçesi Okulları	31
Turizm	33
Turizm Çeşitleri	33
İç Turizm	33
Konaklama.....	34
Ticaret.....	35
Avanos Tarihinde Önemli Yapılar	38
Çeşmelerimiz	38
Saruhan	40

Zelve	41
Paşabağları ve Aziz Simeon Hücresi	42
Çavuşin	43
Çavuşin (Nicephorus Phocas) Kilisesi	43
Güldere (Aziz Agathangelus) Kilisesi	44
Özkonak Yeraltı Şehri	44
Özkonak Belha Manastırı	45
Yamanlı Kilise	45
Çeç	46
Girlandlı Roma Lâhdi	47
Sarılar Zank Köyü Kazısı	47
Topaklı Kasabasında Höyük Kazısı	48
Mahalli İdareler	49
Özkonak	49
Topaklı	52
Çalış	53
Rızabey Deyişi	54
Göynük	56
Sarılar	56
Akarca	56
Kalaba	57
Mahmat	57
Ayhan Köyü	57
Ulaştırma	58
Haberleşme	58
Nüfus Durumu	59
Konut Durumu	60
Sosyal ve Kültürel Etkileşim	61
Ahilik	61
Ahiliğin Genel Özelliği	62

Bektaşilik	63
Avanos'un Yetiştirdiği İnsanlar	65
İlçedeki Sosyal Kurumlar	66
Yardım Kurumları	66
Sağlık Kurumları	66
Askerlik Şubesi	67
Adli Teşkilat	67
Lâkaplar	69
Avanos'un Eski Giyim ve Kuşamı	72
Gelenek ve Görenekler	73
Düğünler	74
Avanos Yemekleri	76
Kültür - Sanat ve Edebiyat	78
1. Folklor	78
a. Kayalar Oyunu	78
b. Ellere Sümbül Boylum Oyunu	79
c. Deveci Oyunu	79
d. Allılar Oyunu	80
e. Sinsin Oyunu	80
f. Kelle Aşırma Oyunu	80
g. Deve Oyunu	81
h. Çanakçı Zeybeği	81
2. Avanos Türküleri	82
3. Ninniler	86
4. Atasözleri	86
5. Dualar - Beddualar	86
6. Beddualar	87
7. Maniler	87
8. Eskiden Halk Dilinde Yer Alan ve Günümüzde de Kullanılan Bazı Deyimler	87

9. Argolar	89
10. Tekerlemeler.....	90
11. Avanos ve Yöresi Ağızları	91
12. Avanos Efsaneleri	93
Aşık Hasandede Efsanesi	93
Belha Kız Efsanesi	94
Zelve Efsanesi	94
Peri Kızı ve Güvercinler Efsanesi	95
Dünya ve Bölgesel Olayların Etkileri.....	97
Avanos Eğitim ve Kalkındırma Vakfı	99
Avanos'un Mahalle, Tarla, Bahçe ve Bağ Mevkileri.....	100
Avanos Hikayesi.....	101
At Sözlüğü, At Çeşitleri	102
Avanos Hakkında Şiirler, Şairlerimiz ve Şiirleri.....	103
- Abdullah Rıza Ergüven (Avanos'tan Çıktım Ayağım Yalın, İğde Çiçeğim).....	105
- Cevdet Balta (Dolap, Garip Avanos)	106
- Mehmet Ekinci (Ziyaret Dağı)	108
- Suat Taşer (Abuzettin Bey)	109
- Ceyhun Atuf Kansu (Kızılırmak Gezenekleri).....	110
- Hafız Karaca (Avanos Destanı).....	114
- Abdulah Sağlık (Avanos - Anadolu).....	116
- İsmail Akman (Avanos Destanı)	119
- Ahmet Parlak (Avanos'u Tanıyalım, Gezersen Avanos'u, Gurbetteki Avanos, Sila, Hiç Bulamadım, Bütün Sevgi Annelere)	120
- Yaşar Büken (Bir Duygu Seli, Nasıl Bir Dünya)	128
- E. Ağca (Avanos'um)	129
DİPNOTLAR	131
YÖRE RESİMLERİ	135

ÖNSÖZ

İnsan doğduğu, büyüdüğü ve eğitildiği yerin izlerini taşır. Bu izlerin kaynağını araştırmak insanoğlunun doğasında vardır. Yapılan araştırma sonucu varılan hedef, insanın kendisi ile barışmasını, çevresiyle de kaynaşmasını sağlar. Tarihi uluslar yapar ve yazarlar. Bizlerin görevi ise bu verileri toplayarak, örnek almaktır.

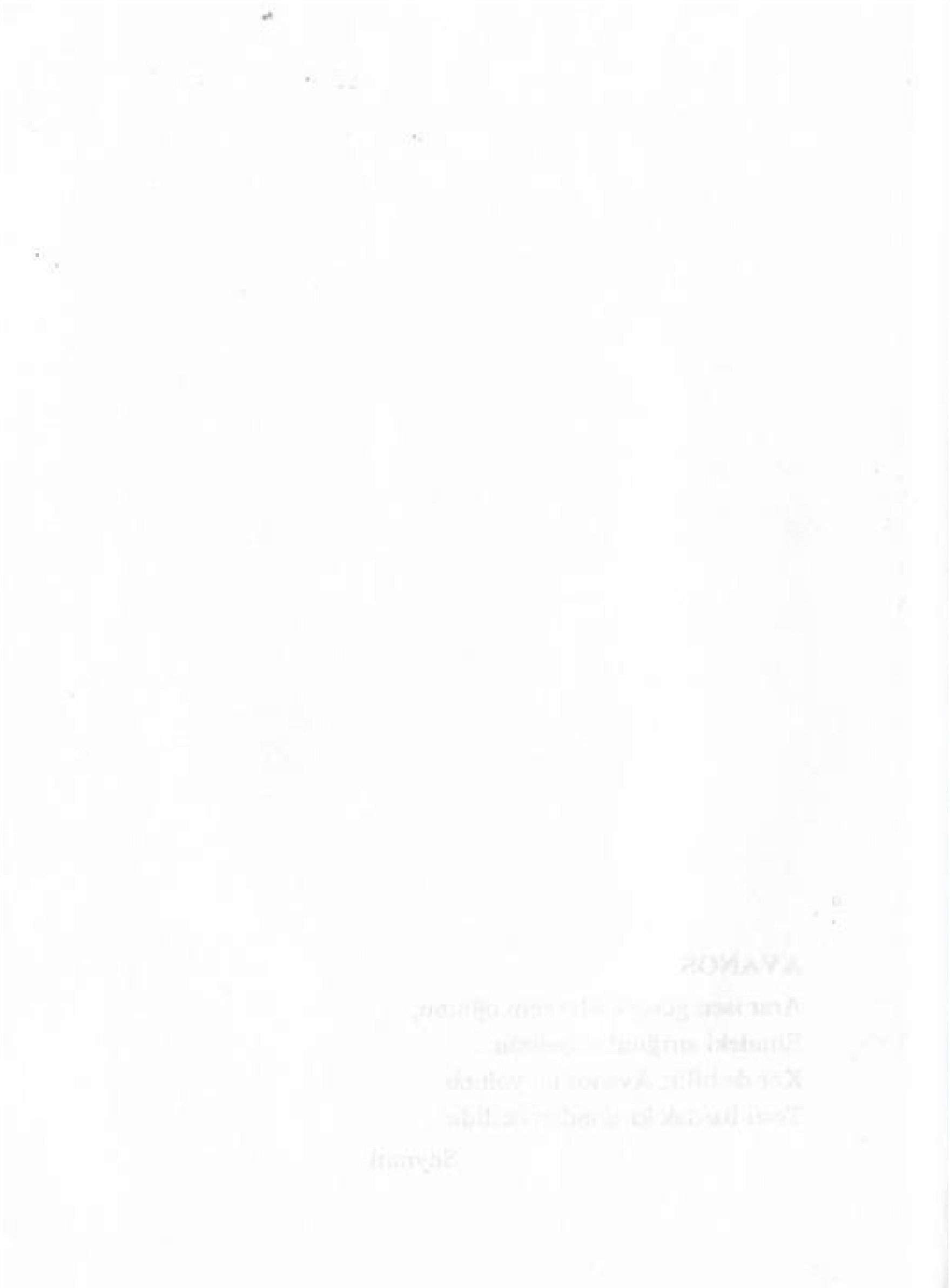
Ayrıca bu konuda daha önce emek verip ter dökmüş insanların, emek ürünlerini bir araya getirerek, gelecek nesillerden iz arayanların yoluna ışık tutmasını sağlamaktır,

1947-1948 ders yılında Kızılırmak İlkokulu 5. Sınıfta öğretmenim olan Rahmetli Mümtaz İnsan Mehmet Haydar Oğuz'un yarım kalmış Avanos hakkındaki araştırmasını tamamlamak işini öğrencisi olarak görev edindim ve bu derlemeyi yapmaya çalıştım.

Bu derleme'nin hazırlanmasında ellerindeki kaynakları bana vererek yardımlarını esirgemeyen, öğretmenimin varislerine, Avanos Kütüphanesi Müdürü Ali Osman Bağcı'ya, Arşivinden Avanos'un Sesi Gazetesi'ni veren İsmet Güven'e, Abdullah Sağlık, Ahmet Çekgeloğlu, Ahmet Parlak, Avanos Kaymakamlığı, Avanos Belediye Başkanlığı, Topaklı Belediye Başkanlığı, Özkonak Belediye Başkanlığı, Çalış Belediye Başkanlığı, Nevzat Boyraz ve Cafer Boran'a ve bu Derleme'nin tashihinde emeği geçen Yargıtay 1. Hukuk Dairesi Başkanı Sayın Orhan Uzgören'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Bu Derleme'nin her hakkı Avanos Eğitim ve Kalkındırma Vakfı'na bağışlanmıştır.

Yaşar Büken

AVANOS'UN TARİHİ

Hitit ve Firiğ mitolojisinde Volkan Tanrılarının oluşturduğu, yağmur ve rüzgar Tanrılarının, yumuşak ve sihirli ellerinde biçimlendirdiği KAPADOKYA (Güzel Atlar Ülkesi) içerisinde Avanos, doğanın yazıp çizdiği ve bize bahsettiği büyülü bir masaldır, doğa ve tarihin en güzel bir şekilde bütünleştiği yerdir.

Jeolojik olaylar, peri bacalarını oluştururken, tarihi süreçte insanlar da bu peri bacalarının içlerine konut oymuş, kilise oymuş ve Fresklerle süslüyerek binlerce yıllık yaşlı medeniyetlerin taze izlerini günümüze taşımışlardır. Kapadokya bölgesi, günümüz İç Anadolu Bölgesinde yer alan, tarihi önemi oldukça büyük dünya harikalarından birisidir.

Binlerce yüzyıldan beri insan toplulukları, meyve toplamacılığı ve balık avcılığı yaparak geçinmişler, dolayısıyla suya olan hayati bağımlılıklardan dolayı nehir kenarlarına yerleşmişlerdir. Bu bağlamda Kızılırmak, bu tarihi görevini sessizce yerine getirmiştir. Avanos, Kapadokya'nın en eski yerleşim merkezlerinden biridir. Kızılırmak platosu üzerinde yerini almış, 910 m. yükseltide, İl Merkezi Nevşehir'e 18, Ürgüp'e 11 km. uzaklıkta Merkez (1045 km²), Özkonak (Genezin) ve Topaklı bucakları ile 17 köyden oluşan bir ilçedir.

Avanos'un bilinen tarihi, İlk Bronz Çağı'ndan itibaren başlar. Bu bilgilerimizi Topaklı Höyük kazılarına borçluyuz.

İtalyan'ların 1967'de başlattığı kazılarda İlk Bronz Çağ'dan Bizans Dönemine kadar sürekli yerleşim yeri olduğunu gösteren 24 arkeolojik kat ortaya çıkmıştır.

J. C. Gardin ve P. Garelli; M.Ö. 19. yüzyılın başlarına ait, Asurlu'ların ticaret yollarını incelerken, ticari sınırların İncesu, Aksaray, Konya, Bor, Niğde ve Ereğli bölgelerine kadar uzandığını tespit ettiklerinde, Nenessa ve Waşhania'nın bu bölgenin sınırları içinde olduğunu gördüler. Ayrıca tabletler, iki Asurlu tüccarın Kaneş'ten (Kayseri -

Gültepe) Buruşhattum'a (Acemhöyük) dört günde gitmek için sürekli Waşhania, Nenessa ve Ullama'dan geçtiklerini yazmaktadır.

1926'da da Dilbilimci Emile Forrer, Boğazköy Hitit Kraliyet Arşivlerinde yaptığı araştırmalar sırasında bir tablette -ZU WINASA- Şehrinin adını okumuştur.

Nenessa ve Zu-Winasa, N. Thierry'nin çalışmalarına göre, Venessa Selçuklular devrinde Evranos, bilaharede Avanos'a dönüşmüştür. Osmanlı belgelerinde: Avanos "Enes", "Üvenez", "Evenez" olarak geçmektedir.

Ovenasa / Venesa adının türetiliş öğelerine ve anlamına gelince; Luwi dilinin ardıllarından İ.Ö. 1. Bin Yılın Pamphlia dilinde VANASSA'nın kraliçe anlamında bulunduğu bilinmektedir.(1)

Anadolu'da, ilçe merkezi Avanos'un adaşı yerleşim yerleri de vardır:

Trabzon - Sürmene İlçesi - Karadere Bucağına bağlı Avanos Köyü, Bartın İli - Kurucaşile İlçesi Meydan Köyü Avanos Mahallesi, bunlardandır.

Yunanistan'ın Türkiye sınırı yakınındaki kasabanın adı da Avanos'tur. Avanos ismi hem Rum, hem de Ermenilerde vardır(2).

Avanos'un çevresindeki bir çok tarihi kalıntılar, buranın çok büyük bir dini merkez olduğunu göstermektedir. Anadolu Selçukluları zamanında önemini korumuş ve İstanbul - Bağdat Karayolu üzerinde önemli bir yerleşim merkezi olarak kalmıştır.

Bölge Hitit, Firiğ hâkimiyetinden sonra Kimmerlerin istilasına uğramış, M.Ö. 700 yılından hemen sonra da Lidya, Med, Pers İmparatorluklarının egemenliği altına girmiştir.

İlk tarihi bilgilere göre "Venessa" M.Ö. 332 yılında Büyük İskender'in Teğmeni Euménes tarafından kurulmuştur.

M.S. 17'lerde Kapadokya, Romalıların Asya'daki vilayeti haline dönüştürülmüştür. Bizans döneminden itibaren bölgeye Hıristiyan kültürünün yerleştiği ve ilk oyma freskli kiliselerin inşaa edilmeye başlandığı bilinmektedir.

Bölge birçok farklı kültüre ev sahipliği yapmıştır.

II. Basileus'un (M.S. 963-1025) ölümünden sonra Bizansda durum

gittikçe karışmaya başlamış; gerek Devletin, gerekse taşra aristokrasisinin yüklediği vergiler açıkça hissedilir ölçüde artmıştır. Bu şartlar Anadolu'nun dolayısıyla Kapadokya'nın tarımcı nüfusu arasında hoşnutsuzluğa yol açmıştır. Köylü topraklarını, zanaatkar mesleğini bırakmak suretiyle bölgeden kaçmaya başlamıştır.

Bu durum M.S. 1032'lerde daha da kötüye gitmiş, Kapadokya'da açlık ve salgın hastalıklar başgöstermiştir. Patriklik ve krallık, köylü kaçışını engellemek için önlemler almaya çalışmış, üstelik İmparatorluğun dış düşmanlara karşı savunma gücü de yeterli olmayınca, bölge halkı, güven ve huzur vaad eden yeni egemenleri tanımaya hazır hale gelmiştir.

İç Anadolu'nun verimli arazilerini değerlendirmek, İpek Yolu üzerindeki güvenliği sağlamak ve ticaret kaynaklarını canlandırmak amacıyla Türk ve İslâm olan çeşitli boylardan Türkmenleri Avanos'a 1202 yılında Selçuklu Hükümdarı Alaaddin Keykubat iskân ederek bu yöreyi Türkleştirmiştir.

Selçuklular tarafından yapılan Alaaddin Camii, çeşme, medrese, Alaaddin Mahallesi, Çavuşoğlu Sokağı değinilen dönemden günümüze kalmışlardır.

Savaş ortamı bölge sakinlerini yeraltı şehirlerine gizlenmeye itmiştir. Avanos ve havzasındaki tarihi çizgi, doğal güzellikler, insanlığın binlerce yıl yaşama ve gelişme mücadelesine mekân olmuştur. Tarihi sit alanları, inançtan kaynaklanan güç ile yapılmıştır. Yeraltı şehirleri Kutsal Meryem'in acı ve ızdırap çekmiş oğlunun hikayesini, tacirlerin deve çanlarının nağmelerini, İpek Yolunun ticari ilişkilerdeki önemini gösterir.(3)

Moğollar tarafından XIV. asrın başlarında Anadolu Selçuklu Devletinin ortadan kaldırılması ve Moğol İmparatoru Bahadır Han'ın ölümünden sonra Anadolu'da Selçuklu Devleti'nin hudutları içerisinde, Devlet statüsünde Osmanlı Beyliği, Germeyan Beyliği, Karaman Beyliği, Ertana Beyliği, Çandarlı Beyliği gibi Beylikler kurulmuş, Avanos önceleri Ertana Beyliği hükümrانlık alanı içerisinde iken, Karaman Beyliği hükümrانlığına geçmiş, 1391 tarihinde ise Yıldırım Bayazid tarafından Osmanlı topraklarına katılmıştır (4). 1838'de Nevşehir'e, 1853'de de Ürgüp'e bağlı bir köy olan (5) Avanos 1867 yılında ilçe olmuştur.

II. Adülhamit zamanında Saray'da önemli görevi olan Avanos'lu

Kurena Arif Bey (Babası Cafer Ağalardan, annesi Dereli ailesindedir. Galatasaray Sultanisi ve Mülkiyeyi Şahane'den mezun olmuş, II. Abdülhamit'in Başyaverliği ve Saray'da önemli görevlerde bulunmuştur. 1900 yılında Taş Köprü'nün yapılmasına da yardımcı olmuştur.) sayesinde gelişmesini sürdürmüştür (6).

Cumhuriyetten sonra Kırşehir'e bağlanan Avanos 1954 yılına kadar bu İle bağlı bir İlçe olarak kalmıştır.

1954 yılında Nevşehir'in il olması üzerine bu İle bağlanmıştır.

Doğuda Kayseri, güneyde Ürgüp, Nevşehir, batıda Gülşehir ve Hacıbektaş ile kuzeyde Kozaklı İlçesi bulunmaktadır.

Avanos büyüyüp gelişerek bugünkü halini almıştır. İlçede halıcılık, çanak çömlekçilik, bağcılık, şarapçılık, mermer ocakları ve mermer imalatı ile tuğla ve kiremit üreten toprak sanayii mevcuttur. Son yıllarda turizm İlçenin en önemli geçim kaynağı haline gelmiştir.

BÖLGEDE HİRİSTİYANLIĞIN BAŞLAMASI

Ortaçağda (X-XI. yüzyıllar) Avanos'un bir ilçesi olan (Göreme) Macan, Avanos'un uzantısı olarak doğmuş ve Avanos büyüdükçe Macan (Göreme) de büyümüştür.

St. Basil, çok dağınık olan yerleşim biçimlerine karşı çıkmış ve bunların bir arada olmasını istemiştir. Pontus Krallığının elinde olan Hıristiyanlık merkezleri popülaritesini Kapadokya'ya kaptırmış, Keşiş Sime Zelve'de bir Hıristiyanlık kolonisi kurmuş ve Zelve'de önemli bir manastır hiyerarşisi gelişmiştir. Hıristiyan topluluklar çok Tanrılı Roma inançlarının hışmına uğramamak için gizli vadilere sığınmaya başlamışlardır.

Avanos'da, yüksek Çavuşin Tepesi Kisistra, Mavrucan ve Soğanlı Vadisi ile Arçhelhais, Hasan Dağı ve Belısırma gibi yerlere ve Roma antik mezarlarına yerleşmişler ve bu mezarların yanlarında oyma kaya kiliseler yapmaya başlamışlardır.

Özkonak Belha Manastırı VI. yüzyıla aittir. Zelve'deki Üzümlü Kilise daha eskidir.

Büyük Basille (M.S. 330-379) kendisine sakin, gizli ve oldukça verimli ve sulak bir yer keşfetmiştir. İbadet, okuma, inzivaya çekilme

gibi dini pratiklerin yanı sıra elişçiliği, el sanatları ve hatta tarımla da ilgilenir olmuşlardır. İlk tarım alanlarını bölgede bulunan din adamlarının geliştirdiği söylenir.

Rahipler kendileri ile himayelerine sığınan fakir insanları beslemek için tarımla ilgilenmişlerdir.

Ortaçağda St. Stylilte'ye kutsayanlar, yüksek kaya tepelerine kutsal mekanlar kurmuşlar, küçük köy toplulukları da toprak parçalanmalarına paralel olarak küçük ve daha mütevazı bölgelere yayılmışlar; inek, koyun gibi hayvanlarını besleyip, bir taraftan da ticaret yaparak, ortama uyum sağlamışlar, arazinin yapısından yararlanmak suretiyle dini eğitim ve dini düşüncelerin yayılmasına ön ayak olmuşlardır (7).

ANADOLUYA TÜRK GÖÇÜ

Türklerin akın akın Anadolu'ya göçünün temel sebebi, Moğol hücumları ve baskıları ile artan nüfusun, verimi sınırlı olan yurtlarında barınmalarını zorlaştırması olmuştur. Bu büyük göç sırasında onbinlerce Türkmen ailesi, kendilerine yeni yurt aramak için Anadolu yollarına düşmüşlerdir.

1071 Malazgirt Zaferi'nden sonra anadolu kapıları güçsüz kalan Bizans yüzünden tamamen Türklere açılmıştır.

Anadalo'ya gelmeden İslâmlığı kabul eden Türkler, Anadolu Selçuklu Devletini kurmuş ve göçle gelen Türk boylarını da Anadolu'nun çeşitli yörelere iskân etmişlerdir.

Bu cümleden olarak da Sultan Alaaddin Keykubat, Alaaddin Mahallesinin halen Çavuşlu Sokağı olarak bilinen yere çeşitli Türk boylarını iskân etmiştir.

Türkler iskan olmadan önce, bu bölgede yaşayan Hıristiyan nüfus göç edip ayrıldığından gayrimüslimler kalmamıştır. 1924 Lozan Antlaşması ile de Zelve, Çavuşin Köyü menşeli azınlıklar da mübadele edilmişlerdir. Bu nedenle halen Avanos'ta azınlık unsur mevcut değildir.

Bilahare çevreden gelip yerleşen ahali ile ilçe gelişmiştir. Bunların arasında Oğuz Türkleri boyundan Avşarlar, Ceritler, Kayılar, Bayatlar, Yazırlar da vardır.

Bu iskân politikasının amacı; Anadolu'da tüm Türklerin kaynaşmaları ve boy esasına dayanan hayat tarzı yerine, Türk Devleti'nin

bayrağı altında bir vatan ve millet şuuruna sahip olmaktır. Bu mayaya tutmuş Anadolu Türklere sonsuza dek yurt olmuştur.

YOZGAT İSYANI

"Çapanoğullarından Celâl, Edip, Salih, Halit Beyler; Aynacıoğulları ve Deli Ömer çeteleri gibi bir takım eşkiyayı başlarına toplayarak 13 Haziran 1920 tarihinde Yozgat civarında köhne nahiye merkezini işgal etmek suretiyle ve 14 Haziran 1920'de de Yozgat şehrini işgal ederek büyük bir mıntıkaya hâkim olmuşlardır.

Merkezi Sivas'ta olan Üçüncü Kolordu Kuvvetleri o mıntıkadaki milli kuvvetler" isyanı bastırmaya yetmemiş, "Eskişehir'den Ethem Bey Müfrezesi ve Bolu havalisinden İbrahim Bey Müfrezesi de" Yozgat mıntikasına sevk edilmişlerdir.(8)

Yozgat havalisindeki asiler cezalandırıldıktan sonra, oraya gönderilen müfrezelere başka görevler verilmiştir. Yozgat isyanı ile mücadele etmek için Kayseri'de de üç taburdan oluşan bir alay teşekkül ettirilmiştir.

O tarihte Avanos İlçesinin hududu Şefaati İlçesine kadar uzanmakta idi. Bilahare bazı köyler Şefaati ve Hacıbektaş'a bağlandı. Kozaklı İlçesi ise tamamen Avanos'un bünyesinden oluştu. Yozgat isyanında asiler Avanos'un Topaklı bucağına kadar bir çok köyü işgal ettiler. Kayseri'de oluşturulan Alayın bir taburu da Avanos'ta karargâh kurup bu asilerle isyan bastırılıncaya kadar mücadele etmiştir.

İstiklâl Savaşımızda Avanos ilçe merkezi ve köylerinde el tezgahları kurularak kadınlarımız askere iç çamaşırı dokumuşlar, peksimet ve kuru üzümünden oluşan erzakları milli orduya yollamışlar, eli silah tutan tüm erkekler İstiklâl Savaşına katılmışlardır.

AVANOS TARİHİNDE İLKLER

1. İlk Kaymakam: Mustafa Ömer Bey'dir (1867).
2. İlk Hükümet Konağı: Camikebir Mahallesindeki Ömer Hocanın Abidinin evi olmuştur.
3. İlk Belediye Reisi: Gani Bekir Oğullarından ve Uzun Ağa diye anılan Mustafa Efendi'dir. Kasabaya tavla oyununu getirmiştir.

4. İlk at arabası 1892 yılında Karabacakoğullarından Hüseyin Ağa tarafından getirilmiştir.

5. İlk köprü 1898-1990 yılları arasında yapılmıştır (Taşayak - Tah-taköprü).

6. Soba, İstanbul'dan Fedaizade Ahmet Efendi tarafından getirilmiştir.

7. İlk posta müdürü Süleyman Bey'dir.

8. Kızılırmak'tan faydalanarak yapılan ilk un değirmeni 1914 yılında yapılmıştır. Mehmet Değirmenci bilahare kasabaya bu değirmenden elektrik vermiştir.

9. İlk radyo 1937 yılında Halkevi'ne, 1938' yılında da Mehmet Atsan'ın Kahvesi'ne (Boyva'da) gelmiştir.

10. İlk sinema 1951 yılında açıldı (Ali ve Şeref İnce kardeşler).

11. İlk beton yapı, 1924-1925 tarihinde Taşköprü'nün üzeri betonarmesi Macar Wolf Usta tarafından yapılmıştır.

12. İlk askerlik şubesi Milli Mücadele yıllarında açılmış; ilk başkanı Bekir Sıtkı Bey'dir. Daha önce Ürgüp Askerlik Şubesine bağlı idi.

13. Posta dağıtıcısı Sinesonlu (Mustafapaşa) Recep Efendi'dir.

14. Marsilya Kıremidi yapan ve satan (Hacı Sarıkaya - Hasan Hüseyin Piriş) olmuştur.

15. Ortaokulumuzun ilk müdürü Osman Şenel, ilk bayan öğretmeni Hacer İlhan Rona'dır.

16. İlk şapka giyen öğretmen Hulusi Tok'tur.

17. İlk düzenli elektrik; (mazotlu ve dizel motorlu) 1 Mart 1953 tarihinde kasabamızı aydınlatmış, halkın çoğunluğu evlerini elektrikle aydınlatmaya ve elektrikli ev aletlerini almaya başlamıştır.

18. Milli Piyango'nun en büyük ikramiyesi 1926 yılında (5.000.-TL) öğretmen Sırrı Vural'a çıkmıştır.

19. İlk cezaevi, Alaaddin Mahallesindeki Sülülerin Hacı Mahmut'un evi olmuştur.

20. İlk Türkçe hutbeyi Camiikebir'de 1924 yılında okuyan öğretmen Hafız Sabri Efendi olmuş, Türkçe metnini zamanın Hâkimi yazmıştır.

21. İlk emniyet komiseri Hayri Okur'dur.

22. Teknik Ziraat Dairesinin açılışı 1940 yılı olup ilk ziraat öğretmeni de Enver Kip'tir.

23. İlk domates Adana'dan gelmiştir.

24. İlk kamyon 1927 yılında Saatçi Hilmi Efendi tarafından getirilmiştir.

25. İlk şoför Hacı Ömer Ünal'dır.

26. Cumhuriyetin ilk eseri Kızılırmak İlkokulu'dur.

27. Elektrikli un değirmeni, 1965 yılında Bekir ve Hüseyin Çalıpnar tarafından yapılmıştır.(9)

AVANOS'UN KAYMAKAMLARI

(İlçe merkezi oluşundan, bugüne kadar görev yapanlar)

1. Mustafa Ömer bey	1867
2. Mustafa Sünbili Bey	.....
3. Fahri Bey	1911
4. İbrahim Ethem Bey	1912
5. Mehmet Hayri Bey	1915-1917
6. Mehmet Ali Bey	1918
7. Enver Bey	1918-1919
8. Halit Hüsrev Bey	1920
9. Mustafa Bey	1921
10. Hasan Saffet bey	1921
11. M. Sırrı Yılmaz	1924-1927(10)
12. Ahmet Fahrettin Önam	1.9.1927-1.9.1931
13. Hüseyin Kenan Tuna	17.10.1941-19.1.1942
14. Osman Zeki Işık	Aralık 1943-Nisan 1946
15. Reşat Yücen	1948

16. Mustafa Gntl Yrkoğlu	Haziran 1949-Ocak 1951
17. Musa Eran	1954-15.5.1957
18. Ali Rahmi Onaran	—
19. Fikret Turgut Sayın	25.8.1957-4.8.1959
20. Enver Kozanoğlu	26.8.1959
21. Yıldırım Kuzum	30.7.1960-31.8.1962
22. Güngör Erdoğan	31.8.1962-26.7.1963
23. Erol Dündar	31.3.1964-20.9.1965
24. Yücel Türkben	30.3.1967-31.7.1968
25. Y. nal Songül	31.7.1968-21.11.1968
26. Ali Suavi Erdemtok	26.11.1968-26.10.1970
27. M. Sadık Yıldırım	28.10.1970-1.8.1973
28. Selahattin Canpolat	1.8.1973-1.1.1974
29. Memduh Oğuz	1.1.1974-1.7.1974
30. Erdal Aktaş	1.7.1974-1.3.1975
31. B. Yaşar ağlaşan	1.3.1975-10.8.1976
32. Ergler Gelge	16.8.1976+16.6.1978
33. Teoman nsan	17.8.1978-10.8.1979
34. Saim Sezen	18.11.1979-12.12.1979
35. Mustafa Aslan	21.1.1980-13.6.1980
36. A. Galip Kaya	21.6.1980-9.4.1982
37. Atilla Dinçer	20.8.1982-12.9.1984
38. Mahmut Yıldırım	17.9.1984-9.7.1985
39. Orhan Alimoğlu	1.8.1985-4.9.1988
40. M. Hulusi Kaya	15.9.1988-22.11.1988
41. Sebahattin ztrk	3.8.1989-20.1.1990
42. H. Suphi zgdek	23.9.1991-17.7.1992
43. Ergün Güngör	18.2.1992-15.11.1994
44. İsmet Bayhan	22.11.1994-24.4.1995
45. nal akıcı	24.4.1995-7.9.1995
46. N. Mehmet Hamurcu	7.9.1995-24.10.1997

47. Mehmet Ali Yıldırım	17.11.1997-8.12.1998
48. İsmail Küreci	6.5.1999-15.10.2001
49. Veysel Özgür	19.10.2001-2003
50. Mehmet Ünlü	2003-.....(11)

AVANOS'UN BELEDİYE BAŞKANLARI (12)

(İlçe oluşundan bugüne kadar görev yapanlar)

1. Uzunğa Mustafa Efendi	1867-1882
2. Hamleci Süleyman Ağa	1882-1892
3. Genç Ağa	1892-1915
4. Körükçüoğlu Hacı Mevlüt Ağa	1915-1920
5. Ali Efendi	1921-1922
6. Ali Köprülü	1923-1924
7. Mustafa Peker	1925
8. Baklacioğlu Binbaşı Ahmet Bey	1926-1927
9. Hacı Ali Ağaların Mustafa Efendi	1928-1929
10. Hafız Abbas Oğuz	1929
11. Hikmet Efendi	1930-1932
12. Hasan İnce	1933-1938
13. Eyüp Sabri Berksun	1938-1950
14. Halis Balta	1950-1960
15. Ferit Ünal	1960
16. Ali Rıza Demircioğlu	1960-1963
17. Muharrem İllez	1963-1968
18. Ahmet Çekgeloğlu	1968-1977
19. Mustafa Tuğ	1977-1980
20. A. Galip Kaya	1980-1982
21. Atilla Dincer	1982-1984
22. Ali Rıza Karataş	1984-1989
23. M. Seyhan Duru	1989-1994
24. Ruhi Top	1994-1999
25. M. Seyhan Duru	1999-.....

COĞRAFİ DURUM

Avanos İlçesi'nde, dağlık ve tepelik alanlar, vadiler, düzlükler yan yana yer alır. İlçenin kuzeyinde İsmail Sivrisi 1756 metre yüksekliktedir. Avanos'un gerisinde yükselen, eteklerinde -Köy Bağları bulunan İğdiş (Ziyaret) Dağı 1564 m. yüksekliğindedir. Özkonak - Kalaba arasında düz alanlar uzanır. Buralara Yayla, yazı diyebiliriz. Genellikle ekin tarlaları ile kaplıdır. Kuru dere yatakları bulunur. Bu vadilerden ancak sağnak yağmurların ardından ya da karların erimesinden sonra su akar.

Kızılırmak vadisi, bir ova gibi görünür. Kızılırmak vadisine kuzey ve güneyden bir çok vadiler açılır. Çoğu kurudur. Yatağında su bulunan tek vadi ise Damsa Çayı vadisidir.

Kızılırmak Avanos'un ortasından geçer, yılın büyük bir bölümünde camurlu akar ve suyun rengi de kıızıdır. Bazen yaz mevsiminde durulur. Kızılıрмаğın suyundan bahçe sulamada yararlanır.

Kızılırmak vadisinin kuzeyini çevreleyen Ziyaret Dağı önemli yükseltiyi oluşturan İhtiyardağ sırasıdır. Bu dağdan, taş değirmenleri döndüren, bağ ve meyve bahçelerini sulayan -Köybağı suyu- denilen kaynak çıkar. Dağ sırasının arkasında önemli bir düzlük oluşturan plato yer almakta olup; İlçe'nin arazisinin çoğunluğu bu platoda yer alır. Plato içerisindeki önemli yükseltilerden birisi de İsmail Sivrisi'dir. Ziyaret Sıra Dağına göre genç ve daha yüksektir. Kızılıрмаğın güneyinde bir düzlük yer alır ki Zelve Ovası adı ile anılmaktadır. Zelve Ovasının hemen güneyinde oluşan yükselti de Aktepe'dir.

Zelve harabelerinin bulunduğu yükseltiler ise İlçe'nin güney sınırını çevrelemektedir. Batıda -Karadağ ile Balkayası- denilen yüksek kısımlar ise Kızılırmak tarafından doğu-batı doğrultusunda ikiye bölünmüş ve Gülşehir sınırına kadar -Kızılöz Düzlüğü- denilen yerde yükseklikleri son bulmuştur. Ayrıca İlçenin güneydoğusunda yer alan Karaseki Platosu ise İlçe yerleşim yerinin yakınında bir yükseklik oluşturmaktadır.

Denizden ortalama yüksekliği 920 m. olan İlçe çevreye göre daha çukur olup ısısı 3-4 derece farklıdır. Yazları sıcak ve kurak, kışları sert soğuk ve karyadığlı geçer. Yağmurlar İlkbahar ve Sonbahar'da yağar. Yazın sıcakla kuruyan bitkilerin önemlileri üzerlik, sığırkuyruğu, papatya, çiğdem, nevruz ve devedikeni gibi çiçekli bitkilerdir. Arazi yapısı nedeniyle sulama küçük moto-pomplarla özel arazi sulaması olarak yapılmaktadır (13).

Nevşehir İline bağlı Avanos'a çeşitli yönlerden karayolu ile ulaşmak mümkündür. İlçe merkezine 30 km. uzaklıkta Kalaba ve Topaklı kasabaları içerisinden geçen Kayseri-Ankara Karayolu; İlçe'nin içerisinden geçen Kayseri - Nevşehir Karayolu mevcuttur.

Avanos İlçe merkezine 20 km. uzaklıkta D.H.M.İ.'ye ait Tuzköy Havalimanı vardır.

EKONOMİK DURUM

Tarım: Kızılırmak vadi tabanı ile çevresindeki az eğilimli olanlar tahıl tarlaları olarak değerlendirilir. Ziyaret Dağı'nın kuzeyinde kalan Kalaba yazıları, geniş tahıl tarlaları ile kaplıdır. Buğday, çavdar ve arpa ünlüdür. Tarım tamamen makine ile yapılmaktadır.

Meyvecilik çok ileridir. Kızılırmak kıyılarında ve Ziyaret Dağı'nın güneye bakan yamaçlarında üzüm bağları geniş alanlar kaplar. Çevreye göre üzümler erken olgunlaşır, çok lezzetli, kokulu ve tatlıdır. Razaki, Karaburcu, Gül, Çavuş, Buludu, Gökçek, Müşküle, Kutkuyruğu, Gevrekdirmit, İmir, Buzgulu, Şıradan, Karanidere, Kayserikarası, İsmailoğlu, Besni, Horozyumurtalıği bölgenin kaliteli üzümleridir.

Sebzecilik özellikle kaynak başlarında ve akarsu boylarında yapılır. Bahçelerde kavun, karpuz, salatalık, domates, biber, fasulye, pırasa, marul, maydanoz, dereotu, soğan, patates ve sarımsak gibi sebzeler yetişir.

Üretim bol olduğu için çevre kent pazarlarına da gönderilir. Ayhan Köyü'nde üretilen pathcan İç Anadolu'da ün kazanmıştır.

Baklagillerden nohut, fasulye, mercimek; yağlı tohumlardan ayçiçeği ve endüstriyelkilerinden şeker pancarı ekimi de yapılır.

Bağ ve bahçelerde armut, elma, kayısı, ayva, ceviz, badem, erik ve dut yetişir. Hayvancılık için gerekli olan çayır ve otlaklar sürülmüş tarla yapılmıştır. Bölgede küçükbaş, büyükbaş ve kümes hayvancılığına önemli yatırımlar yapılarak üretim devam etmektedir (14).

İlçede toprak sanayi, çanak ve çömlekçilik önemli geçim kaynağıdır.

İlçede 6 tuğla, 34 un, 1 kireç ve çimento, 1 örgü (tekstil) fabrikası faaliyet göstermektedir.

İlçe merkezinde Ziraat Bankası, Halk Bankası, Akbank ve İşbankası; Kalaba Kasabasında Ziraat Bankası; Özkonak Kasabasında Ziraat Bankası faaliyettedir.

İlçe merkezinde Esnaf Kefalet, Taskobirlik ve Motorlu Taşıyıcılar Kooperatifleri ile Özkonak, Kalaba ve Topaklı kasabalarında Tarım Kredi Kooperatifleri mevcut olup, ortaklarına hizmet vermektedirler (15).

T.C. Ziraat Bankası: Sandık olarak 1889 yılında açılmış ve çalışmasına başlamıştır. 3202 sayılı Kanunla 1937 yılında Ziraat Bankası Ajansı durumuna girmiştir. İlk açılışındaki müdürü Mehmet Eşref Efendi'dir. Ekim 1958 tarihinde yeni binasında çalışmaya başlamış, bu binadaki ilk müdürü ise Fevzi Topoğlu'dur.

T.C. İş Bankası, 31.10.1968 yılında açılmış olup ilk müdürü Şerafettin Okbaştır (16).

Türkiye Halk Bankası A.Ş. Avanos Şubesi 12.1.1974 tarihinde açılmış; 1. Ahmet Esen, 2. Orhan Aydın, 3. Yavuz Ercan, 4. Gültekin Dönmez, 5. Aydın Keskin, 6. Faik Koptagez, 7. İsmail Özen, 8. Mustafa Ballan, 9. Necati Uslu, 10. Zeki Kalkan muhtelif tarihlerde müdürlük yapmışlardır (17).

Akbank A.Ş. ise 21.3.1974 tarihinde açılmış olup; 1. Ömer Karahan, 2. Ali Savur, 3. Şenel Üstün, 4. Kadir Kuzören, 5. Burhan Durmuş, 6. Metin Gök, 7. Hasan Bayraktar, 8. Orhan Karakaş muhtelif tarihlerde müdürlük yapmışlardır (18).

EĞİTİM

İlçe merkezinde; Lise (Bünyesinde yabancı dil ağırlıklı süper lise), Kız Meslek Lisesi, Endüstri Meslek Lisesi, İmam Hatip Lisesi vardır. Ayrıca Özkonak, Kalaba, Sarılar kasabalarında normal lise ve Çalış-Topaklı Türkeli Çok Programlı Lise olmak üzere 8 ortaöğretim kurumu ile Merkez'de 7, Kasabalarda 15 ve köylerde 6 olmak üzere 28 ilköğretim okulu mevcuttur.

Merkezde Halk Eğitim Merkezi, Akşam Sanat Okulu ve 40 yataklı Öğetmenevi vardır.

Okulu olmayan köy yoktur. Ancak öğrenci azlığı nedeniyle Aktepe, Altıpınar, Karacauşağı, Koyulkışla, Üçkuyu, Paşalı köyleri öğrencileri (106) taşıma sistemi ile yakın okullarda öğrenim görmektedir.

İlçemiz merkez, köy ve kasabalarında toplam 12 anasınıfı öğretmeni, 180 sınıf öğretmeni ve 236 branş ve meslek dersleri öğretmeni bulunmaktadır.

İlçe merkezinde toplam 1018 ortaöğretim, 5256 ilköğretim okulu öğrencisi öğrenim görmektedir.

Anasınıfında bir dersliğe 12 öğrenci,

İlköğretim okullarında bir dersliğe 23 öğrenci,

Genel liselerde bir dersliğe 18 öğrenci,

Meslek liselerinde bir dersliğe 14 öğrenci düşmektedir.

İlçe merkezinde 6, köy ve kasabalarda 26 olmak üzere toplam 32 lojman vardır.

Halk Eğitim Merkezi ve Akşam Sanat Okulu 1976 yılında açılmış olup, merkez de 1 müdür, 2 müdür yardımcısı, el sanatları, giyim, seramik ve nakış branşlarında 4 kadrolu öğretmen, 1 usta öğretici ve 11 adet geçici usta öğretici mevcuttur. 1999-2000 Öğretim Yılında makine nakışı (8), bilgisayar (3), ingilizce (2), trikotaj '1), okuma yazma

(1) olmak üzere toplam 15 adet kurs açılmış olup, 378 kişi belge almıştır (19).

İlçe merkezi, Özkonak, Göynük, Topaklı, Kalaba ve Sarılar kasabaları ile Büyük Ayhan Köyü'nda birer adet olmak üzere 7 adet kütüphane mevcuttur. Toplam kitap adedi 46.884'tür.

Önceleri Çarşı'da Çanakçı heykelinin bulunduğu yerde, birinci katında Belediye, alt katında Halkevi, yanlarında ekmek fırını ve çeşitli dükkanlar, karşısında da şadırvan bulunan bir bina vardı. Halkevi Kütüphanesi zamanın en zengin kitaplığına sahipti. 1950 yılında bu bina yıkılınca, kitapların bir kısmı Kızılıрмаğa atıldı, çoğu da yağmalandı. Çocukluğumda tanık olduğum bu olaya hala üzülürüm. Şadırvan'da memurlar mesai arasında oturur, çay içer, dinlenirlerdi.

Halkevi Avanos'un kültür yaşamına büyük katkılarda bulunmuştur. Bilhassa sonbahar ve kış aylarında tiyatro turneleri ve diğer illerden gelen ses sanatçılarının konserleri unutulamaz güzellikte idi.

1959 yılında değerli öğretmenlerin katkıları ile Avanos'ta Kütüphane yeniden kurulmuştur.

İlçe merkezinde 1 kapalı spor salonu, 1 futbol sahası; kasabalarda 1'er adet futbol sahası olmakla beraber, Özkonak Kasabasında ayrıca basketbol - voleybol sahası da vardır. 11 köyde tesviyeli futbol sahası ve kale direkleri mevcuttur (20).

Rüştiye Mektebi:

1891 yılında yapılmış olan mektebin kitabesinde "Bina Kaymakam ile Belediye Reisi Hamleci Süleyman Ağa'nın, halkın yardım, gayret ve hizmetleriyle yapılmış" denmektedir.

Rüştiye öğretmenleri:

A- Yusuf Efendi , Yazı dersi, 1905.

B- Ömer Efendi, 1900.

C- Hakkı Efendi, 1909 (Demircioğlu).

D- Şevki Efendi, 1919.

E- Salim Efendi, (İkinci öğretmen).

F- Mustafa Nazmi Efendi, 1914.

Bu okul merkezdeki diğer okullarla birleştirilerek 1916 yılında "Avanos Merkez İptidaisi" adını almıştır. Bu ad 1917 yılında değiştirilerek "Merkez Kenzülirfan Mektebi İptidaisi" olmuştur (21).

Kızılırmak İlkokulu:

İlk ders yılına 1925-1926'da başlamıştır. İlk Başöğretmeni Hayrullah Nezihi Albayrak olup ilk ders yılındaki öğretmen kadrosu; Servet Hanım, Halil Sabri, Sırrı, Hulusi, Mehmet Rifat ve Sinesonlu Kemal Beylerden oluşmuştur. İlk ders yılında öğrenci sayısı 205'tir (22).

Ortaokul:

1 Ekim 1948'de öğretime başlamıştır. O tarihte Avanos Kaymakamı Süreyya Serbest, Belediye Başkanı Eyüp Sabri Berksun ile tüm Avanos'luların yardım ve gayretleri ile yapımı bitirilmiştir.

Okulun ilk müdürü Osman Şenel'dir. Kendisi müzek öğretmeni olup, kemani ve güzel sesi ile tanınmıştır. İlk ders yılında iki sınıftan açılmıştır.

Birinci sınıfta 35, ikinci sınıfta 7 öğrenci ile öğretime başlamıştır (23).

AVANOS İLÇESİ OKULLARI (24) (25)

Okulun Adı	Açılışı	Okulun Adı	Açılışı
Alaaddin (Namık Kemal)	1956	Kalaba K. K. Bekir	1987
Ahmet Ergün	1994	Kalaba Y. Emre	1972
Bahçelievler	1981	Karacauşağı	.....
Cumhuriyet	1996	Mahmat İpşir	.....
Kızılırmak	1925	Mahmat Tatar	1986
M. Akif Ersoy	1986	Özkonak Atatürk	.....
N. Mustafa Ergün	1996	Özkonak Cumhuriyet	.....
Akarca	1976	Özkonak H. H. Türkkkan	1967
Ayhanlar	1977	Özkonak M.F.C.	1966
Bozca	1983	Paşalı Ş.H. Güven	1984

Çalış	1965	Sarılar	1971
Çalış Akşemsettin	1987	Topaklı	1986
Çavuşin	1980	Topaklı Atatürk	1990
Göynük	1985	Üçkuyu	1978
İğdelikışla	1979	Avanos Ortaokulu	1948
Kalaba	.....	Avanos Lisesi	1994
Kalaba Atatürk	1984	Kalaba F.S. Mehmet	1990
Kalaba M. Akif	1992	Özkonak Y. Selim	1994
Sarılar M.A. Ersoy	1986	Avanos Kız Meslek Lisesi	.....
Avanos Endüstri M. Lisesi	1977	İmam Hatip Lisesi	1993
Topaklı Ç.P. Lise	1993		

TURİZM

Çanakçılık, halıcılık, hediyelik eşya yapımı olmak üzere çeşitli el sanatları, Selçuklu ve Osmanlı eserleri, tarihi anıtlar ve tümölüsler, peribacaları, açık hava müzesi, kiliseler, vadiler ve yeraltı şehirleri gibi zengin ve çeşitli turizm merkezlerinden biridir. "Turizmde ilke, temiz ülke'dir."

TURİZM ÇEŞİTLERİ

Rafting ve Traking Sporu: Kızılırmak üzerinde zaman zaman rafting sporu yapıldığı gibi, Değirmenderesi, Devrent vadisinde traking sporu da yapılmaktadır.

Kültür Turizmi: Zelve ören yerleri, Paşabağı, Çavuşin, Dereyamanlı Kilisesi gezilerek yapılabilir.

İnanç Turizmi: Ülke genelinde 2000 yılında başlayan inanç turizmi doğrultusunda ilçe merkezinde bulunan Dereyamanlı Kilisesi'nde Avrupa ve çeşitli ülkelerden gelen yabancıların ayinler yaptıkları tek kilisedir.

Avanos Festivali: Ağustos ayı son haftası ile Eylül ayı ilk haftasında yapılan festivale, yabancı ülkelerden ve ülkemizin diğer yerlerinden konuklar gelmekte, seramik ve Avanos'ta üretilen çeşitli ürünler sergilenmekte, çeşitli eğlence ve konferanslar düzenlenmektedir.(26)

İÇ TURİZM

"Hafta sonu tatilinde Avanos çevresi çok sayıda turist çeker, okul öğrencileri otobüslerle çevre il ve ilçelerden gelerek yöreyi gezerler.

Saruhan, Zelve, Çavuşin, Özkonak zirayet edilir. Diydır çorak denilen yerde de küçük bir "Pamukkale" oluşmuştur. Kaynak suları, içlerindeki madde tortullaşmış ve köpük gibi ak renkli kayalar üstüste yığılarak ilginç bir görünüm yaratmıştır. Diydırçorak maden suyunun da bazı mide hastalıklarına iyi geldiği, ziyaret eden halk tarafından söylenmektedir. Bu maden suyundan ziyaret edenler içmektedirler.

Ayrıca çanak ve çömlekçiliğinde iç turizmin canlanmasında büyük katkıları vardır" (*).

15-22 Nisan arası Turizm Haftası'dır.

KONAKLAMA

İlçede üç, dört ve beş yıldızlı otel, motel ve pansiyonlarda toplam 2092 yatak kapasiteli konaklama yeri vardır. Bunlardan bazıları:

Sofa Motel	Ak Motel	Çavuşin:
Devrent Otel	Alaaddin Pansiyon	Turbel Pansiyon
Zelve Motel	Kavuncu Pansiyon	Green Camping
Kirkit Pansiyon	İlhan Pansiyon	İN Pansiyon
Müjde Otel	Tıhraz Motel	Panorama Pansiyon
Panorama Pansiyon	Oslo Motel	
Duru Motel	Patik Motel	
Sağlık Pansiyon	Bayer Pansiyon	

Oteller:

Palansaray ★★

Büyük Avanos ★★★

Altinyazı Kızılırmak ★★★

Irmak Oteli ★★★

Altinyazı ★★★★★

Otel Yıltok ★★★★★

Avrasya ★★★★★

---

* Nevşehir İli Kapadokya, Dr. E. Güney, H. Güney, S. Güney, 1988, sh. 106.

TİCARET

İlçedeturizme bağlı olarak özellikle, babadan oğula miras kalan çanakçılık, turizmin talebine göre çok gelişmiş, büyük çanak atölyeleri ve satış merkezleri ile küçük çanak atölyeleri de turizme hizmet vermeye devam etmektedir. Ayrıca mermer, gümüş ve yörenin el dokuma halılarının sergilendiği ve satışa sunulduğu guruplarla çalışan mağazalar da mevcuttur.

M.Ö. 7000 yılına kadar uzadığı anlaşılan Neolitik Çağ (Cilalı Taş Devri) ile Anadolu'da çanak yapımı başlamıştır.

M.Ö. 3000 yılının başından itibaren, Eski Tunç Çağı'nın son safhalarında, Mezopotamya'dan ticaret için gelen Asurlular Anadolu'da yaşayan Hititli'lilere çark ile çanak yapımını öğretmişler ve ilk olarak çark ile yapım Kayseri civarında uygulanmaya başlanmış, daha sonra perdahlama ve pişirme işiyle devam edilmiştir.

Kızılırmak kavisi içerisinde toprak incelemesinde elde edilen tarih öncesi devirlere ait zengin çanak, çömlek örneklerinden, Avanos'ta çanak-çömlek yapımının M.Ö. 1200 yıllarında başladığı, bölgede daha önce de çanakçılık zanaatının var olduğu, yapılan arkeolojik kazılardan anlaşılmaktadır.

Avanos'un batısında bulunan dağlardan ve arazilerden toprak alınarak çamur yapılmakta ve dinlendirilmektedir. Daha sonra tezgahlarda çanak, çömlek, çiçek saksısı, testi, küp, küpçük yapılmaktadır. Son yıllarda da Avrupa'nın plastik malzeme ve kaplardan vazgeçmesinden dolayı, İlçe'den Avrupa ve Japonya'ya çanak, çömlek ihracaatı yapan yeni işyerleri açılmaktadır.

Çanak-çömlek atölyelerine Avanos'ta "İşlik", kurutulan yere de "Yanalak" denilmektedir.

Avanos'ta onx mermer işleyen atölyeler de bulunmaktadır. Turizme bağlı olarak gelişen bu işkolu isteğe göre mermerden avize, abajur, içki takımı, satranç takımı, vazo, kutu ve sandık gibi eşyalar ürete-

rek hem ilçe turizmine ham da ülke ekonomisine önemli ölçüde katkıda bulunmaktadır.

Avanos'ta tuğla sanayi yörenin coğrafi özelliğinden ve hammadde- nin çok yakın olmasından dolayı bir hayli gelişmiştir. İnşaat sektörü için önemli olan tuğla ve kiremitler Türkiye iç pazarının ihtiyaçlarını önemli ölçüde karşılamaktadır.

Yöremizde bağcılığın önemli bir şekilde gelişmesi, yetişen üzümün bol ve kaliteli olmasından dolayı, Şarap Fabrikası bulunmaktadır. Evlerde halk kendi ürününden, pekmezin yanısıra, küplerde şarap üretmektedir.

Halı sanatı Türklerin yerleştiği bölgelerde başlamıştır. Bugüne kadar yapılan araştırmalar Orta asya'da Türklerin yaşadığı bölgelerde halı dokunduğunu göstermektedir. Halıcılığı sanaat olarak geliştiren ve dünyaya tanıtan Türkler olmuştur. Bugünkü bilgilerimize göre halının vatanı 30-45 kuzey arz dereceleri arasında kalan ve bütün Asyayı içine alan bölgedir.

Göçebe olarak yaşayan kavimler ilk zamanlar avladıkları hayvanların postlarını kullanıyorlardı. Daha sonra çoban göçebe haline gelince, hayvanların yünlerinden elde ettikleri yün iplikleri uçları dışarı doğru sarkık şekilde düğümleyerek sun'i post tarzında bir dokuma geliştirmişlerdir. Bu şekilde de ilk ilkel düğümlü halı ortaya çıkmıştır.

Desenin ortaya çıkması için bu sarkan uçların kesilmesi gerekiyordu. Daha sonra gelişen düğümlü halı tekniği Orta Asya'da Türklerin bulunduğu bölgede görülmüştür.

Sibirya'da Altaylar'ın eteklerinde "PAZARIK" kurganlarından(*) beşincisinde Rus Arkeoloğu Rudenko tarafından bulunmuş olan bir halının M.Ö. 5-3. yıllarında dokunduğu, kurganın içine dolan suların donarak buzul haline gelmesiyle günümüze kadar korunduğu anlaşılmıştır. 183x200 cm boyutlarında bir halıdır. Halı üzerinde yapılan incelemede "GÖRDES DÜĞÜMÜ" dediğimiz Türk düğümü ile yapıldığı ve desimetre karede 36000 düğüm bulunduğu tespit edilmiştir.

6. yy.'dan 13. yy.'a kadar düğümlü halı tarihinde bir boşluk vardır.

* Kurgan: orta Asya'da mezar yapısı, kütüklerden ahşap yığma tekniğiyle yapılmış, bir mezar odasını gizleyen bir toprak yığımından oluşur.

Konya Alaaddin Camiinde bulunan Anadolu Selçuklularından kalan hakiki "GÖRDES" düğümlü halıların bulunması, düğümlü halılar tarihinde ilk defa düzenli ve sürekli gelişmenin başlangıcını sağlamıştır. Çadır hayatı yaşayan göçebe bir kavmin ihtiyacını karşılayan teknik bir buluş olan düğümlü halıların, diğer İslâm ülkelerinde yayılması, Türklerin batıya doğru ilerlemesi ile ilgilidir. 11. yy.'den itibaren Horasan'dan inerek İran'a hâkim olan Selçuklular, düğümlü halı tekniğini bütün Yakın Doğuya tanıtmışlardır.

2000 yıllık bir kültürün taşıyıcıları Türklerin getirdiği halıcılık sanatıyla birlikte, İlçe'de bulunması güç, üç boyutlu (doğa, çanak, halı) bir birleşim oluşmuştur.

Avanos'ta Türk kadınları ikibin yıllık Türk motiflerini yaşatmaktadır. Çeyiz halıları çok kaliteli olur. Yün ve kök boyama halılara baha biçilemez.

Avanos ve Çavuşin'de her evde bir halı tezgahı bulunur. Leblebili ve fistolu halılar yörenin tanınmış desenli halılarıdır. Kız çocukları önce halı dokumayı öğrenir. Evlendikleri zaman da dokudukları halı ve yastıkları çeyiz olarak yeni yuvalarına götürürler.(27)

AVANOS TARİHİNDE ÖNEMLİ YAPILAR

1. Hükümet Konağı: 1895 yılında yapılan bina daha sonra yıkılarak yerine yeni hükümet binası inşa edilmiştir.

2. Taşköprü: Ayakları taş olan, taşları Çerç ve Karadağ'dan getirilen, üzeri tahta ile kaplanan köprü 1898-1900 yıllarında tamamlanmış, 20 yıl üzerinden ücretle geçilmiştir. Ustaları: Sarı ve Kara ustalardır. 1924-1925 yıllarında köprünün tahtaları sökülüp Macar Usta Wolf tarafından betonlanmıştır.

3. Alaaddin Camii: 1202 yılında Selçuklu Sultanı Alaaddin Keykubat tarafından yaptırılmış, 1887 yılında ilk onarımını görmüştür. 1948'de Macanlı Ethem İlhan Usta Türk tarzı minare yapmış, 1956 yılında yeniden restore edilmiş, Selçuklu eseridir.

4. Bayır Mahalle Camii: (Eski adı Dolmaoğlu Camisidir.) 1837 yılında ilk defa onarımdan geçtiği, kapısındaki kitabeden anlaşılmaktadır. 1946'da Türk tipi minare yapılmıştır.

5. Yeşilbaş Camii: 1894 yılında yapılmıştır.

6. Yeraltı Camii (Camii Kebir): 18. yüzyıl Osmanlı eseridir.

7. Yeni Mahalle Camii: 1958 yılında yapılmıştır.

8. Merkez Camii: 1965 yılında yapımına başlanmış 1985'e doğru bitirilmiştir.

9. Orta Mahalle Camii: (Eski adı Balcıoğlu'dur.) Halen orijinallliğini minaresi ile birlikte muhafaza etmektedir.

10. Yolcu Hanları: Beylik Han, Karşuhan, Poslu Kahyanın Hanı, Hacı Abbas Ağa'nın Hanı, Ördeklerin Hanı, Maarif Hanı, Mehmet İnce'nin Hanı. Bu hanlar yıkılarak yerlerine işhanı, dükkan ve evler yapılmıştır.

Çeşmelerimiz:

11. Mayışlı (Orta Mahalle): 1912 yılında yapılmıştır.

12. Canbaşı: Üvezoğlu Hacı Mehmet Ağa yaptırmıştır.

13. Hacıpınar: 100 yıllık bir geçmişi vardır.

14. Kırıkpınarı: Yapılış tarihi asırlıktır. Kırıkoğullarından Hacı yaptırmıştır.

15. Ensepınar: Alaaddin Mahallesi sonunda Eset Deresi başındaki, Şaraphane'ye yakın çeşmedir.

16. Hamam: 1926-1927 yıllarında Tokmak usta tarafından yapılmıştır. Maden kömürü ve odun yakılarak ısıtılmakta idi. Bilahare yıkılarak yerine dükkanlar yapılmıştır.

17. Hacı Nuri Bey Konağı: (Eski Tekel Binası) Daha önceleri hükümet tabipliği binası olarak da kullanıldı. 1904 yılında yapılmış, Kültür Bakanlığı'nın 8.5.1998 tarih ve 1970 sayılı olurları ile Konağın "El Sanatları Müzesi" olarak açılmasına karar verilmiş olup henüz faaliyete geçmemiştir.

18. Un Değirmenleri: Köybağındaki su ile çalışan değirmenler 1950 yılına kadar çalışmış, halen atıl durumdadır. Kızılırmak kenarındaki Değirmen 1913 yılında yapılarak 1980'e kadar çalışmış, bilahare lokanta haline getirilmiştir.

19. Eski Taş Evler: İlçemize özgü olan ve bölgenin jeolojik toprak yapısı içinde tebeşir veya kisir olarak adlandırılan taşlardan kemerli biçimde yapılan ve 1960 yılı öncesine kadar konut olarak kullanılan yapılardır.

Bu evler son yıllarında pansiyon, motel, lokanta olarak düzenlenip turizme kazandırılmakta ve turistlerin özellikle tercih ettikleri konaklama yerleri olmaktadır.

20. Çanakçı Heykeli: Çanak yapan bir usta ile halı dokuyan kızları sembolize eden heykel topraktan yapılmıştır. Bilahare pişirilerek, ilçe ata sanatı çanakçılık ile ana sanatı halıcılığın simgesi olarak sunulan heykel turistlerin ilgisini çekmektedir.

21. Kaya Oyma Yerler: Bölgemizin toprak yapısına uygun olan ve kazılarak turistik lokantalar halinde düzenlenen ve akşamları folklor gösterilerinin sunulduğu yapılardır. Bu türde 4 adet lokanta mevcuttur.

22. Zelve Açık Hava Müzesi: Kapadokya bölgesinin en önemli

açık hava müzelerinden birisidir. Zelve Vadisi içinde yüzlerce ilginç peri bacaları arasında 8 ve 9. yy.'dan kalma 15 kilise bulunmaktadır.

23. Çavuşin Kilisesi: Büyüklüğü ve freskleri ile bölgenin en önemli kiliselerindendir. Hıristiyanlık döneminde yerleşim yeri olan ve 11. yüzyılda yapılan bu kilise, ilçe merkezine 7 km. uzaklıkta Çavuşin Köyündedir. Ayrıca Güllüdere ve Kızılçukur vadileri içinde 9. yy. eseri olan 12 kilise vardır.

24. Vadiler: Nevşehir, Niğde, Aksaray ve Kayseri arasında yer alan, 3. jeolojik zaman sonu ile 4. zaman başlarına kadar faaliyet gösteren Erciyes ve Hasan Dağlarının Volkan tüflerinden meydana gelmişlerdir.

Binlerce yıl yağmur ve kar sularının, sellerin, rüzgarın, sıcaklık farklarının ve arazi yapısı gibi birçok faktörün etkisiyle; toprağın aşınması sonunda oluşan vadiler ve peri bacaları eşsiz ve benzeri olmayan tabiat harikalarıdır. Zelve, Dervent, Güllüdere, Kızılçukur ve Dereyanlı vadileri ilçe sınırları içinde bulunan ve turist çeken yerlerdir.

25. Yeraltı şehirleri: Kapadokya Bölgesinde çok sayıda yeraltı şehri bulunduğu, bölgeyi yurt edinen kavimler tarafından meydana getirildiği ve barınma amaçlı olarak kullanıldığı bilinmektedir.

Özkonak Kasabasında 4 katlı ve aydınlatılmış yeraltı şehri oldukça ilginç bir yapıya sahiptir (28).

SARUHAN

Avanos'un 5 km. güney doğusunda, Ürgüp'ün ise 6 km. kuzeyinde, Damsa Vadisi'nde yer alır. Han, doğu-batı bağlantısındaki Aksaray - Kayseri güzergahındadır.

II. İzzettin Keykavus zamanında 1249 yılında yaptırılan Saruhan 2000 m²'lik bir alanı kaplamaktadır.

Saruhan'da yapı malzemesi olarak sarı, kırmızımsı pembe ve açık-kahverengi, oldukça düzgün kesme taşlar kullanılmıştır.

Gerek anıtsal portalin(*), gerekse iç portalin kapı kemerlerinde iki renkli taşlar kullanılmış, böylece dekoratif bir görünüm sağlanmıştır.

* "Taçkapı"

Üst kısımları kısmen yıkılmış olan dış portalda diğer sultanhanlarında olduğu gibi daha çok geometrik süslemeler tercih edilmiştir.

Kubbeli Köşk Mescidi ise diğer kervansarayların aksine anıtsal portalin üzerine yapılmıştır. Avluya bakan Mesnit Kapısı mukarnashı tromplarla(*) süslüdür. Geniş avlunun solunda çeşmeli bir revak(**), sağında ise konaklama ve hamama ait mekanlar yer alır. Revaklarda kullanılan bazı taşların üzerindeki küçük çizgiler taş ustalarının özel işaretleridir.

Hayvanların ve seyislerin konakladığı holü Aksaray Sultanhanı ve Ağzıkarahan holünün benzeridir. Pandantifler(***) üzerine oturan aydınlık kubbesi oldukça sadedir. Üst kısımları yer yer yıkılan Han, 1991 yılında restorasyonu tamamlanarak orijinal haline getirilmiştir. Sultanhanların en son örneklerinden olan Saruhan'dan sonra Selçuklu Sultanları han yaptırmamışlardır.

ZELVE

Avanos'a 5 km. uzaklıktadır. Aktepe'nin dik ve kuzey yamaçlarında kurulmuştur. Üç vadiden oluşan Zelve Ören Yeri, peribacalarının en yoğun olduğu yerdir. Vadideki peribacaları sivri uçlu ve geniş gövdelidir.

* Mukarnas: Yanyana ve üstüste yerleşen prizmatik öğelerin dışa doğru derece derece taşarak, genellikle simetrik bir düzen içinde dizildiği üç boyutlu bir mimari bezeme ögesi.

Tromp: Kare planlı bir mekanın üzerine kubbenin oturtulabilmesini sağlayan bir geçiş ögesi. Karenin köşesine çaprazlamasına örülmüş bir kemerle ana ardından eklenmiş Tonoza'dan oluşur.

Tonoza: Örgü teknikleri kullanılarak inşa edilmiş, kagir, eğrisel yüzel ya da yüzeylerden oluşan mimari örtü ögesi.

** Revak: Bir yapının önünde yer alan, uzun kenarlarının biriyle yapıya bitişik, diğer uzun kenarı boyunca sütunların taşıdığı bir kemer. Dışa açılan, üstü kubbe çatıyla örtülü, uzunlamasına mekan.

*** Pandantif: Bir geçiş ögesi kare planlı bir duvar sistemi üzerine kubbenin oturabilmesini sağlar. Bu amaçla köşelerde oluşturulan üçgen biçiminde içbükey parçalara denir.

Uçhisar, Göreme, Çavuşin gibi kaya oyma mekanlardaki trogloditik yaşamın ne zaman başladığı bilinmeyen Zelve, özellikle IX. ve XIII. yüzyıllarda hıristiyanların önemli yerleşim ve dini merkezlerinden biri olmuş; aynı zamanda rahiplere ilk dini seminerler de bu yörede verilmiştir.

Yamaçların dibinde yer alan "Direkli Kilise" Zelve'deki manastır hayatının ilk yıllarına aittir. Kilise süslemelerinde tercih edilen kabartma haçlar daha çok ikono klasik düşünce ile yakından ilgilidir. İkonoklasik Dönem öncesine tarihlenen Balıklı, Üzümlü ve Geyikli Kiliseler vadinin önemli kiliselerindendir.

1952 yılına kadar iskan edilmiş vadide manastır ve kiliselerden başka yerleşim yerleri, iki vadiye açılan tünel, değirmen, camii ve güvercinlikler bulunmaktadır.

Paşabağları ve Aziz Simeon Hücresi:

Göreme-Avanos yolunun sağında yoldan 1 km. içeridedir. Eskiden "Rahipler Vadisi" bugün "Paşabağı" olarak adlandırılan bu alan, kendine özgü peribacalarıyla doludur. Çok gövdeli ve çok başlı olan, bazı peribacalarının içlerine şapel(*) ve oturma mekanları oyulmuştur. Üçbaşlı peribacalarının birinde "Aziz Simeon" adına yapılmış bir şapel ve inziva hücresi bulunmaktadır. Dar bir baca vasıtasıyla ulaşılabilen hücrenin girişini antitetik haçlar süslemektedir. içinde ocak, oturma ve yatma mekanları ile ışık girmesini sağlayan pencere aralıkları mevcuttur.(29)

V. yüzyılda Halep yakınlarında münzevi bir hayat sürdüren "Aziz Simeon", mucizeler yarattığı söylentileri çıkınca, halkın aşırı ilgisinden kaçarak önce iki metre yüksekliğinde bir sütun üzerinde yaşamaya başlar. Aziz Simeon, aşağıya sadece müritlerinin getirdiği az miktarda yiyecek ve içeceği almak için iner. Kapadokya'da münzeviler ise bir sütun yerine hazır buldukları peribacalarını oyarak dünyevi hayattan uzaklaşırlar, peribacasını aşağıdan yukarı doğru oyarak 10-15 metre yükseklikte odalarda yaşar, kaya yataklarda yatarlardı.

* Şapel: Tek mekandan oluşan küçük kilise.

ÇAVUŞIN

Bölgenin en eski yerleşim yerlerinden birisidir. Göreme-Avanos yolu üzerinde, Göreme'ye 2 km. uzaklıktadır.

Çavuşin'deki "Vaftizci Yahya" adına yapılan kilise bölgeye hâkim bir yerdedir. Muhtemelen V. yüzyılda yapılmış, boyanmış olduğundan bölgenin en eski kilisesidir. Kapadokya'da pek görülmeyen geniş avlusu son yıllarda kayaların kopması sonucu yıkılmıştır.

Eski Çavuşin vadisindeki harabeler, hıristiyan dervişlerinin ve topluluklarının yaşadığı yerlerdi. Çavuşin'in hemen yanındaki "Güllüdere"de beş kilise bulunmaktadır.

Vadinin yakınındaki Haçlı Kilise aynı zamanda müslümean Arapların akınlarına karşı savunma amaçlı olarak da kullanılmıştır.(30)

ÇAVUŞIN (Nicephorus Phocas) KİLİSESİ

göreme-Avanos yolu kenarında, Göreme'ye 2,5 km uzaklıktadır. Oldukça yüksek tek nefli(*), beşik tonuzlu, üç apsisli(**) olan kilisenin narteksi(***) yıkılmıştır. 964/965 yıllarına tarihlenmektedir.

Sahneleri:

Tonozda: Müjde, Ziyaret, Bakireliğin İspatı, Mısır'a Kaçış, Yusuf'un İkinci Rüyası, Havarilerin Tanrı Yolunda Görevlendirilmesi, Üç Müneccimin Tapınması, Masum Çocukların Katliamı, Elizabeht'in Takip Edilişi, Zekeriya'nın Öldürülmesi,

Batı duvarında: Yusuf ve Meryem Deney Sonrası, Beytullahime Yolculuk, Doğum, Son Yemek, İhanet, İsa'nın Cehenneme İnişi, Vaftiz,

Kuzey duvarında: İsa Platus Önünde, İsa Golgota Yolunda, İsa Çarmıhta, İsa'nın Ölümü,

* Nef: Kilisede apsidedik doğrultuda, birbirlerinden sütun ya da ayak dizileriyle ayrılmış, uzunlamasına mekanlardan herbiri.

** Apsis: Bir tapınak mekanı içinde doğrultu belirleyen, yarım daire planlı ve mehrabı içeren bölüm.

*** Narteks: Erken Hıristiyan ve Bizans mimarilerinde kilisenin ana mekanına açılan giriş bölümü.

Güney duvarında: Kudüs'e Giriş, Lazarus'un Diriltilmesi, Kör Adamın İyileştirilmesi, İsa'nın Çarmıhtan İndirilmesi, Kadınlar Boş Mezar Başında,

Apsis duvarında: Başkalaşım resmedilmiştir.(31)

Güllüdere (Aziz Agathengalus) Kilisesi:

Çavuşin Köyüne yaklaşık 2 km. uzaklıktaki Güllüdere vadisinin en soldaki kolunda yer alır. Vadinin hemen başlangıcında, solda dik bir yamaç üzerine yapılmıştır.

Nef, dikdörtgen planlı, düz tavanlı ve geniş tek apsislidir. VI-VII. yüzyıla tarihlenen mimariye IX-X. yüzyılda apsis ilave edilmiştir. Apsisteki iki ya da üç fresk seviyesi apsis devamlı olarak boyandığını gösterir. Madalyon içinde tahta oturan İsa'nın sağında ve solunda yer alan İncil yazarlarının sembolleri simetrik olarak resmedilmiştir.

Düz tavan, kabartma olarak yapılmış, ortada daire içinde haç, kenarlarında ise palmye motiflerinin arasında çelenk motifleriyle dekore edilmiştir. Bu şekilde haçı esas alan dekorasyonlar daha çok İkonoklasik Döneme aittir.

Kapadokya'da yaşayan halkın haça karşı özel sevgisinden dolayı İkonoklasik Dönem sonrasında da sevilerek yapılan bir motiftir. Çünkü haç Kudüs'teki "Kutsal Haç'ı" temsil etmekteydi.

Sahneleri:

Geniş apsiste, İsa Peygamberin görünümü, Melekler Gabriele ve Michael, İsaac, Ezekiel, Kiliseye adını veren Aziz Agathangelus ve Anastasia; Apsisin ön cephesinde ise vaftiz sahnesi yer almaktadır.

Özkonak Yeraltı Şehri:

Avanos'un 14 km uzağında yer alan yeraltı şehri, İdiş Dağı'nın kuzey yamaçlarına volkanik granit bünyeli tuf tabakalarının oldukça yoğun olduğu yere yapılmıştır. Geniş alanlara yayılmış olan galeriler birbirlerine tünellerle bağlanmıştır.

Kaymaklı ve Derinkuyu yeraltı şehirlerinden farklı olarak katlar arası haberleşmeyi sağlayacak çok dar ve uzun delikler bulunmakta-

dır. Düzgün oyulmuş odaların girişleri kapatıldığında havalandırma da bu dar (5 cm.) ve uzun deliklerle sağlanmıştır. Yine diğer yeraltı şehirlerinden farklı olarak sürgü taşından sonra, tünel üzerine (düşmana kızgın yağ dökmek maksadıyla) delikler oyulmuştur.

Özkonak yeraltı şehrinde Kaymaklı ve Derinkuyu yeraltı şehrinde olduğu gibi hava bacası, su kuyusu, şirahane ve sürgü taşları bulunmaktadır.(32)

Özkonak Belha Manastırı:

Avanos'un sırtlarında yükselen İdiş Dağı'nın kuzey cephesinde Özkonak'a doğu tarafından gidilirse Bizans dönemine ait yarı yıkık harebe şekline dönüşmüş büyük bir manastır kompleksine rastlanır. Bir su kaynağının yanbaşına kurulmuş olan Belha Manastırı büyüklüğü ve görkemli yapısı ile, yöre halkınca Belha Kilisesi veya Belha Sarayı adlarıyla tanımlanmaktadır.

Kapadokya üzerine araştırmalar yapan Fransız Arkeolog Nicole Thierry'e göre Özkonak Manastırı mimari yapısı itibariyle VI. yüzyıla tarihlendirilmektedir. Geç Doğu Roma mimarisinin etkisinde kalmış olan bu yapıdaki tonozlu kapıları Kapadokya'daki aynı dönem örneklerinin en büyükleri ve en az görülenleri arasında yer alırlar. Roma tapınaklarındaki kapılar gibi, görkemli bir şekilde yapılmışlardır.

Bu manastır, Hıristiyan Bizans dönemi öncesinde Zeus kültüne ait önemli bir mabet olması ihtimal dahilindedir. Sonradan kiliseye çevrilmiştir.(33)

Yamanlı Kilise:

"Kare planlı narteks'te; duvar yüzeyleri baklava, yıldız madalyon ve haçlarla dekore edilmiştir. Absid'in kuzey bölümünde yapraklar ve üçgenlerden oluşan bir taç içinde Latin Haçı bulunmakta, yine absid'in kuzey yüzeyinin ortasında çok süslü bir Malta Haçı, nef'in doğu tarafında inci sembolizmi ve yapraklarla süslenmiş, zigzag ve inci sembollerinden oluşan bir taçla çevrelenmiş Malta Haçı bulunmaktadır. Nef'in kuzey bölümünde kabartma kolon üzerine Grek Haçı bulunmakta ve hemen yanında da bir Latin Haçı görülmektedir. Bütün

bu süsleme ve semboller anlaşılması ve açıklanması güç bir konu olarak kalmakta, ilk Bizans ve Bizans öncesi kültürle ilintili görünmektedir. Bölgenin en eski, en ilginç ve aynı zamanda çözümlenmesi en güç kiliselerinden biridir. Latin-Grek-Malta haçlarıyla işlenmiş olan Yamanlı Kilise, Kapadokya'da ilk hıristiyanlık kültürünün izlerini de taşımaktadır. Yine bu bağlamda; "St. Vanate'a ulaşılırken sol tarafta inşaattı daha bitmemiş harika -şehitler için- bir dua evi bulunmaktadır" diyen Nissa'lı Gregoir'un 371-379 yılları arasında Avanos hakkında yazdığı meşhur mektubunu da hatırlamamak olanaksızdır.

Gerçekten de Yamanlı Kilisenin tavanı tam bitmemiştir. Kilise yapısı Bizans öncesi -Suriye türü denen- yapı üslubuna sahiptir. Tüm bu eksikliğine rağmen bu IV. yüzyılın sonları ile VI. yüzyıl arasına tarihlemek mümkündür."**(34)**

Çeç:

"Avanos'un batısında yükselen tepelerin en uç kısmında, ufak bir masa dağının üzerinde tıpkı külâh gibi oturtulmuş kadın göğsü şeklinde bir tepe göreceksiniz, bunun görkemli bir tümülüstün(*) başka bir şey olmadığı anlaşılacaktır.

Anadolu'nun ortasında yer alan en büyük tümülüslerden biri olduğu gibi, Kapadokya tümülüslerinin en büyüğü, uzaktan bir tahıl yığınına andıran haliyle Avanos'ta bu tümülüse "Çeç" adı verilmiştir. Avanos'a 7 km. uzaklıktaki bu yere at veya jeeple gidilebilir.

Milyonlarca kırık kalker taşının üst üste yığılmasıyla meydana getirilmiş, 30 m. yüksekliğinde 300 m. çapındaki tümülüsün dibinde, kendimizi ikinci bir Nemrut'taymış gibi hissedersiniz. Tümülüsün üzerinde doğal tabiat olaylarının etkisiyle yıpranmış ve işlevini kaybetmiş merdivenler görülür. Tepesine çıkınca Kızılırmak vadisi ile tüm yöreye hâkim müthiş bir manzara ile karşılaşılır.

Bir kral mezarı olan Çeç tümülüsünün ne zaman ve kimler tarafından yapıldığı bilinmemektedir. Kaçak yapılan kazıların zararının ne olduğu da tahmin edilememektedir."**(35)**

* Tümülüs: Bir yer altı mezar odasıyla onun üzerine yığılmış bir toprak yığınının oluştuğu yapay gömüt tepesi.

Girlandlı Roma Lâhdi (M.S. 3. yy.):

"Avanos İlçesi'nin yaklaşık 5 km. güney doğusunda, Saruhan Kervansarayı yolu üzerinde Kızılyar ve Kuşçun adı verilen yörede 25.12.1992 tarihinde, toprak altında yapılan kaçak kazıda, bugün Kayseri Arkeoloji Müzesinin bahçesinde sergilenen 5 ton ağırlığında M.S. 3. yüzyıla tarihlendirilen Girlandlı, mermer bir Roma lahdi bulunmuştur.

Mezar, Sidemana tipi bir lahitten ibaret olup mermere benzer, sert bir taştan oyularak yapılmıştır. Dikdörtgen kesitli sanduka 96x218 cm. ölçüsündedir. Kapağı ile yüksekliği 126 cm. teknesinin yüksekliği 80 cm. gelmektedir. Kapağın üçgen alınları ortasında merkezleri noktalı birer rozet ve uçlarında ise çeyrek küre dilimi şeklinde akroterleri vardır. Kapağın dikdörtgen şeklindeki yan yüzleri üçgen kesitli girişlerle bölümlere ayrılmıştır. Kapağın uzun alt kenarı boyunca, akroterler(*) arasında beş adet aslan protomu(**) işlenmiş olup, diğer yüzünün protomları işlenmeden bırakılmıştır.

Lahit teknesi yanının uzun yüzleri, kalınlığı 10 cm. olan sütunlarla üç metop'a(***) ayrılmıştır. Metopların herbiri Kabartılmış Girland(****) dalı ile süslüdür. Dar yan yüzeylerde ise kabartma halinde birer girland dalı içinde -MEDUSA- başı tasvir edilmiştir.

Roma devrine ait olan bu lahit, işleme tekniği, kompozisyonu ve medusa başının uslubuna göre M.S. 200 yılları civarında yapılmış, içinden çıkan ceset 25-30 yaşlarında bir kadına ait olduğu anlaşılmaktadır."(36)

Sarılar Zank Köyü Kazısı:

"Avanos İlçesi Sarılar Kasabası'nın yaklaşık 2 km. kuzeyinde yer alan Zank Höyük Kazısı, Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi Sümerolo-

-
- * Akroter: Antik alınlığın alt ve üst köşelerine yerleştirilmiş bezemeli levha, üzerine heykel oturtman için yapılmış küçük kaide ya da heykelcik.
  - ** Protom: Sütun.
  - *** Metop: Antik Yunan mimarlığında firizi bezemek için kullanılan ve friglerin arasında yer alan kare biçimli mermer.
  - **** Girland: İki nokta arasına asılmış yaprak ve çiçeklerden oluşmuş bir çelenk biçiminde bezeme ögesi.

ji Anabilimdalı öğretim üyelerinden Doç. Dr. Hüseyin Sever'in bilimsel başkanlığında 22.7.1996 tarihinde başlamış, 29.8.1996 tarihinde bitirilmiştir.

Roma, Hellenistik, Demir Çağı ve Hitit Dönemi'ne ait eserler ele geçirilmiştir.(37)

Topaklı Kasabası'nda Höyük Kazısı:

"Yörede insanlar taş devrinden beri yerleşme alanları kurmuşlardır. Bunların en eskisi şimdiki Topaklı Höyüğü'nün bulunduğu yerdir. Bu Höyük 1966 yılında Arkeolog A. Meriggi tarafından kazı yapılarak araştırıldı. 1967 yılında Luigi Palacco'nun yaptığı kazı izledi. Höyüğün tepe ve etek kısımlarında sondajlar yapıldı. Bu kazı sırasında: Camdan yapılmış inciler, kaba seramik parçaları, geniş ağızlı küpler bulundu. Kuzeybatı köşesinde 1.20 m. yer alan ambardan; kırmızı renkli vazo, öğütmetaşı, buğday ele geçirildi.

Güneyinde ikinci bir ambar bulundu, 1.70 m. derinlikte kan taşı temeli olan bir duvarla, bir döşeme bulundu. Duvarın batısında çok sayıda mutfak kabı ele geçirildi. Kazı alanında opsitli bina muhtemelen Bizans Kilisesi, Mezarlargeç devreye aittir.

İkinci kazı alanındaki Grek Haçı tipindeki bina M.S. V.-VI. yy. ait, Kuzey batısında F tabanının Hellenistik olduğu sanılıyor.

Çanak ve çömleklere göre Roma ve Bizans devirlerine ait bir kültürün Topaklı'da yaşadığı anlaşılmaktadır. Topaklı Höyüğü'nden kazı esnasında çıkan parçalar Nevşehir Müzesi'nde sergilenmektedir."(38)

MAHALLİ İDARELER

Belediyeler: Başta ilçe merkezi olmak üzere, diğer 8 kasaba ile 9 belediye ve 11 köy olmak üzere toplam 20 yerleşim ünitesi mevcuttur.

Belediyeler

1. Avanos
2. Özkonak
3. Kalaba
4. Akarca
5. Topaklı
6. Sarılar
7. Çalış
8. Göynük
9. Mahmat

Köyler

1. Aktepe
2. Bozca
3. Çavuşin
4. Altıpınar
5. Büyük Ayhan
6. Küçük Ayhan
7. İğdeli Kışla
8. Karacauşağı
9. Kuyulukışla
10. Paşalı
11. Üçkuyu

ÖZKONAK

"Avanos İlçesi'nin bir bucağıdır. İlçenin kuzeyinde, ilçe merkezine 11 km. uzaklıktadır. Özkonak yerleşme sahasının güneyinde birseri dağ sıralanmaktadır. Bu İğdiş Dağı'dır. Batıda Üçtepe denilen ve üzerinde 3 höyük bulunan yüksekliği az bir dağ sırası bulunmaktadır. Güneydoğu-batısı doğrultusunda "İsmail Sivrisi" (1756 m.)'nde en yüksek noktaya ulaşan bir dağ silsilesi vardır. Doğuda arazi açıktır, çok hafif bir alçalma ile devam eder. 1958 yılında "Genezin" ile 1,5 km. doğusundaki "Ortaköy"ün birleştirilmesiyle 3 mahalleli bir bucak merkezi olmuştur. Bunlar Camii Cedit, Camii Kebir (Genezin) ve Orta Mahalle (Ortaköy)'dir.

Bu yerleşme sahasının içinde mağara meskenlerinin yoğunluk ka-

zandığı görülür; yerleşme sahasının içinden geçen dere üzerinde taştan yapılmış Yavuz Selim Köprüsü bulunmaktadır.

Avanos-Kayseri yolundan Devebağırta Yokuşunu çıkıp Göynük'e döndükten 3 km. sonra Özkonak'a ulaşılır.

Özkonak ve çevresi, doğal yapısının verdiği olanaklar nedeni ile insanların kolay bir biçimde yerleştiği yerlerden biri olmuştur.

Buradaki mağara meskenleri, Hititler döneminde Tabal'ın bir parçası olan yöre yerel prenslikleri barındırmıştır.

"Tabal Krallığı" yaklaşık 24 beylikten oluşan bir konfederasyondur. Bağlantıyı "Belha Efsanesiyle" kurabiliriz. Pers, İskender İmparatorluğu ve devamı Helenistik Krallıklar (Kapadokya) döneminden sonra Roma İmparatorluğu'nun bir parçası olmuştur. Kapadokya Krallığı döneminde ZEUS adına bir mabet burada idi ve üçbin hademesi vardı.

Mabed'e ait vakıf ve önemli miktarda arazi tapınak adına işlenmektedir. Roma İmparatorluğu'ndan sonra Bizans yönetiminde, yöre baskılardan kaçarak sığınan hıristiyanların yerleşim merkezlerinden biri olmuştur.

"SARAY" mevki ve buradaki harebeler Roma ve Bizans döneminde önemli bir yerleşme merkezidir. Strabon'un 12. Kitabı 538. sayfasında: "Rıfarius'un 20. mektubunda diyor ki: Avanos'un bir ufak tepe üzerinde eski mabetlerin harabeleri ve ruhbandar Nyasa (Nevşehir) episkoposunun mezarı vardır."

Özkonak ve çevresinde o dönemlerde yoğun bir yerleşme vardır. Çevrede yerleşme merkezlerinin önemlileri şunlardır:

"Akçaşehir; Akçaşehir namıyla anılan bir şehir harabesi vardır ki, bu köyün 5 km. batısındadır. Kayadan kesme duvarları ve mezarları mevcuttur. Bugün ismi "Aliyli"dir. Orada höyüğün etrafında panayır ve büyükçe bir pazar kurulmuş ve ismi "Alaşehir"miş. Bu şehir Belha'da (Özkonak'ın 2 km. güneyi) kain sarayların krallığına tabi imiş. Köyün yakınında harabelere de tesadüf etmekteyiz. Herbirinin bir köy ve şehir olduğu, yüksek tepelerde kral mezarları bulunduğu, buraların Selçuklulardan evvel daha mamur olduğunu göstermektedir.

Bizans döneminden sonra 1071 Malazgirt Zaferi'yle Türkler Anadoluya yerleştiler. Bölge Selçuklu ve Anadolu Beylikleri dönemlerini yaşar. Özkonak (Genezin)'e ilk gelen Türk kabileleri Ramazanoğulları, Köskeroğulları ve Atikoğullarıdır.

Osmanlı yönetimi, beylikleri fethedip ülke bütünlüğünü sağladıktan sonra burası İmparatorluğun bir parçası olmuştur.

Özkonak Köprüsü (Demirli Köprü) Yavuz Sultan Selim'in doğu seferi sırasında yapılmıştır. Tarihi 1514'tür.

Avanosyos Levidis adında bir seyyah 1899 yılında yazmış olduğu "Taşlar içinde Manastırlar" adındaki kitabında şöyle diyor: Genezin namında bir osmanlı kariyesi vardır. Orada mağaralar vardır. İsmine "Keşişlik" derler ve kiliseler vardır. Kayalar içinde hala kazılarının resimleri duruyor ve bir de taşlarla yapılmış hariçte kilise harabeleri vardır.

Camii Kebir (1698), Ayn-ı Güle Çeşmesi ile taş evler tarihi yapıtlardır.(39)

Özkonak'ta 1930 yılında belediye teşkilatı kurulmuştur. Günümüze kadar belediye başkanlığı görevini yürütenler ve görev yılları aşağıda gösterilmiştir.

Adı Soyadı	Görev Tarihleri
1. Nuri Bilen	1930-1942
2. Fazıl İter	1942-1946
3. Mahmut Erdoğan	1946-1950
4. Arif Mutlu	1950-1960
5. Mustafa İter	1960-1964
6. Nuri Ülkü	1964-1968
7. İhsan Baş	1968-1973
8. İlhami Osman Yalın	1973-1977
9. Mustafa İter	1977-1980
10. Mehmet Ergün	1980-1984
11. Ali Özkan	1984-1989

12. Ali Osman Yalın 1989-1994
13. Alican Aygün 1994-1994
14. Musa Şahin Uğur 1999-2004

Özkonak halkı çok çalışkan olup, ticari yönden dışa açılmıştır. Halkın çoğunluğunun İstanbullu bağlantısı vardır.

Süt, yoğurt, peynir ve yağ üreterek satmaktadırlar. Özkonak'ta şarap da üretilmektedir. Özkonak - İstanbul otobüs seferleri vardır.

Özkonak'ta 25 yataklı 1 pansiyon bulunmaktadır.

Özkonak ve Sarılar Kasabalarında Köy Grup Tarım Merkezi mevcuttur.(40)

TOPAKLI

"Kayseri - Ankara yolu üzerindedir. Denizden 1260 m. yükseklikteki düzlüklerde kurulmuştur. İsmail Sivrisi'nin batısından, Altıpınar Köyü yakınından doğan çay, değirmenleri döndürerek Topaklı'dan geçer. Kozaklı'nın Abdi Köyü yakınlarında Çalbamba suyu adını alır ve Kalaycık deresine dökülür. Kolaycık deresi Boğazlıyan çayına ulaşır. O da Delice ırmakla Kızılırmak'a kavuşur. Çok geniş ekeneelerde özellikle buğday tarımı yapılır. Halk tarımla uğraşır. Buğday ilin ihtiyacını karşıladığı gibi, fazlası çevre il ve ilçelere satılır. Buna bağlı olarak çok sayıda un fabrikası vardır. Küçükbaş hayvancılık gelişmiştir. Belediye örgütü 1972 yılında kurulmuştur."(41)

O tarihten bugüne kadar sırasıyla Halit Çopur, Seyfi Avşar, M. Mustafa Erdoğan, Ahmet Özel, Hüseyin Şahin, tekrar Ahmet Özel belediye başkanlığı yapmıştır.

Toprak Mahsulleri Ofisi, PTT, Sağlık Ocağı, Tarım Kredi Kooperatifi, kütüphane, TEK, Trafik Denetleme İstasyonu Müdürlüğü, Top-sar Halı İplik Fabrikası, Dedeoğlu Un Fabrikası, Peynir Fabrikası gibi tesisler bulunmaktadır.

Halkı Tekke Türkmenlerindendir. İlk defa Çapanoğlu'larla Yozgat'a yerleşmişler. Bilahare Halil ve Abbas Beyler buradan ayrılarak "Zak Kavağı Höyüğü" denilen bu düz ovalık ve sulak mekanı 1782 yılında yurt edinmişlerdir. Anadolu'nun çeşitli yörelerinden gelen Türk

boyları buraya gelip yerleşerek bu yörenin gelişmesini sağlamışlardır.(42)

Halkı çok konuksever ve çalışkandır.

Sivas'tan Kayseri'ye, oradan da Ankaraya giden Atatürk başkanlığındaki kongre üyeleri Topaklı'da misafir kalmışlar, oradan da Hacıbektaş'a geçmişlerdir.

19 Mayıs Bayramı törenlerinde Samsun'dan Ankara'ya götürülen toprak Kayseri - Topaklı güzergahını takip ederek Ankara'ya ulaşmaktadır.

ÇALIŞ

Ankara - Kayseri karayolu üzerinde olup, Nevşehir'e 65 km., Avanos'a 40 km., Kayseri'ye 68 km. uzaklıktadır. Deniz seviyesinden yüksekliği 1350 m'dir. Çalış Kasabasının bulunduğu yörenin tarihi Bizans, Eti ve Roma devirlerine uzanır.

Belkuyu mevkiinde Bizans, Eti ve Roma kültürlerini belirten paralar, taştan heykeller ve küpler çıkmaktadır.

Çalış, rivayetlere göre bir çiftlik adı olup, bu çiftliğin sahibinin eski Osmanlı Paşası olduğu sanılmaktadır.

Yozgat'ta bulunan Çapanoğulları ile arası açılan Memiş Ağa adında birisi, bu çiftliğin yarısını alarak buraya yerleşmiştir. Boğazlıyan ve Tafköyünden gelenlerde çiftliğin diğer yarısını alıp burayı küçük bir köy haline getirmişlerdir. Kuruluşu 18'inci asrın ilk yarısı olduğu tahmin edilmektedir. 1972 yılında Belediye olmuştur. Kasabada Sağlık Ocağı, PTT Şubesi, Tedaş Şubesi, 5 adet un fabrikası ile kireç - tuğla fabrikası, Karayolları Şube Şefliği ve Radyolink İstasyonu bulunmaktadır.

Kasabanın doğusunda ve batısındaki üzüm bağları, sadece halkın ihtiyacını karşılamaktadır.

Geçimini çiftçilik, nakliyecilik ve yurt dışına giden işçi gelirleri ile sağlamakta, teknik ziraat yapılmaktadır.

Belediye başkanları:

1. Şihı Uyanık	1972
2. Kamil Yıldız	1973-1980
3. Abdurrahman Yılmaz	1980-1984

4. Veysel Gürbüz 1984-1989
5. Kemal Ateş 1989-1999
6. Burhan Temiz 1999-2004

yıllarında görev yapmışlardır.

Kasabada okuyan çok olduğundan çeşitli mesleklerde insan bulunmaktadır. Çalış halkı konukseverliği ile tanınmış, bu davranış deyişlere konu olmuştur. "Rıza Bey Deyişi" halk arasında halen söylenmektedir. (43)

Çalışlı Rıza Bey üzerine Deyişler:

ZÂLİM FELEK

Kalabayla Topaklı'nın arası,
Çalış köyü, yas tutmanın sırası.
Ölüm oldu, gönlümüzün karası,
Ataydı, ağaydı, beydi,
Zalim Felek, Rıza Beyi neyledin?

Korkmaz idi derelerin kurdundan
Sürüleri meler idi ardından.
Bilir idi yolcuların halinden,
Ata idi, yolcuların halinden,
Ata idi, bey idi, ağa idi,
Zalim Felek, Rıza Beyi neyledin?

Misafirle, dolar taşardı odan,
Seni nasıl yaratmıştır yaratan?
Yüz yıl geçse, unutulmaz aradan,
Ata idi, ağa idi, bey idi,
Zalim Felek, Rıza Beyi neyledin?

Karlar yağdı Erciyesin başına,
Girmişti O, altmış yedi yaşına.

Zalim Felek, ağu kattın aşıma,
Ata idi, ağa idi, bey idi,
Zalim Felek, Rıza Beyi neyledin?
Zalim Felek, böyle nettin, neyledin?
Boynumuzu büktün, bizi peyledin.
Derdi saldın, devâları neyledin?
Ata idi, ağa idi, bey idi,
Zalim Felek, Rıza Beyi neyledin?

Tarlasında ekinleri biçilir,
Yığınından buz gibi, su içilir.
O diyardan, gayri, nasıl geçilir.
Ata idi, ağa idi, bey idi,
Zalim Felek, Rıza Beyi neyledin?

Odasının hep tüterdi dumanı,
Sofralar kurardı, hep, öyün zamanı.
Yok imiş Feleğın ilmi, imanı,
Ata idi, ağa idi, bey idi,
Zalim Felek, Rıza Beyi neyledin?

Esen rüzgar, seni, nerde bulacak?
Yolcuların halini, kimler soracak?
Duyanların benzi, mutlak solacak
Ata idi, ağa idi, bey idi,
Zalim Felek, Rıza Beyi neyledin?

Sensiz sökenşafak, sabah olmuyor,
Bağrım yanık, ayazlar dert almıyor,

Yıldızlar sönse de sabah olmuyor,
Ata idi, ağa idi, bey idi,
Zalim Felek, Rıza Beyi neyledin?

Karışılmaz bu Feleğin işine,
Raslanmaz Rıza Beyin eşine
Çıkmaz hayalimden, girer düşüme
Ata idi, ağa idi, bey idi,
Zalim Felek, Rıza Beyi neyledin?

GÖYNÜK

1967 yılında belediyeleşmiştir. Belde Avanos-Kayseri yolu üzerindedir. Avanos'dan Kayseri'ye giderken Devebağirtan Yokuşunu çıkıp sola sapan yolun 1 km. ilerisinden Göynük Kasabasına varılır.

Bağcılık, tarım ve hayvancılık ileridir. Mısır ve kuru kaymağı ünlüdür.

İstanbul'la ilgisi ve sosyal yaşamda ileri düzeyde bulunması ile çevrede saygın konumdadır. İlçe merkezi ile karayoluyla ulaşım sağlanır. İlçe merkezine 8 km. uzaklıktadır.

SARILAR

1967 yılında belediyeleşmiştir. Kasaba İsmail Sivrisi'nin güneyine kurulmuştur. Küçükbaş hayvancılığı ile tarım gelişmiştir. Yurt dışına fazlaca işçi göndermiş olmakla büyük gelişme kaydetmiştir. İlçe merkezinin, çevre il ve ilçelerle ulaşımı karayolu ile sağlanmaktadır.

AKARCA

27 Mart 1994 yılında belediyeleşmiştir. Adını çevresindeki bol su kaynaklarından, bunların küçük derecikler oluşturmasından almıştır. İlk adı "Akarçay"dır. Daha sonra Akarca şekline dönüştürülerek günümüze kadar gelmiştir. 28.4.1997 yılında imar planı yapılmıştır.

Kireç ve tuğla sanayii fabrikası vardır. Ulaşım karayolu ile sağlanmaktadır. Tarım teknik araçlarla yapılmakta, hayvancılıkta gelişme kaydetmektedir.

KALABA

1972 yılında belediyeleşmiş olmuştur. Kayseri karayolu kasabanın içinden geçer. Beldede örgü, tuğla, kireçve un fabrikaları mevcuttur. Sosyal yönden gelişmiştir. Eskiden beri çevrenin tahıl ambarı durumundadır. Hayvancılık ve besicilik gelişmiş düzeydedir. İlçe merkezi ve çevre illere ulaşım karayolu ile sağlanır.(44)

MAHMAT

Mahmat Tatar ile Mahmat İbşir köylerinin birleşmesi ile belediyeleşmiştir. İlçe'nin en yeni kasabasıdır. Avanos - Kayseri yolu kasabanın içinden geçer. Tarım ve hayvancılığı gelişmektedir.

AYHAN KÖYÜ

Avanos - Gülşehir yolu üzerinde, doğusunda Özkonak, batısında Gümüşyarı, kuzeyinde Kuyulukışla ve Sarılar, güneyinde Avanos ilçesi ile çevrilidir. Yakınından Kızılöz çayı geçer, yeşil bir vadi oluşturur. Vadi sebze ve meyvelerin yetiştirildiği "Öz" olarak adlandırılan verimli topraklardır. Üzerinde bir set barajyapılmıştır.

Halkın geçim kaynağı; tahıl, sebze ve hayvancılıktır. Son zamanlarda parcar da ekilmektedir. Biber, patlıcan ve domatesleri tüm çevre il ve ilçelerde aranan ürün niteliğindedir.

XIV. yüzyılın ikinci yarısında Ayhan Baba isimli, bilgili, kültürlü ve çevresinde sevilen, sayılan bir kişi köye yerleşmiştir. Oğuz Türkleri'nin Kayı boyundan "Bayat" aşiretindedir. Türk ve İslamdır. Sonradan Mehmet Beyoğulları da gelip yerleşmişlerdir. Ayhan Baba'nın türbesi köyün içindedir. Köyde Sülük Baba Türbesi, Pirzade Efendi Türbesi vardır. Etilerden kalma köy yeri kalıntıları ve mezarlara rastlanmaktadır.

Büyük Ayhan ve Küçük Ayhan olarak iki köye ayrılmıştır.(45)

ULAŞTIRMA

Avanos'ta ilk ve en eski taşıma aracı katırdır. Bu dayanıklı hayvanla, uzun yıllar, İstanbul - Adana, Samsun - Bağdat ve Tebriz arasında (İpek Yolu) taşıma aracı olarak kullanılmışlardır.

Kervanlar yüklerini deve ve katırlarla taşımışlardır.1884 yılında katırı olanlar zegin sayılmıştır. O tarihte Avanos'ta kervancılık yapan Hacı Abbas Ağa'nın 40'tan fazla katırı ve o kadar da atlı süvarisi olduğu söylenir.

Merkep: daha çok, bağ ve bahçe işlerinde veya yakın il ve ilçelere gitmek ve çanak taşımak için kullanılmıştır.

Kağrı: Bu da yalnız yakın mesafelere yük taşımak ve çiftçilik yapanlarca kullanılmıştır.

At arabası: İlk at arabası 1892 yılında ilçeye getirilmiştir.

Motorlu taşıtlar: İlk kamyon ve küçük bir Ford taksi 1927 yılında getirilmiş, 1946 yılından sonra bu çeşit taşıtlar hızla çoğalmıştır. Günümüzde yeterince kara taşıtı mevcuttur.

Avanos Nevşehir iline 18 km.'lik asfalt yol ile bağlıdır. Kasaba ve köylerin tüm yolları asfalttır. Yollar kış ve yaz ulaşım açıktır. Doğu ve Güneydoğu illerini Ege ve Akdeniz'e bağlayan Devlet Karayolu ilçenin içinden geçmektedir. İlçenin diğer yerleşim birimleriyle bağlantısı iyi durumdadır.

Ayrıca, Kayseri - Ankara Karayolu da ilçe sınırları içinden geçmektedir.

HABERLEŞME

Posta binası 1896 yılında yapılmış olup, şimdi yeni binasındadır. Şehirlerarası telefon konuşması 1949 yılında, milletlerarası telefon konuşması ise 1963 yılında başlamıştır. PTT hizmetleri gelişmekte, yurt içinde ve yurt dışında her yer ile telefon görüşmesi yapmak mümkün olmaktadır.

Komşu il ve ilçelerle düzenli posta bağlantısı vardır.

NÜFUS DURUMU

Nüfus hizmetlerinde, MERNİS projesi gereği tarama ve kodlama işleri 1987 yılında tamamlanmıştır.

İlçe nüfusuna kayıtlı toplam 110.000 künyenin tarama ve kodlanması yapılmış olup, halen MERNİS projesiyle ilgili çalışmalar devam etmektedir.

Nüfus Dağılımı (2000 yılı nüfus sayımı kesin sonuçları):

Merkez İlçe	11.921
Aktepe Köyü	115
Bozca Köyü	761
Çavuşin Köyü	821
Altıpınar Köyü	441
Büyük Ayhan Köyü	895
İğdelikışla Köyü	598
Karacauşağı Köyü	257
Kuyulukışla Köyü	79
Küçükayhan Köyü	509
Paşalı Köyü	663
Üçkuyu Köyü	280
Mahmat Kasabası	2.055
Özkonak Kasabası	4.704
Göynük Kasabası	2.204
Sarılar Kasabası	3.749
Topaklı Kasabası	2.123
Çalış Kasabası	3.081
Kalaba Kasabası	5.616

Akarca Kasabası	2.259
Genel Toplam	43.131 (Merkez+Kasaba+Köy)

Nüfusun Çeşitli Mesleklere Göre Dağılımı (2000 yılı nüfus sayımı):

İşçi	%18	Sanatkâr	%6
Memur	%5	Hayvancılık	%18
Esnaf	%15	Diğerleri	%2
Çiftçi	%37		

KONUT DURUMU

Kızılırmak'ın kuzeyinde yer alan eski Avanos tarafında birçok evin kaya ile bağlantılı olan odalarının çökmesi, kaya parçalarının evlerin üzerine düşmesi ve su çıkması nedeniyle afete maruz kalmasıyla Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca 288 adet afet konutu inşa edilmiştir.

Evler tek katlı ve bahçelidir. Eski evlerde oturanların bir kısmı ise, daha önceleri Ziraat Bankasınca inşa ettirilen 2 katlı evlere nakledilmişlerdir.

Büyük bir turizm potansiyeline ve hareketliliğe sahip Avanos'ta toplu konut kooperatifleri çoğalmakta olup, 2002 yılına kadar toplam 550 konutun yapımı gerçekleştirilmiştir. Halen 5 kooperatif daha konut yapımına devam etmektedir.

Kasaba ve köylerde konutlar genellikle tek katlı olup, son yıllarda 2 veya çok katlı binalar da yapılmaktadır.

İlçe merkezi, kasaba ve köylerde güneş enerjisinden yararlanma yaygın durumdadır.(46)

SOSYAL VE KÜLTÜREL ETKİLEŞİM

Avanos halkı Anadolu Selçuklu hükümlranlığı, gerekse Osmanlı Devleti hükümlranlığı zamanında Müslüman olmakla birlikte ekonomik, sosyal ve kültürel yönden önemli etkileşime uğramıştır.

Bu etkileşim unsurlarının en önemlileri kaynağı bu bölgede olan AHİLİK ve BEKTAŞİLİK'tir.

AHİLİK:

Ahilik, Arapça'da "kardeş"; Türkçe'de ise "eli açık, cömert" anlamına gelir. Türk örf ve adetleri ile İslâm inancını kaynaştırmak amacıyla geliştirilen bir düşünce sistemi ve yaşama tarzı olarak tanımlanabilir. Hernekadar esnaf örgütlenmesi olarak bilinse de "Osmanlı'nın 650 yıllık hükümlranlığının temelinde de ahilik uygulaması vardır. Önceliğı ilk olarak bireye, sonra topluma ve en sonunda da devlete veren toplumsal düzene" denir(*)).

Ahilik insanı bir bütün olarak ele almakta ve onu bütün yönleri ile geliştirmeye çalışmaktadır. "Dünya için ahreti ve ahret için dünyayı terk etmeme" anlayışına sahiptir.

Fert - toplum ilişkilerinde ahilikorta yolu bulmuş, "toplum için ferdi ve fert için toplumu feda etmeyen" bir hayat anlayışını benimsemiştir.

Ahilik'te, ferdin diğer insanları düşünerek ölçülü ve dengeli davranışlar göstermesi söz konusudur.

Ahilik, hem dünya ve hem de ahreti birlikte düşünen bir anlayışa sahiptir. "Hiç ölmeyecekmiş gibi dünya, yarın ölecekmiş gibi ahret için çalış" görüşü desteklenmektedir.

Para amaç değil araçtır. "Mal ömrün huzur ve asayışı içindir, ömür

* Uğur Tunçata, -Ekonomik Bir Model Olarak "AHİLİK"- Milliyet Gazetesi, 8. Nisan 2003, sh. 9; -Yoksulluğa Başkaldıran Zengin- Serpiy Yılmaz yazısından.

mal cem'eylemek için değildir" diyen SADI, Ahilerin hislerine tercüman olmuştur.

Ahiler, insanların kendi emekleri ile geçinmelerini ve kimseye muhtaç olmamalarını isterler. Bu sebeple Ahinin emeğini değerlendirebileceği bir işi, özellikle bir sanatı olması, ahlâk kaidesi haline getirilmiştir.

Ahiler çalışmayı ibadet sayar, Ahinin işyeni "Hak" kapısıdır. Bu kapıdan hürmetle girilir, saygı ve samimiyetle çalışılır, helâlinden kazanılır, helâl yerlere ve kararınca harcanır.

Ahilik mülkiyete karşı değildir. Ancak servetin belirli ellerde toplanmasına karşıdır. Bu sebeple, sermaye artırımını ve aşırı kazanç arzusu kesinlikle engellenmiştir.

Ahilik hakkına razı olmayarak malına değerinden fazla fiyat isteme, zenginleşme hırsıyla gömülü hazineler peşinde koşma, karanlık ve dolaşık kazanç yollarına sapma gibi haram kazanç yollarına müsaade etmez.

Ahilik, insanın dünyevi ve uhrevi hayatını düzenlerken "insan-ı kâmil" diyebileceğimiz bir ideal tip ortaya koymuştur.

Ahiliğin Genel Özelliği:

"Doğruluktan ayrılmamak, cömert olmak, alçak gönüllü olmak, iyi huylarını geliştirmek, kendisini halka adanmak, misafirleri sevmek, insanlara nasihat ederek onları iyi yola yöneltmek, kudreti varken suçluyu affetmek, bir sanat veya iş sahibi olmak, dindar olmak, utanma duygusuna sahip olmak, hile yapmamak, yalan söylememek, kumar oynamamak, dedikodu yapmamak, kusurları örtmek, içki içmemek, haram cinsel ilişkilerde bulunmamak, zenginlere karşı minnetsiz olmak, kimseye karşı düşmanlık ve kin duymamak, büyüklere hürmetkâr, küçüklere şefkatli olmak, bel bağlamak, fütüvvet(*) alamet ve elbiselerini taşımak, nefis ile mücadele etmek." Ana hatlarını özetleyerek anlatmaya çalıştığımız Ahilik'in kurucusu AHİ EVRAN'dır.

Asıl adı Mahmud Nurettin; takma adı Nimetullah olan AHİ EVRAN, 1236 yılında Horasan'da doğdu. Köse Dağ Savaşından sonra Mo-

* Fütüvvet: Gençlik, delikanlılık, cömertlik - yiğitlik.

ğol baskısı ile Anadolu'ya göç eden Oğuz Türkleri arasında AHİ EV-RAN'ın ailesi de vardı. Ailesi ile birlikte önce Konya'ya yerleşen, oradan Denizli ve Kayseri'ye giden; daha sonra da Kırşehir'e yerleşen AHİ EV-RAN'ın mezarı Kırşehir İli'nde bulunmaktadır.(47)

BEKTAŞİLİK:

İnanç yönünden ilçe halkının çoğunluğu Hanefî mezhebindedir. Dini konularda aşırı uçlar yoktur. İlçe'ye bağlı Büyük Ayhan ve Küçük Ayhan köyleri Bektaşî'dir. Bu düşünce tarzı halkımızı sosyolojik ve kültürel yönden etkilemiştir. Bu yazının amacı bu düşünce tarzlarını tartışmak değil, halkı etkilediğine değinmektir.

Baba adı İbrahim, asıl adı Muhammed, anne adı: Hatem veya Hatme olan Hacı Bektaş, Moğol istisalı önünden kaçıp Anadolu'ya geldiği sırada, 40 yaşlarındaydı. Anadolu'ya gelişi 1230, ölümü M.S. 1270-1271'dir. Eski ismi ile "Sulucakara Höyük"e yerleşti.

Hacı Bektaşî Veli'nin Horasan erlerinden bir Türk olduğu kesinleşen bilgiler arasındadır. MAKALAAAT ve SERHÎ BESMELE isimli eserleri vardır.

"Hacı Bektaş fıkıhla örfü, Oğuz töresiyle Kur'an ve sünnet'i telifle çalışan bir insandı. Bektaşilik, bütün Türkmenler arasında yayılınca, DİNİ MÜCEDDİDİNİN(*) hayatı mitoloji haline dönüştü.

Bektaşî ahlâkının temelinde insana saygı yatar. Bu saygı, insan - Allah beraberliği veya HAK - HALK aynılığı gibi temel bir inanışın uzantısıdır. İnsan, Allah'ın bu varlık alemindeki en büyük belirişi ve tecellisi olarak saygındır. Ona saygı, ibadetlerin en büyüğü olmakla kalmaz; sonuç olarak ibadetin özü, esası olur.

Temel prensip şudur: Can taşıyan mahlûku incitme.

Bektaşîler bu tutumlarının bir gereği olarak avcılık etmezler. Tüm hayvanları sever ve acırlar. Özellikle güvercini çok severler. Güvercin onlar için "PİR HACI BEKTAŞ" sembolüdür.

Tavşan mutsuzluk, baykuş uğursuzluk, keklik fesat belirtisi sayılır. Domuz ve ayı da tiksiniilen hayvanlar arasındadır.

* Müceddid: Yeni hale koyan, yenileyen.

Ademsiz alem hiçbir işe yaramaz. İnsan Allah'ın bir tür yürüyen görünümüdür. Bunun içindir ki Allah Evren'e sığmadığı halde insanın kalbine sığmıştır. "Şahdamlarından daha yakın" olmuştur.

İnsana sevgi ve saygı bahsinde, Türk insanına sevgi ve saygı özel bir yer tutmaktadır.

İnsanlığın Budist, Hıristiyan, Müslüman, Orta Asya Şaman mirasını, Kur'an ve Muhammedî yaklaşım denetiminde esrarlı bir senteze kavuşturan Bektaşilik, insan ruhunun kıblesi, huzur ve mutluluğun esası olarak, insana saygıyı tespit etmiş bulunmaktadır. Bu anlayışın esas uzantıları, insan-varlık-Allah birliği, sevgi, aşk, hizmettir.

Bu espirinin sembolü, ALLAH - MUHAMMED - ALİ üçlüsüdür.

Muhammed, Allah'ın vahyini kişiliği ile fiil haline getirdiği gibi, Ali de Muhammed sünnetinin fiili örneğidir.

Bu üçünü birbirinden ayırarak anlamak ve onların sunacağı ilhamdan yararlanmak mümkün olmaz.(48)

AVANOS'UN YETİŞTİRDİĞİ İNSANLAR

Avanos'dan Devletine sadık, millet ve memleketi için özveri ile çalışan ve uluslararası nitelikte, her meslekten değerli insanlar yetişmiştir. Bu saygın hemşehrilerimizden ebediyete intikâl etmiş olanları bu vesile ile saygı, şükran ve rahmetle anıyoruz.

Avanoslu Arif Bey: Omanlı Sarayı'nda "Saray Yaveri". Galatasaray İdadisi ve Mekteb-i Mülkiye-yi Sultanî mezunu.

Dr. Hacı Nuri Bey: Saray Doktoru.

Ali Rıza Ünal: Vali, Özlük İşleri Genel Müdürü, İçişleri Bakanlığı Müsteşarı.

Emin Türk Eliçin, Bekir Türk Eliçin: Özkonak Bucağında doğan, her ikisi de öğretmen olan Eliçinler, halk ağzından sözler sözcükler derlemiştir ve Türk diline unutulmaz hizmetleri olmuştur.

Suat Taşer: Tiyatrocu, yazar, şair'dir.

Hasan Hayri Aytepe: Tümgeneral, Genel Kurmay Personel Dairesi Başkanı.

Abdullah Rıza Ergüven: İstanbul Üniversitesi Türkoloji mezunu olan lise edebiyat öğretmenliğinde bulunan şair, roman yazarı ve Türkiye ve İsveç'te basılmış eserlerin sahibidir.

Yusuf Bahri Bilen, Özmen Bilen: Baba, oğul Yargıtay üyesi ve değerli hukukçulardır.

Selahattin Küçükdağ: Yörenin türkülerini derleyen, şiir yazan, saz ve çanak ustası olan sanatçısıdır.

Ord. Prof. Dr. İhsan İnan: İstanbul Teknik Üniversitesi, Betonarme hocası.

İLÇEDEKİ SOSYAL KURUMLAR

1. Yardım Kurumları: Kızılay Derneği, Türk Hava Kurumu'dur.

2. Sağlık Kurumları: Avanos Sağlık İşleri Teşkilatı'nın ilk yerleşme yeri, terzi İhsan İllez'in Kızılırmak İlkokulu yanındaki evidir. Bilhassa Milli Mücadele (İstiklâl Savaşı) yıllarında yaralıların bu binada tedavileri sağlanmış, Hastane ve Hükümet Tabipliği olarak kullanılmıştır.

Daha sonra Orta Mahalle'deki Doktor Hacı Nuri Bey'in Konağı Hükümet Tabipliği olarak hizmet vermiştir.

1950 yılında açılan, 10 yataklı sağlık merkezi Ürgüp yolu üzerindedir. Avanos İlçesi'nde 4 sağlık ocağı ve 18 sağlık evi vardır.

Kasaba merkezinde 1965 yılına kadar görev yapan doktorları da bu vesile ile saygı ile anıyoruz:(49)

1. Sadık Hulusi	1920	15. Hüsamettin Çelebioğlu	1949
2. Karabet Efendi	1921	16. Osman Oktay	1949
3. Mehmet Şevki	1923	17. Celalettin Özpolat	1950
4. Cevdet Şamlı	1924	18. Behzat Sarıhan	1953
5. Tarık Ali	1926	19. M. Yaşar Güven	1954
6. Ruhi Soyer	1928	20. Ahmet Anadut	1954
7. Ali Fuat	1930	21. Ziya Solmaz	1955
8. Hacı Nuri Gönenç	1931	22. Hüseyin Hamit Soylu	1955
9. Sami Bey	1936	23. Sedat Şanver	1955
10. Bahri İsmail	1937	24. İlhan Bey	1956
11. Hikmet Ertez	1938	25. Hikmet Yavuz	1956
12. Kamuran Akman	1943	26. İhsan Tümçüç	1959
13. Hamdi Akşehirli	1946	27. Lütü Altan	1961
14. Fuat Calba	1947	28. Ali Görücü	1965

AVANOS'TA ASKERLİK ŞUBESİ:

Askerlik şubesi Milli Mücadele (İstiklâl Savaşı) yıllarında açılmış ve çalışmaya başlamıştır. Bu tarihten önce askerlik işleri bakımından Ürgüp'e bağlıdır. Ürgüp ve Avanos delikanlıları Ürgüp Alayı bünyesinde Balkan, Çanakkale, Birinci Dünya Savaşı'nda birlikte katılmışlar. Şehit ve Gazi olmuşlardır. Onları minnet, şükran ve rahmetle anıyoruz.

İlçe merkezinde ilk şube binası Maarif Hanı denilen binanın üst katı idi (Şimdi işhanı).

Bu ilk binasından çıkan şube, hükümetin alt katında bir odaya yerleşmiş ve bu bina yetersiz görüldüğünden Orta Mahallede Postlu'nun Hüseyin Efendi'nin geniş olan evine taşınmıştır. Bilahare Avanos - Göreme yolundaki yeni binasında çalışmaya başlamıştır.(50)

AVANOS'TA ADLİ TEŞKİLAT:

Cumhuriyet'ten önce kadılar, 8.4.1924 tarih ve 469 sayılı Mehakimi Şer'iyenin İlgasına ve Mehakim Teşkilatına Ait Ahkâmı Muaddil Kanun'un kabulüyle de Hâkim ve Savcılar adalet görevini ifa etmişlerdir. Münferit Sulh Mahkemesi Teşkilatı, bilahare Asliye Mahkemesi Teşkilatına dönüşmüştür. Halen İlçe'nin ismi ile anılan çift hâkimli asliye teşkilatı görev yapmaktadır.

Tespit edebildiğimiz kadar; Avanos İlçesi'nde görev almış bazı kadı, hâkim ve savcılarının isimlerini aşağıdaki liste'de sunuyoruz.

Kadılar:

1. İbrahim Habip Efendi (1912-1915)
2. Hüseyin Hilmi Efendi 1915)
3. Ahmet Hamdi Efendi (Kadı Vekili ve Müftü)
4. İsmail Faiz Efendi (1916-1919)
5. Demircioğlu Hakkı Efendi (Şer'iyeye Başkatibi ve Kadı Vekili)
6. Ali Rıza Efendi (1919)
7. Abdülaziz Efendi (Son kadıdır.)

Hâkimler ve Savcılar: (51)

1. Salih İzzet (1924)
2. Hüseyin Avni (1925)
3. Celal Bey (Savcı)
4. Şükrü Bilecikli (1927)
5. Ahmet Vefik (1927)
6. Süleyman Lütfi (1927)
7. Hasan Gülşehirli (1929)
8. Halil Soysal (1936)
9. Necmi Öztürk (1937)
10. Şeref Bilgiç (1939)
11. Sami Gerçek (1941)
12. Nihat Maraşoğlu (1941)
13. Cahit Gürkaş (1942)
14. Nazif Özekten (1942)
15. Rauf Sancar (1943)
16. Tahir Aksoy (1944)
17. Şevket Beysanoğlu (1949)
18. Mustafa Tüfekçi (1952)
19. Necmettin Akan (1952)
20. Kemal Uncu (1954)
21. Mesut Esatoğlu (1954)
22. Hamit Özdemir (1955)
23. Mehmet Erdem (1955)
24. Fuat Yüzay (1955)
25. İlhan Gökmen (1955)

LAKAPLAR

1934 yılında yürürlüğe giren Soyadı Kanunu ile her ailenin bir soy ismi oldu ve aileler soy ismi ile anılmaya ve tanınmaya başladılar. Daha önce ise aileler lakapları ile anılır ve tanınırdı. Aşağıdaki liste Avanos İlçe Merkezindeki ailelerin lakaplarını göstermektedir:

<i>Keferevi-Safarevi</i>	Dumanevi	Tallacılar
Hacıyusuflar	Yahyalar	Çatkafalar
Katil	Hoşafçılar	Turşucular
Canıklar	Mavüler	Hıllılar
Okaşeler	Tahtaayaklar	Kırabbaslar
Kuşlar	Çöt	Hacısalipler
Emreler	Cin Arifler	Nomen Ustalar
Kalaycılar	Şoförün	Karabacaklar
Obahılar	Köprülüler	Irahmanlar
Maccanlılar	Süleyman Çavuşlar	Matbaacılar
Narlılar	Üç Kızlar (Uzkızlar)	Osevimin)
Mevlüt Efendiler	Şıklar	Culuklar
Kendir Bıyıklılar	Mektepliler	Berberevi
Körükçüler	Balıkçılar	Marangozlar
Dadalılar	Cıngılıbakkallar	Çeltekler
Hafızmusalar	Kurruklar	Ahcıbaşılar
Merdanevi	Çekkelevi	Güdaliler
Bannaksızlar	Areviler	Altıbannaklar
Davarcılar	Kocaüsünler	Habbalar
Kayıkçılar	Deleleliler	Canbazlar
Yoğurtçular	Hoşafçılar	Tenekeçiler
Fındıklılar	Cilliler	Anaçlar
Dodular	Köse Arifler	Cıcılar
Tırışlar	Kırlangıçlar	Dabudular

Piriçler	Halimler	Emanetler
Kıllılar	Keleşler	Tulumbacılar
Cennet Kuşlar	Dereliler	Fedailer
Muhacirler	Kulaklar	Pileviler
Kınacılar	Baklacılar	Çapasapılar
Damenciler	Çalıpınarlar	Karapaşalar
Kedi	Şemsiler	Sağırlar
Kıranlar	Sakar	Müftüler
Küçük Mehmet	Kuş İbrahimler	Zopçuklar
Zedafeler	Davutlar	Mazinler
Yandakçılar	Şişikler	Kireççiler
Karayusuflar	Şibikler	Soğanyemezler
Kubaliler	Tekkelhafızlar	Bonducular
Onbaşılar	Tokmaklar	Deliapılar
Suzanın	Uzgurlar	Bıyıklar
Tüysüzler	Mulleviler	Kaşıfler
Melaikeler	Tebdiller	Çöpcüler
Kabakçılar	Çamışcılar	Hamdiler
Çebişler	Kirişdayılar	Köskerler
Topal Abdullalar	Kabadayılar	Kabaşlar
Saatçiler	Çıracılar	Çavuşlar
Topaliler	Zerhoşlar	Hafızağalar
Tulukçular	Selleler	Maccanlı Aliler
Surlular	Körverler	Bekteşliler
Kelaliler	Söbükler	Çödürler
Esmoğlular	Gülüsünler	Ayrancılar
Boyvadalar	Sifliler	Cıdcamalar
Bıddiciler	Cınganlar	Paklaciieviler
Altındişler	Şeraliler	Tokaşlar
Tekkeler	Göllüler	Menekşeler
Köseler	Biliminler	Kavunelleri
Kolankıranlar	Yabiler	Karamemikler
Katirciler	Çarıklılar	Lülleciler

Sinekli	Beş Mustafalar	Gömüşler
Akgözler	Ormancılar	Kaptanlar
Çot Anış	Nurlular	Kelbekirler
Çelteğin Recep	Kozanlılar	Katipler
Gödeleğin Yaşa	Hacı Elvanlar	Süllüler
Sarioğlan	Mücellitler	Seğmenler
Anahaççanın Osman	Devlikler	Umutlar
Makaslar	Dolapçılar	Kara Hasanlar
Damağın Hanife	Bayramevi	Hacıabbaslar
Kermeninbekir	Haşim Ustalar	Zorbalar
Ohmana	Sarı Ahmetler	Ağcalar
Göbüş Aba	Arıklar	Azgınlara
Çopur Anşa	Emetler	Doburlar
Kırkyalanın Mevlüt	Culuklar	Şişikler
Postular	Aşırlar	Karaahmetevi
Tahtaayağın Memiş	Evliyalar	Hacıaliğalar
Gedirlinin Ahmet	Forslular	Zedafeler
Göllünün Ahmet	Kömürcüler	Camcılar
Çebiş İlhan	Göğüsünler	Engeççiler
Ahçıbaşının Hüseyin	Taşüsünler	Penbişler
Ezoli	Sadıklar	Mürüvetevi
Dımışkı	Hacı Şeştiler	Güzeller
Çödürüğün Yusuf	Eyüp Ustalar	Hacıotabüs
Kınnavın Hasan Üsün	Pirpir Evi	Gavurhacı
Okka	Arabaliler	Paşa Ramis
Sarıbeşlik	Arabaşılar	Aforoz Mustafa
Mıgırcının Bekir	Apti Evi	Cıncık Sait
Fitilin Hasan Üsün	Dahniciler	Şelekli
Curudunun Mustafa	Dedeler	Körbekir
Cıngılının Mustafa	Deli Hacılar	Gaz Nuri
Çoruhlar	Direnoğulları	Topal Sadi
Ceritler	Ali Köşeler	Cınbız Ahmet
Kurubekirler	Hoca Rahmetlullah	

AVANOS'UN ESKİ GİYİM VE KUŞAMI

Bebekler: Özellikle kundak denilen üçgen şeklinde bezlere sarılmaktadır. Sarı renkte bebek toprağı, çocuğun bacak araları pişmesin diye biraz ısıtılarak sarılır.

Çocuk: Erkek ve kız çocukları ayırt edilmeksizin, uzun entariler giydirilirdi. Göz (nazar) değmesin diye göğ boncuk, hasığde, çalı parçası, seğ (şap), muska (nazar duası), at kestanesi bir yaylı iğneye geçirilerek toplu olarak omuzlarına takılmakta idi. Diğer omuzuna ise yağlılık (mendil) takılırdı. Soğukkuyu denilen Ankara'da imal edilen lastik ayakkabılar kışın giyilir, yazın ise ayaklar çıplak gezilirdi.

Delikanlı: Kadife Şalvar (paçası dar, üstü ise geniş), dırıl denen ince çizgili kumaşlardan yelek (gömlek) dikilerek giyilirdi. Başlarına şapka geçirilip, ayaklarına yemeni (ayakkabı) giyerlerdi.

Genç Kız: Belden ayak topuklarını örtmek için beli çok büzgülü olup, uçkur (incekumaş) geçirilerek bağlanır. Arası ayak bileğine yakın paçaları ise oldukça dar olan dimiler giyilip, üzerine acemi yeleği (bulûz) giyerlerdi. Başlarına ise renkli yemeni örterlerdi.

Kadın: Şalvar (dimi) üzerine acemi yeleği (bulûz) giyer. Düğünlerde ise bu kıyafetler çıkarılır. Entarı şalvar denilen giysiler kullanılırdı. Halen mevcut olan bu giysilerde, başlarına fes (çevresi küçük altın veya penesle süslü) ve pul ile işlenmiş renkli kıvraklar örtülür. Sirtına salta cepken giyerlerdi.

Saltalar, iç çamaşırlarındaki işlemesi görülebilecek şekilde açık olurdu. Saltanın altına paçaları belden ayak bileğine kadar aynı genişlikte inen şalvarların paça ve beli lastiklidir. Üzerine ayrıca yanları açık olan iki paçalı etekler giyilirdi. Bu etekler boydan dikilirse üst kısmı saltanın içinde kahr. Beline kalınca şal (poşu) sarılır. Püskülü de sarkardı. Süs malzemesi olarak boğazlarına altın, gözlerine kalınca sürme denilen siyah, yağlı (kuyruk yağından elde edilir.) boyalar kullanılırdı. Elllerine ve ayaklarına kına yakarlardı. Saçlarının yan taraflarını kısa keserek yüzlerine doğru büküp kekil yaparlardı. Kekiller firketelerle (toka) tutturularak veya sabun sürülerek şekillendirilirdi. Yanaklarının kırmızı görünmesi için allık sürerlerdi. Ayaklarına üzeri rugan olan iskarpinler giyerlerdi.(52)

GELENEK VE GÖRENEKLER

1. Avanos'ta nişanlı gelin kız ile yapılan Hıdırellez şenliği:

Hıdırellez'den bir gün önce oğlan evinden kız evine kuzu gönderilir. Bunun yanında pirinç, bamya, tatlı v.s. yiyecekler, yemeklik olarak gönderilir. Bunlar kız evinde pişirilir. 6 Mayıs sabahı oğlan ve kız evi tarafından yakın akrabalar davet edilir. Oğlan evi yakın akrabaları ile birlikte toplanarak gelin kıza hediye olarak çeyiz, elbise, pantolon gibi giyeceklerle Hıdırellez yerine giderler. Kız evi de akrabaları ile birlikte gelir. Orada gençlerle yaşlılar bir kilim sererek kırdaki oturlar. Gençler müzik çalarak eğlenir. Gelenlerin hepsi birlikte oturarak yemek yerler. Bilahare de çerez (kuruyemiş) yerler. Gençler ip atlar, ağaçlara salıncak kurarak sallanırlar. Kız ve erkek tarafından büyükler oğlan ve kızın topluluğa sağladıkları uyumları izlerler. Delikanlıların kız beğenmesine bu eğlenceler vesile olur.

2. Binnik Adetleri:

Eskiden üzümlerin yenmeye başlandığı ilk hafta pazar gününden başlamak üzere her pazar günü sırasıyla "Karşıbağ", "İsabey (Eseböğü)", Derinöz, Alpiş (Geçitağzı) binnikleri yapılır. "Çayagıl"la son bulurdu.

Aileler veya arkadaş toplulukları, testi kebabları yaparak kabileler halinde binnik mahallerine giderler. Birlikte yemek yer, eğlenir ve hoşça zaman geçirerek dinlenirler.

Akşam olmaya yakın düzenli bir şekilde herkes evlerine döner. Eylül ayının sonuna kadar eğlenceler devam eder.(53)

DÜĞÜNLER

Halen orijinalliği bozulmadan halk arasında 7 gün 7 gece devam eden düğünler, hamam, esvap giydirme, kına gecesi, sabah davulu, gelin alma, zamah, damat övme ve gale gibi bölümlerden oluşur. Çalgılı düğünlerde (keman, davul, zurna veya klarnet ile cümbüş) icra edilir.

Hamam:

Sabahları damadın arkadaşları, öğleden sonra gelinin arkadaşları topluca hamama gider yıkanır.

Yakın bir akraba düğüne gelen tüm kadın davetlileri evine buyur eder, o eve çalgı eşliğinde gidilir. Orada yenilir, içilir ve eğlenilir.

Esvap Giydirme:

Gelinin arkadaşları gelini, damadın arkadaşları damadı törenle giydirir ve eğlenirler.

Kına Gecesi:

Kız evinde gelinin arkadaşları geline ve genç kızlara kına yakarlar. Kız evi, damada arkadaşları ile yemesi ve eğlenmesi için tepsi içinde karılmış kına ile birlikte yiyecek yollar, bu gelen yiyecekleri damat, arkadaşları ile birlikte yer, eğlenir ve kına yakarlar.

Sabah Davulu:

Damat ve arkadaşları tanyeri ağarırken klarnet ve davulla gelinin evinin penceresi yanına gider, orada şarkı ve türkülerle serenat yaparlar.

Gelin Alma:

Oğlan tarafı erkek ve kadınlarla birlikte kız evine gider, hep birlikte gelini alıp oğlan evine getirirler. Bu usulde gelin duruma göre yürüyerek, ata veya bir otomobil'e binerek oğlan evine gelir. Damat gelini kapıda karşılar.

Gelin oğlan evine girerken üzerine bereket sembolü olarak buğday

ve para atılır. Gelin damadın koluna girer birlikte odalarına giderler. Buna "koltuk'a girme" denir. Geline ve damada kahve ikram edilir.

Zamah:

Gelin oğlan evine geldikten sonra, oğlan evinin ekonomik durumu elverirse, gelin getirmeye giden bütün konuklara yemek ikram edilir.

Damat Övme:

Gelin geldiği gün öğleden sonra oğlanın arkadaşları toplanır. Berber damat traşı yapar ve hep birlikte eğlenirler.

Gale:

Zifaf gecesi ertesi, tüm hısım ve akrabaların kadınları oğlan evine davet edilir. Gelinle birlikte sadece hanımlar eğlenir. Gelinin kadınlığı kutlanır.

Düğün de sona erer.(54)

AVANOS YEMEKLERİ

Testi Kebabı:

Aksaray çömleği diye isimlendirilen testi büyüklüğündeki çömlek veya testinin içine 5-6 Kg. kemikten ayrılmış et konur. Et testinin veya çömleğin ağzından olacak şekilde parçalara ayrılır. Ayrılan kemikler testi veya çömleğin altına yerleştirilir. Etle birlikte, sarımsak, soğan, yeşilbiber, karabiber, domates ve tuz ilave edilir. Bir çay bardağı da zeytinyağı konursa daha lezzetli olur. Çömlek ve testinin ağzı kapatılarak, tandır veya odun ateşi olan ekmek fırını yahut testi fırınlarının ateşinde pişirilir.(55)

Kesme Çorba:

Mantı hamuru kesilerek kurutulduktan sonra, içerisine az miktarda yeşil mercimek veya haşlanmış nohut eklenerek, üstüne tereyağ, salça ve nane ilave edilir.

Bakla (Çömlekte Tandır Fasülye):

Fasülye akşamdan ıslatılır. Çömleğe yarım kilo et, bir kaşık tereyağı, soğan ve üzerine ıslatılmış kuru fasülye konur. Üstü basacak kadar sıcak su ile yeteri kadar tuz ilave edilir. Ekmek pişirilmiş tandırın ateşine çömlek gömülür. Çömleğin ağzı kapatılarak pişmeye bırakılır. Suyunu çekmişse sıcak su eklenir. Belli bir süre sonra yağda kavrulmuş salça ilave edilir. Çömleğin altına az etli kemik konması fasülyenin lezzetini artırır.

Cılbır:

Kaynamış suya biraz sirke konur. Yumurta suya kırılır. Pişen yumurtaların üzerine sarmısaklı yoğurt konur. Kırmızı biberle eritilmiş yağ gezdirilir.

Ayva Dolması (Borani):

Ayvaların içi oyulduktan sonra içi kıyma karışımı ile doldurulur Tepsiye dizilir. Pekmez ilave edilerek pişirilir.

Bazlama (Gözleme):

Önce içi hazırlanır; kıymalı, peynirli, soğanlı ve patatesli olabilir.

İç malzemesi; kıyma, 3-4 soğan, 2 adet domates, 2 adet sivribiber ve karabiber. Hamuru için de pakmaya ve tuz.

Yapılışı: Unun ortası açılır; pakmaya, tuz ve su ilave edilerek hazırlanan hamur mayalanmaya bırakılır.. Diğer tarafta kıymanın içine soğan doğranarak kavrulur. Domates, biber, karabiber ve tuz ilave edilerek iç hazırlanır.

Mayalanan hamurdan elma büyüklüğünde bir parça alınarak oklava ile yuvarlak biçimde açılır. İç konulur. Yarım daire biçiminde kapatılır. Sacın üzerinde arkalı önlü pişirilir. İsteğe göre içi peynirli - maydonozlu, soğanlı ve patatesli şekilde de hazırlanıp pişirilebilir.

Bulamaç:

Un ile pekmezin pişirilip üzerine ceviz eklenmesi ile yenir.

Aside:

Un yağda kavrulduktan sonra pekmez veya şeker katılır. Kaşıkla düzeltilir ve tabaklara konur.

Bu yemekler çevre il ve ilçelerde de aynı isim ve özelliklere sahiptir.

Tandır ekmeği de olduğu takdirde, birlikte yemeye doyum olmaz.
(56)

KÜLTÜR - SANAT VE EDEBİYAT

1. FOLKLOR:

İlçemizde oynanan oyunlar, genelde yörede oynanan oyunlardır. Bu oyunların müzik aleti genelde "tef"tir. Tefi kadınlar çalar ve sözle oyuncuya eşlik ederler.

a) **Kayalar:** Genellikle düğünlerde kadınlar arasında karşılıklı olarak sözle söylenerek oynanan bir oyundur.

Kayalar

Kayalar yarılmasın

Söylen yar darılmasın

Darılırsa darılsın

Ellere sarılmasın

Nesine de yavrum nesine

Sigara da sokmuş fesine

Kayalar oylum oylum

Geliyor selvi boylum

Selvi boylum gelirken

Şen olur benim gönlüm

Nesine de yavrum nesine

Sigara da sokmuş fesine

Kayalar mendil mendil

Kimbilir kimin derdi

Ağaçlar kalem olsa

Yazılmaz benim derdim

Nesine de yavrum nesine

Sigara da sokmuş fesine

Kayalar engin olsa

Nişanlım zengin olsa

Zenginliğini aramam

O benim dengim olsa

Nesine de yavrum nesine

Sigara da sokmuş fesine

Kayalar bitişiyor

Keklikler ötüşüyor

Eller yârim dedikçe

Yüreğim tutuşuyor

Nesine de yavrum nesine

Sigara da sokmuş fesine

b) Ellere Sümbül Boylum Oyunu:

Bu oyun da düğünlerde kadınlar arasında karşılıklı olarak oynanır

Ellere Sümbül Boylum

Çorabın alma bak	Masa üstünde pekmez
Dönder de bağına bak	Bu pekmez bana yetmez
Güzel kız ararsan	Avanos'un kızları
Avanos dağına bak.	Altınsız gelin gitmez.
Ellere sümbül boylum ellere vay	Ellere sümbül boylum ellere vay
Şal yakışır ince ince bellere vay	Şal yakışır ince ince bellere vay
Çorap ördüm milinen	Halı dokurum halı
Dürdüm büktüm gülünen	Bitmiyor gavur malı
Şimdi sarhoşum gelir	Halı icat olalı
Otuz iki dilinen	Kızların benzi sarı
Ellere sümbül boylum ellere vay	Ellere sümbül boylum ellere vay
Şal yakışır ince ince bellere vay	Şal yakışır ince ince bellere vay

c) Deveci Oyunu:

Kadınlar arasında oynanan ve mahalli özelliği olan bir oyundur. İki kişi karşılıklı veya tek kişi olarak oynanır.

Genellikle oyun oynayan kişi kendi ekseni etrafında dönerek el ve kolların düzenli hareketleri ile oynar.

Deveci

Çek deveci develerin sulansın aman aman

Yar yar aman deveci

Sordum aslın nereli

Çok sallama göbeği

Düşürürsün bebeği

Bebek girmiş yaşına

Takke de ister başına

Çek deveci develeri aman aman
Yar yar aman deveci
Susadıkça ver ağzına zezemi
Aman aman deveci
Sordum aslın nereli
Çok sallama göbeği
Düşürürsün bebeği
Bebek girmiş yaşına
Takke de ister başına

Devem yüksek atamadım urganı aman aman
Üşüdükçe çek başına yorganı
Yar yar aman deveci
Sordum aslın nereli
Çok sallama göbeği
Düşürürsün bebeği
Bebek girmiş yaşına
Takke de ister başına

d) Allılar Oyunu:

İlçenin bazı köylerinde oynanan oyundur. Bu oyun sadece kadınlar tarafından köy düğünlerinde oynanır.

a) Sinsin Oyunu:

İlçemizde bu oyun erkekler tarafından düğün ve bayramlar da oynanır. Yakılan bir ateş etrafında dönülerek erkekler güç ve zekasını sergileyerek oyunu oynarlar.

f) Kelle Aşıрма Oyunu:

Düğünde hamam günü damat evi inek keser. Yüksekliği 15 m. olmak üzere iki ev arasına uzun bir urgan gerilir. Urgan iki sırtığın ucuna bağlı olup, iki kişi tarafından tutulur. Kelle bıçakla yanaklarından işaret parmağı ile tutulacak şekilde delinir. Başparmakla kellenin burnundan

kuvvetle tutulur. Kelleyi atacak kişi hafif eğilir. İki bacak arasında sallar. Bütün kuvveti ile ipin üzerinden geçirmeye çalışır. Kelleyi ipten geçirme işi 5 metreden başlar. Yavaş yavaş 15 metreye kadar çıkarılır.

Üç denemede kelleyi ipten geçiremeyen elenir. Kelleyi geçirenler arasında en son üç kişi kalır. Bunlar da kendi arasında yarışır. En yükseğe atılana kadar ip yükseltilir.

Birinci gelen davulla beraber kelleyi alır. Eğlenerek kelle aşırmada birinci gelenin evine gidilir. Ailesi Üçübir helva ve baklava ikram eder. İçki ziyafeti ile kelle aşırma oyununa iştirak edenler sabaha kadar eğlenirler.

g) Deve Oyunu:

Uzun boyla iki kişi sekmenin (merdiven) uç bölümlerine kafalarını geçirirler. Sekmenin ortasına büyük bir kilim katlayarak hörgüç yaparlar. Orağın ucuna deri sarılarak öndeki adam tutar. Devenin boynuna yular takar. Deveci adam ayağına çarık, başına başlık, sırtına ise kürk giyer. Bir başkası da Arap kıyafeti giyer, elini ve yüzünü siyaha boyar. Arap devenin önünde oynayarak gider. Resmî yerlerden bahşış alır. Vermeyenin önünden hiç kalkmaz, az para verenden hiç almaz, çok para verenin önünde de deve oynar.(57)

h) Çanakçı Zeybeği:

Avanos Halk Oyunları Eğitim ve Yardımlaşma Derneği; Avanoslu Selahattin Küçükdağ'ın TRT repertuarına girmiş bulunan "Gökteki Yıldız" türküsünü "Çanakçı Zeybeği" olarak derlemiştir.

Gökteki Yıldız

Gökteki yıldızın üçü terazi
Poyrazları kaldı geçti birazı
Bize miydi bu feleğin garazı
Felek beni taşa çaldı neyleyim.
Gökteki yıldız fener mi sandın
Sevip ayrılmayı hüner mi sandın
Beni bu sevdadan döner mi sandın
Felek beni taşa çaldı neyleyim.

Bir çorap başladım başlıbaşına
Felek ağı kattı tatlı aşına
Yedi sene düştüm yarin peşine
Felek beni taşa çaldı neyleyim.

Derlenen Oyunun Oynanış Biçimi:

Erkeklerin oynadığı bir oyun olup, 4/4'lük bir ölçü ve 4 ana vuruş sayılı figürden oluşmaktadır.

Sağ ayak ile oyuna başlanır, sağ ayak yürümek için öne hamle yaparken, çift el ayakla birlikte öne çıkarılır. Üç adım sonrası sağ ayakta sabit durulur, kollar yukarda olmak kaydıyla 4 sayı tamamlanır. 5. sayıda sağa sağ ayak dirsekten kırılarak yaylanılır. 6. sayıda 4. sayı konumuna gelinir, 7. sayıda sola sol diz kırılarak sola yaylanılır. 8. sayıda 4. sayı konumuna gelinir. Bu sayı bir figürdür, istenilen sayıda oynanabilir.

İkinci figür, yine sağ ayakla başlanır, 4 sayı kullandıktan sonra sağa zeybek çöküşü olarak sola dönülür ve sağ diz yere konulur. 6. sayıda doğrulunur, 7. sayıda sağa dönülür ve sol diz yere konur. 8. sayıda figür tamamlanır.

Sayılar çift olması nedeniyle ve oyunda türkünün örtüşmesi bakımından da önemli olan husus figür sayısının çift yapılması olmasıdır. (58)

2. AVANOS TÜRKÜLERİ:

Oy Yar Ey

Oy yar ey

Üzerinde cennet gibi köybağı

Şimalinde yüksek ziyaret dağı

Kucağında çekmiş Kızılırmak'ı

Anadolu incisidir Avanos.

Oy yar ey

Erkekleri desti bardak yaparlar

Memlekete yüzbinlerce satarlar
Evvel Hakka, sonra işe taparlar
İktisadın kaynağıdır Avanos.

* * *

Sür koyunun dördünü
Sev yiğidin merdini
Seversen bir esmer sev
Çekme çirkin kahrını.

* * *

Halı dokurum halı
Boyun irahan dalı
Kaç senedir dokurum
Bitmiyor gavur malı.

* * *

Yük üstünde halıyım
Halının kenarıyım
Çek elini koynumdan
Ben bir asker yariyim.

* * *

Motor geliyor motor
Kumlara bata bata
Cahil ömrüm çürüdü
Yalnız yata yata.

Motor geliyor motor
İçinin kazanı yok
Çok memleketler gezdim
Avanos'tan güzel yer yok.

Karşı Bağda Sıra Sıra Bademler (*)

(Refik Başaran ve Selahattin Küçükdağ tarafından plağa okunmuştur.)

Karşı bağda sıra sıra bademler,
Otursun ağlasın yari gidenler,
Ne sen bana doydun ne de ben sana
Kör olsun gurbeti icat edenler,
Alverin filintamı oymadan,
Ben gidiyom Avanos'a doymadan,

Karşı bağda badem açmış duruyor,
Yaprağı dalında solup duruyor,
Bir güzeli bir çirkine vermişler,
Ağlayıp göz yaşın silip duruyor,
Alverin filintamı oymadan,
Ben gidiyom Çinoğlu'na doymadan,

Karanlık yerlerdir bizim yurdumuz,
Bu günlerde arttı yine derdimiz,
Bir yavruyu bana çok mu gördünüz,
Hep ellerin üçer, beşer yari var,
Keklik olsam kaya dibi deşerdim,
Zengin olsam kız peşine düşerdim,

Perde olup, pencerene çekilsem,
Balmumu olup, başucuna dikilsem,
Saat beş'ten sonra yine de gelsem,
Acep bana sefa geldin den'mola,
Alverin filintamı oymadan,
Ben gidiyom şu Naci'ye doymadan.

* Hasan Şahin'in "Avanoslu Selahattin" adlı kitabından.

Avanos Türküsü (*)

(Avanos'lu Selahattin'in memleket özlemiyle plağa okuduğu ve çok tutulan bir türküdür.)

Üzerinde cennet gibi köy bağı,
Şimalinde büyük ziyaret dağı,
Kucağına çekmiş Kızılırmağı,
Anadolu incisidir Avanos,
Anadan benli yurdum ey,
Gökte yıldız ellidir,
Ellisi de bellidir,
Sevda çeken çapkınların,
Gözlerinden bellidir.

Kekliğin kayada sektiği sekiş,
Gül ile bülbülün ettiği çekiş,
Yarin iğnesiyle dikilen dikiş,
Kıyamete kadar sökülmez imiş,
Sür koyunun dördünü,
Sev yiğidin merdini,
Sever isen esmer sev,
Çekme çirkin kahrını.

İrahanım duvarda,
Bir yar sevdim huvarda,
Mevlâm bizi kavuştur,
Su yolunda, pınarda.

Avanos Türküsü'nün başka bir plakta olan devamı ise şöyledir:
Himmetdede Avanos'un şarkında,
Tiren yolu altı saat yakında,
Üç kaza var cenubunda garbında,
Dört kazaya merkez olur Avanos,

* Hasan Şahin'in "Avanoslu Selahattin" adlı kitabından.

Kızılırmak şeref verir bu yere,
Yaz günleri dalga vurur evlere,
Meyve, üzüm dolu olur her yerde,
Seyrangâhın kendisidir Avanos.

3. NİNNİLER

İnce elektenelediğim
Boz toprağa belediğim
Yaradandan dilediğim
Guzuma nenni.

* * *

Hu hu hu dayı
Ali süpürür odayı
Gelsin baksın babası
Temiz bulsun odayı.

Dandini dandini dan ister
Bey babasından don ister
Basma donu beğenmez
Püsküllü basma ister hu.

* * *

Dandini dandini dastana
Danalar girmiş bostana
Gov bostancı danayı
Yemesin ilahanayı.

4. ATASÖZLERİ

- Kabağın pişmişi ile uluğunun (çürüğünün) farkı yoktur. (Kabağın çürüğü nasılsa, pişmişi de öyledir. Kabağı sevmediğini belirtir.)
- Et olsun da gır eşeğin eti olsun.
- Et giren yere dert girmez.
- Deli gücük (Şubat ayı) dellendirse, güdük devenin kuyruğuna çıkar kar.
- Mart marttırır; kazma, kürek sapı yaktırır.
- Dışardan gelen kedi sıçan dutmaz.
- Borçlu olup düşünmekten, uyuz olup kaşınmak iyidir.

5. DUALAR:

Acını göstermesin. Allah işini rast getirsin. Tuttuğunu kolay getirsin. Allah iyi günler versin. Toprak diye kaptığın altın olsun. Dünyada ahirette zahmet çekme. Birin bin olsun.

6. BEDDUALAR:

Allah iki gözünü kör etsin. Evlatından bul. Depene yıldırım insin. Günün gününden kötü gelsin. Ciğerinden tutul. Gidişin olsun, gelişin olmasın. Gafil ağrıyan git. Allah canını alsın. Yiğit sırtın yere gelsin. İki yakan bir araya gelmesin.

7. MANİLER:

Gaynanam kara harar

Ölürse bana zarar

Öldüğünü aramam

Kefeni bana zarar.

* * *

Elma attım bulun gelin

Yanakları bal gelin

İnşallah gocan ölür

Sen de bana kal gelin.

* * *

Çayıra çaktık kazık

Gaynanam ölmüş yazık

Öldüğünü aramam

Bir top kefene yazık.(59)

Dam başında pıtırak

Gelin kızlar oturak

Oturakta ne durak

Satılak da kurtulak.

* * *

İsgarpinin sarı boya

Ben de düştüm sizin soya

Sizin soydan bir kız sevdim

Sevemedim doya doya.

8. ESKİDEN HALK DİLİNDE YER ALAN VE GÜNÜMÜZDE DE KULLANILAN BAZI DEYİMLER:

Arnavus: Avlunun suyunun dışarıya akıtıldığı yer.

Caricana: Acele, ivedi.

Dorutma: Sessizce ayakta durma.

Hallak: Suyun hızlı akışı.

Cumbah: Suyun derin yeri.

Carı: Çabuk, acele.

Şıvgın: Sulu kar.

Gıcı: Dolu.

Hınaza: Çekemeyen, hırçın.

Onmak: İlerlemek, gelişmek.

Çıllık: Şımarık.

Yağdan: Küçük küp.

Üzlük: En küçük çömlek.

Zülaha: Sürahi.

Yalım: Alev.

Hecirget: Tandır üzerine gerilen ikili demir.

Presit: Maşala (toprağın ekilecek parsellere ayrılışı).

Malama: Bedava yemeyi seven.

Garin: Gayri.

Cinga: Kıvılcım.

İşgil: Sucuk.

Kirkit: Halı tarağı.

Sındı: Makas.

İşlik: Testi, çömlek yapım yeri.

Yanalak: Çanağın yapımından sonra kurutulduğu kapalı yer.

Kössa: Ateş karıştırmaya yarayan uzun sopa.

Istar: Halı tezgahı.

Yavlan: Suyun derin olmayan yeri.

Taka: Kapaksız dolap.

Gayıt: Kışlık yiyecek hazırlamak.

Galafat: Kaba.

Sekmen: Merdiven.

Helkin: Tencere.

Gaz: Kız.

Gizir: Gezginci.

Essah: Doğru.

Nörün: Ne yapıyorsun.

Alımını almak: Lâyık olduğu zararı görmek.

İt izi, kurt izine karıştı: Yapılan işin bilinmez hale gelmesi.

İnceyi ipe, kalını çöpe dizer: Çok fazla düşünerek iş yapan.

İtin ayağını taştan esirgemek: Söz dinlemeyeni korumamak.

Yarım yumurta ile ferfeneye katılmak: Az yiyecekla, başkasının yiyeceğine ortak olmak.

El sırtından kurban kesmek: Başkası adına konuşmak, iş yapmak.

Komşu bağından sepet doldurmak: Bol bol ikramda bulunduğunu söylemek.

Ark altından su bağışlama: Kendisinin olmayan bir şeyi kendi malı gibi verme.(60)

9. ARGOLAR:

Ortağım: Erkek arkadaşların birbirine söyledikleri söz (arkadaş).

Eşim: Kız arkadaşların birbirine söyledikleri söz (arkadaş).

Eş: Arkadaş (kızlar birbirine söyler).

Gadaşım: Arkadaş (Erkekler birbirine söyler).

Abbarri: Hayret etme.

Anooog: Hayret etme.

Hee: Evet.

Hı: Evet.

Ing: Hayır.

Cıfıtı sıtması: Titreme.

Boyozel: Gelinin beyi tarafından adını söyleyemediği kızlara söylediği söz.

Nazlı Bey: Gelinin beyi tarafından adını söyleyemediği erkeklere söylediği söz.

10. TEKERLEMELER:

İğneci minneci

Zali zember

Miskü amber

Taca tuca

Şakkala makkala

Karadut.

Deve deve dengisi

Ayağında mengişi

Arpa verdim yemedi

Sakız verdim çiğnedi

Bükküdü bükküdü oynadı.

***

İp ip ipilmeden

Delme sülüm delmeden

Yer yer kozalak

Kozalağın yarısı

Yumurthanın sarısı

Leblem eder inciri

Halepcinin zinciri

Çat çat çadır altında

Bir eğrice bir doğruca kış.

***

Çıktım erik dalına

Baktım tiren yoluna

Üç gemi geliyor

Biri ağa, biri paşa

Kim vuruldu, kim vurdu,

Eldivenli kızı alayım

Ali beye vereyim

Ali bey hasta

Çorbası tasta

Püsküllü mavi

İnadına kavi.

***

Ey ağalar bu bu işe şaştım

Zanaat koymadım dolaştım

Kahveci oldum, sekiz fincan kırdım kaçtım

Nalbant oldum, nallayamadım katırı

Kasap oldum, sallayamadım satırı

Hamamcı oldum, aldı beni hararet

Boş durması hepisinden selâmet.(61)

11. AVANOS VE YÖRESİ AĞIZLARI:

Ağız: Bölgelere ve sınıflara göre değişen söyleyiş ve kelime hazinesidir. Bu yazıda Avanos ve yöresinin ağız özelliğini taşıyan söyleşilerden örnekler sunulmaktadır.

Anlatan: Emine Tok

Konusu: İnönü'nün Avanos'u ziyareti sırasındaki anısı.

Gızılözdeydim, ırma gediordum. "Bura ney" dedi, "Bura çifli" dedik, "Avanuzun çifli" dedik, he, öyle deyince "ne isdeyorsun" dedi. "Eyi misiniz" dedi, "eyiyik islah, Allah ömür versin bek eyiyik" dedik. "Ne isdeyorsunuz" dedi, "ne isteyok bi ortaokul yapdır" dedim, "yapdır ha yapdır" dedim. Bir de bu laf hoşuna getmiş, bizim böyle dedimizi. Bizi buria şiye davet itdi çay ziyafetine. Başka yellerden de gelince, orda da "biz açık" demişler. Çocuğu yuvarlamışlar önüne, çocü yuvalayınca orda Vali de kibirlenmiş hani. O da kibirlenmiş, kibilenince, buria da gelince, bunnar da "halis tok" demiş, "Halis Toklar" demiş, ga öyle deyince, benim bu dedim de hoşuna getmiş, ga bizi sona davet, ziyafet ettiler. Bu görüşme İnönü'nen yaptım. Vali de var idi, şey, he hepisi de var idi, çoğudu.

Anlatan: Yumuş Mengü (40 yaş)

Derleme yeri: Sarılar Kasabası

Konu: Ev işi

Tandır yakarık toprak süpürrük. Kiprit de bulamak ateş getirrik gonşudan. On da üstümüze sıçramasın ateşi diyin yanımızda dutarah-tan getirrik. Üstüne tavaları goruh, bulgur atarık pilav bişirrik, duzunu atarık. Angara'ya gocamı süpürgeci saldık, badırdık - çıktı 20-30 kile buda onu tohummu ekecen, çocuklara yeygi mi yapacak? her kölere toprah daattılar. Bizim köye vermediler. Demirgırata vermediler diyerekten ireyi, gızdılar bize vermediler. Bizim köölü tümnden ireyi Una, Osman Bölükbaşısına verdiğimizden gızdılar. Topahlıya verdiler, çokcana. Bizim buria yok, ekin zamanı yazın ekin işlerdik. Burdayım burda niriyedim? Ben neynicam kön lafı söylemeynen tukenir mi?(62)

Ağıza Şiir Örneği:

Mirem

Beyin akar, horul horul iderim
Dili bağlı arazlardan beterim
İyi olmam yarenlerim giderim
Ölür müymüş muradını almayan
Avanos'ta galdı mı bana yanmıyan.

Yabayı yidim de dimedim aman
Direni yiyince tıp düştüm hemen
İki aylık garnımda bebeğim gıman
Ölür müşmüş muradını almayan
Avanos'ta galdı mı bana yanmayan.

Yüklenmiş geliyor Mirem'in göçü
Nedir düşman nedir gelinin suçu
Kestirmiş kekilini efiler saçı
Ölür müymüş muradını almayan
Avanos'ta galdı mı Mirem'e yanmayan.

Anam bacım başucumda ağlasın
Candarmalar sokakları dolaşsın
Gara haber kardaşıma ulaşsın
Yetiş gardaşım yetiş
Çıkıyor canım.

Bu örnekler okuyup yazması olmayan, köyünden, kasabasından ve ilinden dışarı çıkmadığı için de yerli ağız özelliklerini koruyan kadınlardan alınmıştır.

Başka iller ve kültür bölgeleri ile temasları bulunan, askerlik görevi, tahsil gibi nedenlerle yöreden ayrılmış erkekler yazı dilinin etkisi altında olduklarından, konuşmalarında yörenin özelliğini tamamen taşımazlar.

12. AVANOS EFSANELERİ:

Halkın hayalinde şekillenip gelişerek dilden dile, nesilden nesile söylenerek dolaşan ve yaşayan olağanüstü olaylar içeren hikayeler için "efsane - söylence" diyoruz.

"Efsanenin başlıca niteliği inanış konutvolmasıdır. Onun anlattığı şeyler doğru, gerçekten olmuş diye kabul edilir. Bu niteliği ile efsane, masaldan ayrılır, hikaye ve destana yaklaşır."

Halk, yüzyıllar boyunca, Kızılırmak'tan etkilenmiştir. Bu etkileşim sonunda birçok efsane oluşmuştur.

Buraları yurt edinen, peri bacalarını oyarak içinde yıllarca yaşayan, çevresindeki tarlaları ekip biçen insanlar, hayal hanelerinde efsaneler, hikayeler, destanlar oluşturuyorlar.

Aşık Hasan Dede Efsanesi:

Kırıkkale İli'ne bağlı Hasandede kasabasında mezarı ve "makamı" bulunan Hasan Dede Türkistan'dan gelirken buralardan geçmiştir. Horasan erleriyle birlikte Avanos'ta Kızılırmak kıyısında mola vermiştir. Horasan erleri abdest almışlar namaza hazırlanmakta, Hasan Dede'yi beklemektedirler. Bu sırada Kızılırmak'ın suyunun bulandığını ve kan renginde akmaya başladığını görürler. İşin hikmetini sormak için hemen ünlü Bilgin Hasan Dede'ye koşarlar. Daha sonraları Osmanlı Ordusunda Budin savunmasına katılarak Gazi unvanını, köyüne dönerek yetiştirdiği karpuzlar dolayısıyla "Karpuzu Büyük" lâkabını alan Hasan Dede abdest almaktadır...

Horasan erleri hayretle görürler ki; Hasan dede'nin abdest aldığı suyun kolundan dökülen kısmı kan kırmızıdır. Irmağı kan renginde, kızıl renkte akıtan Hasan Dede'nin koluna, yüzüne değen sulardır. Horasan erleri sorarlar:

"- Bu ne hikmet işdir Hasan dedem?..."

Abdestini tamamladıktan sonra Hasan Dede cevap verir:

"- İbn-i Mülcem'in(*) açtığı yara kapandı mı sanırsınız?..."

O günden beri de Kızılırmak "kızıl akmaktadır", adı buradan kalmıştır.

* "Abdurrahman İbn-i Mülcem, Hz. Ali'yi bıçaklayarak öldürenin adıdır."

Belha Kız Efsanesi:

"Belha Avanos'un Özkonak Bucağında küçük bir derenin suladığı bir beldedir. Beldesine, deresine ve yöresine adını veren Belha efsanesi şöyledir:

Şimdi Uruşa diye anılan bu bölge ve asırlar önce bir kabile gelmişti. Reisleri zeki ve iyi bir idareci idi. Reisin çok güzel, fakat talihsiz bir kızı varmış, bu talihsiz kızın tek tesellisi, tabiat idi. Ayaz'ın serin sularında yıkanır ve kendi kendine şarkılar söylermiş. Bu kızın adı Belha imiş.

Yine birgün, banyodan çıkmış ve elbisesini giymişti ki yanında bir erkek belirdi. Erkek; "Ziyaret Dağının ardından geliyorum, oranın reisiyim, günlerdir seni yıkanırken seyrediyorum, sana gönül verdim" der. Belha önce kaçmak istese de zamanla birbirlerini severler.

Güzel Belha'nın hayranları ise günden güne çoğaldığı için zeki babası kurnazca karar verir. Saray'ın önünde yapılacak cirit oyununda rakipler çarpışacak ve sağ kalabilen Belha'yı alacaktır. Bu suretle ilerde Belha'yı isteyenlerin kendisine düşman olmalarını önleyecektir.

Müsabaka sonunda, Ziyaret Dağı'nın Reisi ile Aliyli Beyi karşı karşıya kalmıştır. Kız, Ziyaret Dağı'nın Reisi'ne aşıktır. Ya karşısına Aliyli Bey'i çıkarsa ne yapacaktır? Son anda Aliyli Bey'inin okunun sevgilisine saplandığını gören kız, büyük bir çığlık atarak kendini balkondan okun üzerine atar ve oda okun kurbanı olur. Bu duruma üzülen Belha'nın babası, "Onları sarayın önündeki bahçeye beraber gömün" der. İki sevgiliyi ölüm bile ayıramamıştır."(63)

Zelve Efsanesi:

Zelve'ye gidenler, özellikle geceleri, peri bacalarının savaş düzenine girmiş askerler gibi durduğunu görürler... İşte bu heybetli görünüşün efsanesi:

"Zamanında buralar güzel bir ülkeymiş, bereket fişkırmış topraktan. İnsanlar birbirini severlermiş, sayarlarmış. Fakiri fakir, zengini zengin değilmiş. Hırsızlık, katillik yokmuş. Üzümler ballı, buğdaylar

taneliymiş. Bu halkın tek kaygısı ölümden yanaymış. Bir kapalı ülkeymiş buraları, o yüzden askeri savunmayı gereksiz bulur, mutluluk içinde yaşarlarmış.

Yıllardan bir yıl günlerden bir gün bakmışlardır ki;

Maccan'dan beri yazıyı yabancı tutmuş bir ordu gelir, yanında yöresinde ne varsa yaka yıka; askerleri yok ki karşı koyalar, güzelim yurtları elden gider, gelen düşmanın her adım atışında.

Bütün halk tepeden bir bakmışlar ki koca ordu çakılmış kalmış yerde. "Nasıldır, nicedir bu iş" derken gece olmuş, gün ağarmış, bakmışlar, her şey olduğu gibi durur yerli yerince. "Kimse güçlendirip yüreklerini varamazmış çakılıp kalan ordunun yanına. Eninde sonunda bir çoban değneğini havaya kaldırıp "Ölümse ölüm, ben varacağım duran ordunun yanına" diye vadiye doğru koşmuş. Varmış ki bir de ne görsün ordu tüm taş kesmiş, toza buladığı kötülüğü bulaştırmaya geldiği için buralara. Haber tez ulaşmış tepedeki halka, güzel ülkede kırk gün kırk gece toy düğün olmuş..." Bu yere DEVRENT derler. Taş ordu halen o yerde durmaktadır. O günden, bugüne kadar bu topraklara bir daha düşman ayağı basmamıştır.(64)

Peri Kızı ve Güvercinler Efsanesi:

Avanos çevresinde yüzyıllar öncesinden günümüze gelen şapkali kayalar görürsünüz. Halk, bunları "peri kızları" adını takmıştır. Ya ikisi üçü bir yerde, kâh topluca bir arada bulunurlar. Buralarda yaşayanlar bunlar hakkında hayal kurmuşlar, yakıştırmalar yapmışlar, masallarda, efsanelerde "peri kızlarını" canlandırmışlardır... İşte Peri Kızı ile Güvercinler ve Avcılar Efsanesi:

"Bir varmış, bir yokmuş... Bir zamanlar bu diyarda perilerle insanlar bir arada yaşarlarmış, insanlar düğün yapar, periler bu düğünlerde saz ve söz olur, onları eğlendirirlermiş, insanlar üzüm çiğner, şıra yapar, periler şıraların içine girer onları sarhoş ederlermiş. Nerde şenlik, nerde eğlence varsa iyi yürekli periler insanoğluna hizmet ederlermiş.

Gül gibi geçinip giderken insan padişahının oğlu peri padişahının kızına aşık oluvermiş... Ne olmuşsa ondan sonra "periler çoluk çocu-

ğumuza karışırsa ne olur halimiz" diye derin derin düşünmeye başlamış insanoğulları...

Sonunda karar vermişler... Bu evlenme olmayacak... Savaş açacaklar perilere... Bir sabah, erken silahlanıp perilerin olduğu kayalara saldırmışlar. Periler, korkularından güvercin olmuş, "pırr" diye uçmuş, dağılmışlar çevreye... O gün bugündür periler sayısız güvercin olarak yine insanların hizmetinde yaşarlar. Peri bacalarına koşarlar. Peri bacalarına oyulmuş binlerce güvercin yuvasında toplanan gübreler, bu çevrenin sebze ve meyveligi için başlı başına servet sayılır.(65)

DÜNYA VE BÖLGESEL OLAYLARIN ETKİLERİ

İkinci Dünya Savaşı sebebiyle muvazzaf erlerin askerlik süresi 4 yıla çıkmış, eli silah tutan üretken erkeklerin çoğunluğu savaşa girmemize rağmen "İhtiyat askerliğe" çağrılmış, bu nedenle üretim azaldığından bir çok yiyecek maddesinin temininde sıkıntı çekiliyordu. En küçük mahalli birimlerde köy ve kasabalarda bile karartma uygulanmakta, geceleri fener veya ışıkla dolaşmak yasaklanmaktadır.

Ekmek, bez, pazen, kumaş, kibrit, gazyağı gibi maddeler karneye bağlanmış durumdaydı.

Avanos'ta halk una, patates karıştırarak ekmek yapmakta, bu suretle hem ekmeğin bayatlamadan uzun süre dayanması, hem de ekmeğin çoğalması sağlanmaktadır.

Kibrit ihtiyacı, kükürtü eritip, eritilmiş kükürte çöp ve karton parçaları batırarak, kibrit gibi kullanarak karşılanmaktadır.

Keten tohumu yağından elde ettiği bezire pamuk ipliği batırarak, mum yaparak geceleri evler aydınlatılmaktadır.

Bez ihtiyaçları ise Adana'dan Bor İlçesi'ne gelen ve bu ilçede iplik haline getirilmiş, pamuk ipliklerini I. Dünya Savaşından kalmış el tezgahlarında dokunarak giderilmektedir.

Devlet tarafından o tarihte memurlara şeker, peksimet, pirinç, Amerikanyacı, krempeynir yardımı yapılıyordu.

Halk çayı üzümle içiyor, un helvasını pekmezle, baklavayı bal şurubu ile tatlandırıyor.

Avanos Belediyesi; memurların mesai dışında üretime katkıda bulunması için, Kızılırmak'taki taş köprüünün Avanos - Nevşehir yolu üzerindeki belediye arazilerini "Millet Bahçesi" haline dönüştürüyor, ırmaktan sulanan bu arazi memurlara kiraya verilerek sebze yetiştirmeleri sağlanıyordu. Kasaba ve köyler okullarını kendileri inşa ederek eğitim seferberliği yapıyor. Gece okulları açarak okuma yazma öğretiyordu.

Atların ve bazı hayvanların nallanmalarında kullanılan Fransız yapımı çivi ve nallar ithal edilemiyordu. Avanos'ta nalbant ve demirciler işbirliği yaparak hem nalı, hem de çiviği imal ettiler.

Kadınlar işgücü ihtiyacını gidermek için evde, bağda, tarlada her işte fedakarca çalışıp, üretime katkıda bulundular.

Sonuç olarak, Türkün zekâsı birlik ve dayanışma içinde tüm güçlükleri yenmeyi başarmıştır.

AVANOS EĞİTİM VE KALKINDIRMA VAKFI

Avanos İlçesi'nin sosyal ve kültürel yönlerden tanıtımını yapmak, ekonomik kalkınmasına katkıda bulunmak, hemşehrilerin birbirleri ile dayanışmalarını sağlamak, eğitim yapan gençlere maddi katkıda bulunmak amacıyla 7.3.2000 tarihinde aşağıda isimleri yazılı kurucu üyeler tarafından Vakıf kurulmuştur. Faaliyetine devam etmekte ve üye adeti artmaktadır.

1. H. Hüseyin Bayol
2. Yaşar Büken
3. Halit Cihan
4. Ahmet Çekgeloğlu
5. M. Seyhan Duru
6. M. Cengiz Karaosmanoğlu
7. A. Rıza Karataş
8. Süleyman Kasap
9. Mustafa Orman
10. S. Yaşar Önal
11. Orhan Şenol
12. Ömer Tok
13. Ö. Faruk Tokmak
14. M. Güray Tüysüz
15. Atilla Uslu
16. Salih Uzel
17. Orhan Uzgören
18. İlhan Ünsal
19. Metin Yıldırım

ADRES: Bahçelievler Mah. Taşköprü Yanı - Avanos, Tel: 0384-511 59 01

**AVANOS İLÇE MERKEZİNİN
MAHALLE, TARLA VE BAĞ MEVKİLERİ:**

Mahalleler:

1. Alaattin Mahallesi	5. Yukarı Mahalle
2. Orta Mahalle	6. Bahçelievler Mahallesi
3. Bayır Mahallesi	7. Yeni Mahalle
4. Camiikebir Mahallesi	8. Cumhuriyet Mahallesi

olmak üzere sekiz mahallesi vardır.

Bağ, Tarla ve Bahçe Mevkileri:

1. Abdalüstü	24. Kangalcı	47. Çalıpınar
2. Kepirtarla	25. Kızılöz	48. İsabey
3. Kurubayır	26. Çağşak	49. Acısu
4. Çayözü (Köybağları)	27. Seraypınarı	50. Karşıbağ
5. Sarayözü "	28. Karakaya	51. Emeksiz
6. Tepebaşı "	29. Çitdamı	52. Kızılkırma
7. Bilador "	30. Balkayası	53. Alpış
8. Eskibağ "	31. Uluada	54. Kızılyar
9. Kayabaşı "	32. Didirçorak	55. Güccün
10. Beşik "	33. Akbel	56. Atderesi
11. Üççeviz "	34. Dağbağ	57. Kurt deresi
12. Gölayağı "	35. Karancıklı	58. Bahçeler
13. Ortayol "	36. Cinali	59. Karaseki
14. Bostan bağı "	37. Ambarderesi	60. Yazı
15. Kayyolderesi "	38. Kışla	61. Yamannı
16. Sıraçalı (Pekmezlik)	39. Yerbüzü	62. Tarana Kalesi

17. Ballica	"	40. Sevincil	63. Hasan Kalesi
18. Esetderesi	"	41. Su deresi	64. Çakmaklık
19. Kavakderesi	"	42. Kuruçay	65. Hırsızderesi
20. İğrincil		43. Pehlivanderesi	66. Kotaran
21. Maltepe		44. Körvelideresi	67. Karadağ
22. Karaburun		45. Püsküllü	68. Kuşadası
23. Derinöz		46. Balıkhova	69. Cerç vs.

Bu mevkiler ve semtler 1946 yılında kurulan Çiftçi Malları Derneği tarafından korunmaktadır.

Kapadokya (Güzel Atlar Ülkesi) ilk çağlardan beri bu yörede at yetiştirmek, atın gücünden yararlanmak tutku halindedir. Ancak motorlu araçların kullanımının yaygınlaşmasından sonra at yetiştirme eski hızını kaybetmiştir. Yöremiz güzel atlar ülkesi, ilçemizin ismi "Kraliçe" ise; bu yazıyı da bir Avanos hikayesi ve at sözlüğü ile noktalamak istiyorum.

AVANOS HİKAYESİ:

Avanos'un tanınmış ailelerinden birinin, maddi durumu oldukça iyi, yüksek tahsilli, sevilen ve sayılan, yakışıklı bekâr bir oğulları varmış, bu oğul çevredeki kızlardan hiçbirini beğenmiyor. Evlenmek de istemiyor.

Herkes neden evlenmediğini çok merak ediyormuş.

Arkadaşları da neden evlenmediğini çok merak ediyormuş. Arkadaşları neden evlenmediğini ısrarla sormuşlar.

- "O da benim evleneceğim kızda aradığım dört nitelik vardır" demiş.

Arkadaşları da;

- "Peki, bu nitelikler nelerdir?" demişler.

- "Evleneceğim kız; Kırşehir başlı, Nevşehir döşlü, Avanos yürüyüslü, Ürgüp gibi işli olması gerekir" demiş.

- "Bu dört vasfı bir arada bulamadığım için evlenmiyorum" demiş.

AT SÖZLÜĞÜ:

At yavrusuna "Tay", damızlık erkek ata "aygır", dişisine "kısarak", at sürüsüne "yılkı", koşum atlarına genel olarak "beygir" denilir.

Atlar da renk ya da renk karışımları "don" olarak adlandırılır.

Donlarına Göre Atlar:

Al : Tüm kızıl ve tonları.

Yağız : Tüm vücut siyah ve tonları.

Doru : Beden kızıl, yele, kuyruk ve bacakların altları siyah.

İzabeldon : Saman sarısı.

Kuladan : Beden saman sarısı, yele, kuyruk ve bacakların alt kısımları siyah.

Türev don: Beyaz kıllar sonradan oluşursa.

Kır don : Bedendeki kılların beyazla karışımı.

Ahreç don: Bedendeki kılların kızıl ve beyazla karışımı.

Boz don : Beden, yele, kuyruk ve bacakların alt kısımlarındaki kıllarda kırmızı ve beyaz karışımı.

Çevre Tekerlemesi

"Alma Alı, satma Kırı, ille de Doru" Çevrede alım satımlarda "Doru Don" çok tutulmaktadır. "AT, SİLAH ve AVRAT yiğit bahtına" sözü ile üç nesnenin önemi vurgulanmaktadır.

AVANOS HAKKINDA ŞİRLER, ŞAİRLERİMİZ VE ŞİRLERİ

Avanos'ta Yazılan Şiirlerin Kaynakları

1. Şiirler

2. Şiirler

3. Şiirler

4. Şiirler

5. Şiirler

6. Şiirler

7. Şiirler

8. Şiirler

9. Şiirler

10. Şiirler

11. Şiirler

12. Şiirler

13. Şiirler

14. Şiirler

15. Şiirler

16. Şiirler

17. Şiirler

18. Şiirler

19. Şiirler

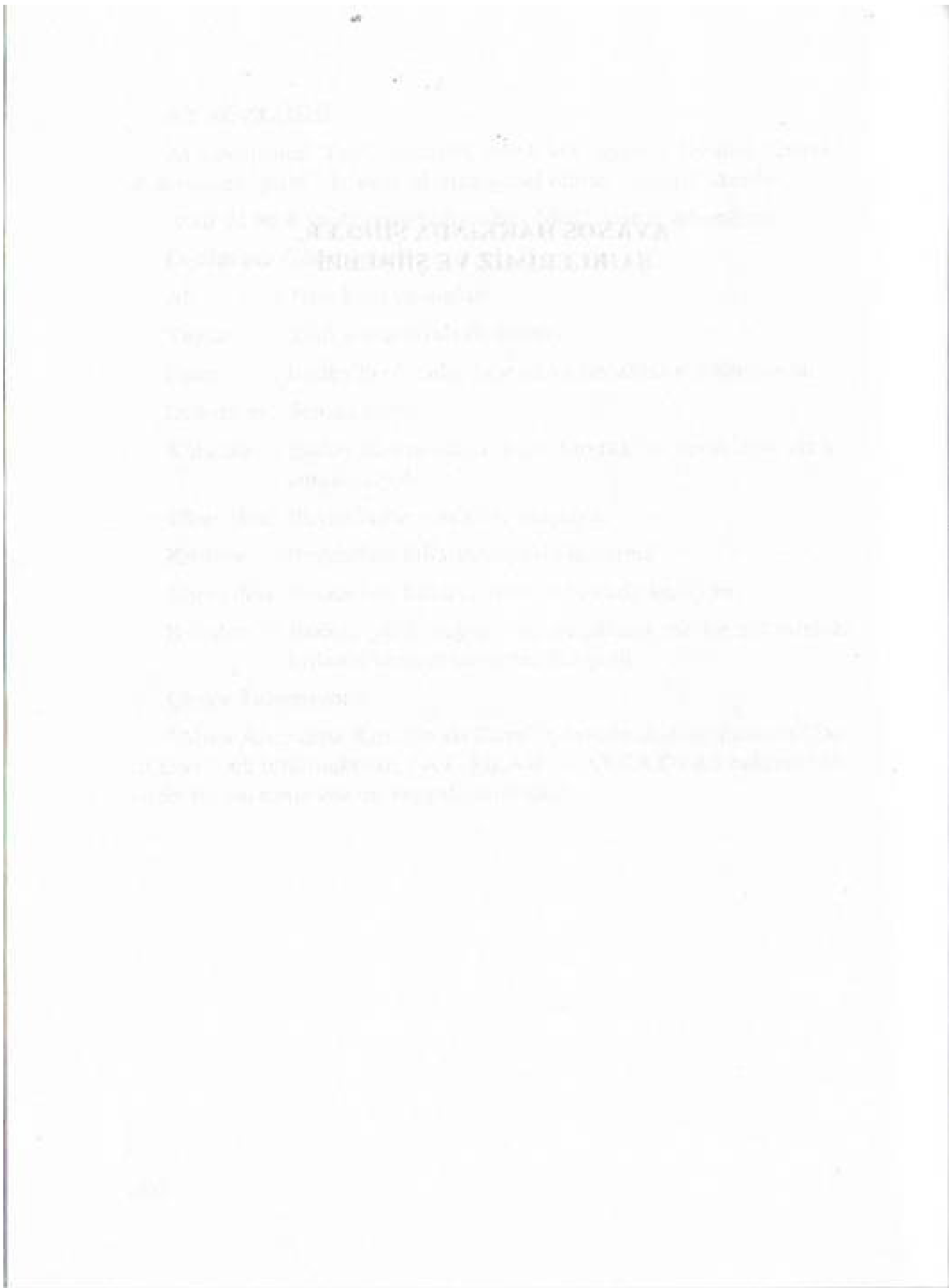
20. Şiirler

21. Şiirler

22. Şiirler

23. Şiirler

24. Şiirler

Avanos'lu şairlerin şiirlerinde sevgi, hasret ve övgü terennüm edilir. Bu şiirlerden bazı örnekler sunuyorum:

Avanos'tan Çıktım Ayağım Yalın

Denizi görenler
Maviye sürgün
Bulutu görenler göğe
Düşler bana ırak
Avanos'tan çıktım ayağım yalın
Sen nere Kızılırmak?

Seni gördüm
Şiir oldum dört bucak
20.000 gün
Tam tamına
Ben şiire vurgun
Sen kime gülüm.

İğde Çiçeğim

Dediğim günler:
"İlk yaz gelecek nasıl olsa!"
Seni düşündüm hep yaya yapıldak
Avanos. Himmetdede yolunda
Açlığa durdum kaç kez
Boyaman, Iğına Yaraltı'nda
Geçip gitmiş o günler
Birbiri ardısına
Ser yüreğime çakılıp kaldın
İğde çiçeğim!

Abdullah Rıza Ergüven

Dolap

Bize hoş bir gün yaşattın iki dolabın arası
Çağlayan ırmağın sesi, hem gurubun manzarası
Dolap döndükçe dalarsın, çok sihirli burası
Gönüllere neş'e katar iki dolabın arası

Otur dalların altında mezeler, neyler açılsın
Şarabın rengi siyahsa bir şişe daha açılsın
Beyazından da biraz kat, kadehin lal rengini çalsın
Şairlere ilham katar iki dolabın arası.

Garip Avanos

Alaaddin Keykubat temelini atan
Avanos Beyidir ismini koyan
Altıyüz senelik maziyi bilen
İsmi söyletemeyen Garip Avanos

Kimimiz çanakçı kimimiz çiftçi
Kimimiz koyuncu kimimiz bağcı
Kadınlarımızda bütün halıcı
İsmi söyletemeyen Garip Avanos

Onx mermer çıkar dağında
Bülbül öter bahçesinde bağında
Sanayi kuruluyor yakında
Kimsesi olmayan Garip Avanos

Çifte çifte derneklerin kurulsun
Turistler Avanos'a buyursun
Turist otelinde yatsın uyusun
Turist yuvası Garip Avanos

Çeşitli sanatlar bütün elindedir
Değerli insanlar bütün sendedir
İsmi söyletmedin bilmem nedendir
İstiklal senindir birleş Avanos

Avanos'lu Cevdet Balta

Ziyaret Dağı

Yücelerden yücesin Ziyaretdağı,
Sinene çekmişsin yemyeşil bağı,
Değirmen suyu da alınının ağı,
Deren, tepen boldur Ziyaretdağı.

Üzerinde meşeliğin bulunur,
Sular akar şırıl şırıl durulur,
Yokuşunda Ayşe - Fatma yorulur,
Deren tepen boldur Ziyaretdağı.

Balkayanda arıların yetişir,
Derelerde keklüklerin ötüşür,
Ne kadar öğsem sana yakışır,
Deren tepen boldur Ziyaretdağı.

Acı suyun dertlere de devadır,
Herkesin yaptığı sana duadır,
Her dağın kendine has kıymeti vardır,
Deren tepen boldur Ziyaretdağı.

Dağların içinde çok dağlardan güzeldir,
Çobanların çoktur, düzlükte gezer,
Çıplak kalışın da kalbleri üzer,
Deren tepen boldur Ziyaretdağı.

Mehmet Ekinci (66)

Abuzettin Bey

Toriğini çalıştır kaşalot

Gır geçme

Çaparize gelirsin sonra zıngadak

Kasıntından denizler bulanıyor

Bamya tarlası mı sandın dünyayı

Bak atı alan Üsküdar'ı dolanıyor

Her gün ağzın dört köşe

Ama çingırağı çektiğinin resmidir

Kim dedi sana rüzgara karşı işe

Asma sakal takma bıyık

Behey ıspanakzade

Bu gidişin sonu karanlık

Tenhalarda bocurgat yaparsın

İşin gücün haminto

Bilirim her taşın altında varsın

Fazla viraj alıyorsun ağır ol

Eşekten düşmüş karpuzla dönersin sonra

Aheste çek kürekleri kendine gel

Bu devran böyle kalmaz

İmam kayığı yanaştı mı iskeleye

Gözünün yaşına bakan olmaz

Baba mirası değildir hayat

Söylemesi benden

İşlet toriğini bay kaşalot

Suat Taşer

Kızılırmak Gezenekleri (*)

Seni Kızılırmak ilk önce Beydağının orda gördüm,
Doğuşunu belemişler bir kaynağın başında,
Yeryüzüne çıkışını, el çırparken ışık su,
Bir uzun yaşantıya benzer senin,
Yurdundaki yolculuğun.

Yanık geçer çocukluğun o yaylada,
Kısa ekin tutan yazılar!
Çıktım tepelere bir sana baktım
Bir de damlarında açmış sarı çiçekler,
Toprak köyleri Sivas'ın karşımda.

Yalın ayak geçersin bozkırları,
Mutsuz çocukluğuyla kavruk çobanların,
Bulutlar iner sazlarına su içmeye,
Güneşler değip boz mintan sularına,
Yakar seni o sonsuz yaz günleri.

Oralardan alıp götürdüğün ne?
Keloğlan durağı o tepelerden,
O topraklardan Aşık Veysel ağdı,
Gelip, gelip Köroğlu'nun bastığı gecelerden
Sel yatağı taş yollardan götürdüğün ne?

---

* Avanoslu olmayan şairimiz Ceyhun Atuf Kansu, "Kızılırmak Gezenekleri" şiiriyle yöremizin tanıtımına büyük katkıda bulunmuştur. Şükranlarımızı sunarız.

Bir de seni Kayseri'den çıkarken gördüm.
Sinan köprüsünü geçerken,
Doğduğunda gözlerin su gözleriydi.
Böyle miydin? Kavruk muydun, yorgun muydun?
Toz toprağa dikenlere batmış heyben.
Aşık kesse şah damarını kendi eliyle,
Böyle akmaz böyle su,
Kanlı olsa gözyaşı, böyle akmaz böyle su.
Zulüm inmiş bu dağlardan desem doğru.
Sularında yıkamış ellerinin kanını.

Kızılırmak ben seni nerede gördüm bilir misin?
Bir de Avanos'ta gördüm bir yaz günü,
Aralayıp sazlarını kendimi attım sulara,
Serinledi yüreğim,
Avanos testileri gibi.

Kızılırmak ben seni nerde gördüm bilir misin?
Avanos'ta gördüm bir yaz günü,
Dolapları döndürürken.
Bostan olup serilmek geldi içimden,
Suladığın topraklara.

Oturup konuştuk Avanos kahvesinde,
Ne güzel ikindiydi o, ey dost!
Buğdaylarımız, insanlarımız, Anadolumuz,
Arıtılmış tohumlardan söz açtık o sonsuz ekenekte,
Yağmur tutmaz Cihanbeyli ovasından.

Oturup konuştuk Avanos kahvesinde, ikindi vakti,
Suların getirdiği topraklarla bozkır aşığı,
İssiz tezgahında bir çömlekçi ustası,

Irmakların soluğunu üflüyordu susuz kalmışlara,
Ağaç duldasında dinlenen testilerle.

Oturup konuştuk Avanos kahvesinde ikindi vakti,
Kadınlardan, hey sevilesi kadınlar,
Dolaşa dursalar şu gezeneklerde,
Kadınlarımız yoktu ama bizim,
Karşı yazıdan geçip gelecek.

Oturup konuştuk Avanos kahvesinde, ikindi vakti,
Döner Yunus'un dolapları döner,
Atar suyu Hırka dağında
Tanrısal değirmenine yaşamının
Bizim üzümümüz dünya asmasından,
Yüklenip gitmeli Mucur işi o kutsal çuvalı,

Oturup konuştuk Avanos kahvesinde, ikindi vakti,
Bir ayağımız bakırcı dükkanında olmalı dedik,
Kopmamalıyız toprağa can veren halktan,
Sibelyusun bir Finlandiyası vardı ayrılamadı,
Bu topraklarda da bizim can kökümüz.

Oturduk Avanos yolunu sağımıza aldık
İsmail sivrisinde gece! Yıldızları üstümüze aldık,
Yahya Kemal beyi çağırdık soframıza,
Orhan Kemal'li bir geceydi ayrıca,
Adanalı dokuma işçileri yanı başımızda.

Sabah vardık, seni Gülşehri köprüsünde gördük
Ördekler inmişti sazlara.
Bir delikanlı türküsü sularında,
Yayla gözlüm bu otları sen nereden bitirdin?
Sen nereden getirdin Kızılırmak bu sevdalı türküyü.

Aşık mısın Kızılırmak, neye durgun akarsın,
Hangi daldan kopardın o çiçeği,
Bahçelere uğradın.
Kırşehir toprağından bir güzel.
Böyle iğde kokarsın.
Yeşil yastık! Bol tütünlü Bafra ovası.
Koy başını, ağır yorgun vardığın,
Nerde kaldı o yoksul çocukluk,
Yanıp tutuştuğun günler Sivas kırlarında,
Nerde deldiğin bunca kaya?

Görmüş geçirmiş su zengini,
Yurdumu baştan başa dolaşmış.
Neden susar o çileli olgun sular?
Deniz mi gelen ölüm mü? Atıl be güzel be deryaya karşı,
Beydağından doğmaya benzer bu dağılış

Ceyhun Atuf Kansu (67)

Avanos Destanı

Halis elinde balta
Bakın yediği halta
Vallahi gülecekler
Bir gün düşerse alta
Hele Örs ile Bayol
Ne var noldunuz Ayol
Yerine gelecek var
Memura düşerse yol
Dişçiyi dişlediler
Gömleği işlediler
Belde seçimlerinde
Marifet işlediler
Su kondu pişmiş aşı
Tekait oldu yaşa
Şu seçimler yüzünden
Ne işler geldi başa
Akbelin beli incir
Götürmez dili zincir
Hacı bey aday oldu
Ocağa dikti incir
İbaş mihmandar oldu
Faruk Zımamdar oldu
Seçimler başlayınca
Seçmenler gaddar oldu
Can alır cana kıyar
Müşavir oldu uyar
Sadıktır partisine
Ona kalsın bu diyar
Sarhoşu süzgün gider
Savcısı üzgün gider
Şu hakim def olursa
İşleri düzgün gider
Gülüp eğlensin beyler
Tüfekçi hizmet eyler
Elinde çatal kaşık
Kemalde türkü söyler
Bankacı balık tutar
Tuttuğunu yer yutar
Kör Hilmi tüccar olmuş
Borca kereste satar
Söz menzile ulaşır
Hayri şerrin bulaşır
Raif kime inansın
Şevki dilde dolaşır
Cevdetsin Altayın var
Bu üfürde payın var
Remzi derdine yansın
Salih senin dayın var

Süleymanı ögdüler
Bizi düşman gördüler
Oy tasnifi bitince
İçip sıçıp sögdüler

Siyasiler yarıştı
Bütün işler karıştı
Olan memura oldu
Onlar yine barıştı

Susuzluktan yanmıştık
Singerciye kanmıştık
Neş'emiz boşa çıktı
Yular koptu sanmıştık

Gün alırız gün gider
Binbaşı üzgün gider
Zulüm bizlere kalır
Nüfusçu sürgün gider

Hafız Karaca, 1 Şubat 1956

Yırtıldı artık hail
Meraklar oldu zail
Ragıp telaş etmesin
Cürme bulundu fail

Hem Alisin hem Toksun
Gözde gönülde yoksun
Sen ne biçim insansın
Dilini yılan soksun

Yakışır sana Musa
Demir çarıkla asa
Allahından bulasın
Hizmet etmedin nasa

Kalleşi var eri var
Her işin yeteri var
Hafız sana kim yansın
Beterin beteri var

Avanos

Düğününde davul - zurna çalınır
Güzellerin allı pullu salınır
Gurbet elde -sanma- kolay kalınır
Cayır cayır içim yanar Avanos.

Dağlarında keklik - tavşan avladım
Irmağına baktım gönül bağladım
Kıranına çıkıp çıkıp ağladım
Sen de benim gibi gülmen Avanos.

Salını salını suyuna dalsam
Halına oturan imecin olsam
Orakla tarlandan ekinin yolsam
Sen Ağa ben çıracak olsam Avanos.

Irmağında yüzsem - bağında gezsem
Bademden, cevizden sucuğun düzsem
Acer bir çömlekte zerdali ezsem
Bir kaşık bir çanak var mı Avanos?

Kaya damların yine hep serin mi?
Ziyaretin eteği yine yerin mi?
Sen orda ben burda Tanrı Kerim mi?
Sılada gül oldu kaldı Avanos.

Irmağın yine böyle çağlar mı?
Köprübaşın her geçeni bağlar mı?
Ayrılan memurların da bazan ağlar mı?
Burcu burcu kokar Avanos.

Üzümünü bandırarak kuruttum
Rüzgarınla ninniledim uyuttum
Kalburumu gözerimi unuttum
Yine şen mi binniklerin avanos?

Kızılözün sıcaklığında kavurdun
Gurbet ele harman gibi savurdun
Sevinirsin -avcın gibi av vurdun
Çek mavzeri kıyma bana Avanos.

Tütüyor mu tandırının dumanı
Yemeklerin kokar sofraya zamanı
Gurbet elin yokmuş dini imanı
Nolur beni çek sinene Avanos.

Nice vali, paşa, beyler büyüttün
Herbirini gurbet elde avuttun
Serhoşlar gibi şarap mı yuttun
Dalgın uykulardan uyan Avanos.

Köşkün sofana gazel ile dolu mu?
Yaptırmışsın Himmetdede yolunu
Sıvamışsın o çamurlu kolunu
Tütüyor mu fırınların Avanos?

Abdullah Sağlık (Öğretmen), 1968, Avanos.

Anadolu

Yüce dağı, yaylası,
Zümrüt gibi ovası,
Şen çocuklar yuvası,
Vatanım Anadolu

Bahçeleri güllüdür,
Ormanı bülbüllüdür,
Sevgisi bin türlüdür,
Vatanım Anadolu

Şehitlerin yatağı,
Yiğitlerin otağı,
Mis kokulu toprağı,
Vatanım Anadolu

Atamın izlediğı,
Mehmet'in gözlediğı,
Cihanın özlediğı
Vatanım Anadolu

Çeşmesi, yosması var
Gezerim diyar diyar
Beni de bağına sar
Vatanım Anadolu

Abdullah Sağlık (Öğretmen), 26.4.1971, Avanos. (68)

Avanos Destanı

Kör de bilir Avanos'un yolunu.
Testi bardak kırığından bellidir.

Şimale yar yazmamış kibleye bakar
Köprüsü parıldar ırmağa akar
Dağlarında bile laleler kokar
Bağlarının kırığından bellidir.

Doğusunda Kayseri var ilk şehir
Batısında Hacıbektaş Gülşehir
Güneyinde Ürgüp ile Nevşehir
Ziyaretin doruğundan bellidir.

Meşhur köybağının bülbülleri öter
Üzümü meyvesi her eve yeter
Buludu hevengi burnumda tüter
Lezzetleri kuruğundan bellidir.

Çanakhaneleri her zaman işler
Durmadan yapılır alışverişler
Fırınları akşam tütmeye başlar
Dumanının kıvrığından bellidir.

Her evde duyulur kirkit sesleri
Tafanadan çıkar tandır isleri
Kızların halıda ihtisasları
İstarının sırtığından bellidir.

Her fırsatta yurdunu methleyen
Ellisinden sonra destan söyleyen
Hasretini yüreğinde derleyen
Akman gibi arığından bellidir.

İsmail Akman

Avanos'u Tanıyalım

Düşündüm bilinen unutulmasın
Gün gelir de oralara varmazsın
Mahalle, bağ bahçe mevkiilerin
İsimleri hafızalarda kalsın

Kuzeyinde büyük Ziyaret Dağı
Değirmen deresi onun sulağı
Bahar çiçek, kışın karla örtülür
Eteğinde güzelliştir Köybağı

Kavak deresi ve Esatderesi
Cevizin geliyor uzaktan sesi
Hububatın anbarıdır Kızılöz
Çanak, çömlek toprağı da üstesi

Dereyamanlı ve Hasankalesi
Ne çabuk geçiyor gençlik hevesi
Kızılırmak durgun Kuşadasında
Yakından duyulur bülbülün sesi

Arkada Kotaran, Yazı ve Dölek
Nevşehir yolunda bunlar da bilek
Kenger sakız kaynatılır burada
Tokmak mahallede satılır çömlek

Taşköprü ve Alaattin camisi
Selçuklular devletidir banisi
Geçmişinde allı Gelin almıştır
Kızılırmak olmuş insan canisi

Yedisinde yüzmesini öğrenir
Hallak'ında çeşitleri denenir
Gençlerimiz Ülkenin geleceği
Şölenlerde çok da güzel eğlenir

Yayın balığı, öksürük ve sazan
tutmağa meraklı bunları yazan
Ağ, Olta ve serpme ile avlanır
Balığı tutarken olmuyor tasan

Alaattin ile Orta mahalle
Baharda bağları çok iyi belle
Atalarım demiş, bakar isen bağ
Bakamazsan dağ olur, bunu belle

Bayır mahallesi uygun ismine
İnsan ise sen değer ver cismine
Camiikebir'in mahallesinde
Altınlar dizili güzel fesine

Yeşilbaş ile Aydın mahallesi
Burada duyulur ezanın sesi
Bahçelievlerde ilçe pazarı
Kullanılır terazinin kefesi

İşliğinde çanak, çömlek yapılır
Çamuruna ırmak mili katılır
Gelen yerli ve yabancı turiste
Hediyelikler uygunca satılır

Damönünün meyveleri seçilir
Alpış'a da Teltik yoldan geçilir
Karşıbağ ve Eseböğü burada
Bağ bozumu binniklere gidilir

Çalınar ve İbrahimadası
Derinöz de buraların arkası
Balıklıova armut elma yatağı
Yazları sıcak oluyor havası

Uzakta Cinali ile Püsküllü
Köylü kızlarının eteği güllü
Orada Aderesi, Kurtderesi
Buranın bildircin, kekliği ünlü

Nefis olur Kuruçay'ın üzümü
Kışın yenir ekşi armut düzüümü
Devebağirtan yolumuzun bayırı
Hiçbir zaman unutmadım özümü

Ahmet Parlak yazdı bildiklerini
Bekârlar bulurlar sevdiklerini
Muhtaç sahibine verelim biraz
Bilmeyiz onların yediklerini

Ahmet Parlak (Emekli Banka Md.)

GEZERSEN AVANOSU

Kayseri ve Nevşehir

Ürgüp ile gülşehir

Görülecek tek şehir

Gezersen Avanos'u

Kapadokya burası

Tarih kokar havası

Burda insanın hası

Gezersen Avanos'u

Selçukludan köprüsü

Güzeldir görüntüsü

Bağ, bahçedir örtüsü

Gezersen Avanos'u

Bize gülen talihtir

İnsanımız salihtir

Her yerimiz tarihtir

Gezersen Avanos'u

Peri bacası burda

Sen makineyi kur da

Fotoğrafını al da

Gezersen Avanos'u

Çanak çömlek yapılır

Turistlere satılır

Otelinde yatılır

Gezersen Avanos'u

Testide yapılan et

Sen yemeye devam et

Sana vermez hiç zahmet

Gezersen Avanos'u

Piştirilir çömlekte
Sen Avanos'a gel de
Kuru fasülye ye de
Gezersen Avanos'u

Kıymalı mantı bir de
Kulaklı mantı iste
Sür otonu aheste
Gezersen Avanos'u

Düğünü ve Kalesi
Başındadır halesi
Hamursuz nevalesi
Gezersen Avanos'u

Bazlama ve gözleme
Nerde çökelek deme
Ayranını bekleme
Gezersen Avanos'u

Kızlar halı dokuyor
Bülbül gibi şakıyor
Kızılırmak akıyor
Gezersen Avanos'u

Halı, üzüm, çömleği
Ve turistik simgeyi
Gör büstteki örneği
Gezersen Avanos'u

Şaraphanesi vardır
Şarapları pek baldır
Üzlüğü küpe daldır
Gezersen Avanos'u

Hıdırellezde coşar
Gençler parklara koşar
Her yerden sevgi taşar
Gezersen Avanos'u

Boldur bağı bahçesi
Binnikten gelir sesi
Üzüm dolar selesi
Gezersen Avanos'u
Gençler sinsin oynuyor
Kanları hep kaynıyor
ATAMIZI tanıyor
Gezersen Avanos'u
Festivaller yapılır
Canlara can katılır
Göbekler de atılır
Gezersen Avanos'u
AVANOS'u temiz tut
Derdi kederi unut
Daima vardır umut
Gezersen Avanos'u
Ahmet PARLAK yazanı
Gel AVANOS'u tanı
Unutturmaz Atanı
Gezersen Avanos'u

Ahmet Parlak (Emekli Banka Md.)

Gurbetteki Avanos
İçindeki insanlar, bilmezler Avanos'u
Gurbetele gidenler, bilirler Avanos'u
Her zaman bir tanedir, sevenin Avanos'u
Yerim, yurdum, vatanım, sevgili Avanos'um
Uzaklara gidince, aklımıza düşersin
Yakınına gelince, aklımızdan gidersin
Ne seninle ne sensiz, olamayız bilirsin
Yerim, yurdum, vatanım, sevgili Avanos'um
Avanos'u bilenler, gurbette konuşurken

İçim heyecanlanır, derim ki onlara ben
Gidersen Avanos'a, hürmeti görürsün sen
Yerim, yurdum, vatanım, sevgili Avanos'um
Edirne'den Ardahan'a, çok yerleri gezdim
Ülkemin insanında, onur ve sevgi sezdim
Eğer imkan olsaydı, Avanos'tan gitmezdim
Yerim, yurdum, vatanım, sevgili Avanos'um
Ahmet Parlak (Emekli Banka Md.)

Sıla
Yıllarımız gurbette, geçiyor birer birer
Doğduğum yerden uzak, bizi ayırdı kader
Orada kalabilsem, neler vermezdim neler
İsterdim ki sılada yaşam boyu kalaydım
Dışarıdan bakınca, anlıyorsun sılayı
Hiç kimse bilemedi, kalbimdeki yarayı
Sılada olmayınca, istemem köş sarayı
Eğer imkan olsaydı, gurbete hiç çıkmazdım
Gurbetelin kahrını, yıllar boyu çekerim
Elbet bir gün sılaya, hep döneceğim derim
Eş-dost kalmaz mı diye, bütün korkum kederim
Geçmeden bu ömrümüz, ben sılama varaydım
Ahmet Parlak (Emekli Banka Md.)

Hiç Bulamadık
Kaderde ayrılık, varsa ne çare
Ümidim kalmadı, oldum avare
Onu sevdiğimi, söyleyemedim
Ne olur dostlarım, söyleyin yare
Yolunu beklerdim, köşe başında
Olacak sanırdım, hemen karşımda
Heyecandan güm güm atardı kalbim

Bana çok uzaktan, her bakışında
Uçtu gitti yıllar, unutamadım
Yaralı gönlümü, avutamadım
Bu sevdadan bana, gam keder kaldı
Özlenen sevgiyi, hiç bulamadım

Ahmet Parlak (Emekli Banka Md.)

Bütün Sevgi Annelere

Bir yerî incinecek, diye üstünde titrer
Uykuda da düşünür, sanki olmuş bir nefer
Gerekirse can verir, düşünmez hiçbir sefer
Anneler fedakârdır, değerlidir anneler

Her zorluğa katlanır, bir şey olacak sanır

Milyonların içinde, yine de onu tanır

Başarılı olursa, belli etmez utanır

Anneler fedakârdır, değerlidir anneler

Yaşam boyu çocuktur, evladı onun için

Birbirinden ayırmaz, asla yapmaz bir seçim

Baş derdidir her zaman, onun için bu geçim

Anneler fedakârdır, değerlidir anneler

Dürüstlük timsalidir, gerçek bütün anneler

Hayat boyu bizlere, her an dualar eyler

Evladından sadece, hatırlanmayı bekler

Anneler fedakârdır, değerlidir anneler.

Ahmet Parlak (Emekli Banka Md.) (69)

Bir Duygu Seli

Bazen soğuk, bazen sıcak bir nefes,

Nerden gelip nereye gider heves?

Bazen neden ısıtır içimizi,

Bazen dondurur bu yüreğimizi.

İnsan ne kadar mutludur ölçülmez,

Her an, her yerde yürekten gülünmez.

Bir duygular selidir yaşamamız,

Kimi nereye götürdüğü bilinmez.

Yaşar Büken

Nasıl Bir Dünya

İnsanın insanı candan sevdiği

Karanlığın aydınlığa erdiği

açlık ve sefaletin son bulduğu

Herkesin aşkı ve işi olduğu.

Kötülüğün iltifat görmediği,

Toplumun ferde zulüm etmediği.

Güleryüzlü insanın yaşadığı,

Hür, onurlu bir yaşamın sürdüğü.

Kirlenmemiş çevrenin bulunduğu

Mutlu, savaşız DÜNYA diliyorum.

Yaşar Büken

Avanos'um

Koyun kuzu ağıl ağıl

Bir tanedir üzümü

Kızılırmak çağıl çağıl

Kamaştırır gözümü

Benim güzel Avanos'um

Benim güzel Avanos'um

Yeşildir ovaları

Çanak, çömlek desti bardak

Çok boldur ağaçları

Yazın güzeldir Çardak

Benim güzel Avanos'um

Benim güzel Avanos'um

Göreme'ye gittiysen eğer

Orası bir ömre değer

Benim güzel Avanos'um

Erdoğan Ağca (70)

- 1- Ateş Mehmet, Ağustos 2000 Dergi sh. 93.
- 2- Nutsak, cilt II, sh. 447, 448.
- 3- Oğuz M.H., 16.6.1967 tarihli Turistik Avanos'un Sesi Gazetesi.
- 4- Oğuz M.H., 9.6.1967-1967, 16.6.1967 tarihli Turistik Avanos'un Sesi Gazetesi.
- 5- Avanos Kaymakamlığı yazısı.
- 6- Avanos Belediye Başkanlığı yazısı.
- 7- Avanos Belediyesi Bilgisayar kayıtları.
- 8- Avanos Belediyesi Bilgisayar kayıtları.
- 9- Avanos Kaymakamlığı 2002 Yılı Birlikleri sh. 4.
- 10- Oğuz M.H., Tarihçe Avanos Notları sh. 16.
- 11- Kalkan Zeki, Halk Bankası Müdürü Yazısı.
- 12- Karakay Orhan, Arbonk Müdürü Yazısı.
- 13- Avanos Kaymakamlığı 2002 Yılı Birlikleri sh. 4.
- 14- Avanos Kaymakamlığı 2002 Yılı Birlikleri sh. 4.

Albüm düzenleme ve hazırlayan : Mustafa Taşkın – 2018

<http://mustafataskin.weebly.com>

<http://avanosfotografлари.blogspot.com.tr/>

mustaskin06@gmail.com

Yaşar BÜKEN:

1937 yılında Avanos'da doğdu.

1948 yılında Avanos Kızılırmak İlkokulu'nu,

1951 yılında Avanos Ortaokulu'nu

1956 yılında Kayseri Lisesi'ni,

1961 yılında Ankara Ü.Hukuk Fakültesi'ni bitirdi.

Karakoçan, Çayıralan, Erbaa, Kayseri, Ankara Yenimahalle'de Hakimlik,

Yüksek Hakimler Kurulu'nda Tetkik Hakimliği, Adalet Bakanlığı'nda

Ceza İşleri Genel Müdürlüğü yaptı.

1995 yılında Yargıtay üyeliğine seçildi. Bu görevden 2002 yılında yaş haddi nedeniyle emekli oldu.

Evli ve iki çocukludur.

